

**T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ - CERRAHPAŞA
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DEVLET OKULLARINDA VE ÖZEL OKULLARDA GÖREV YAPAN
ÖĞRETMENLERİN SOSYAL SERMAYE KAVRAMINA İLİŞKİN ALGILARI**

OSMAN SARI

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ

PROF. DR. ELİFE KILIÇ

TEZ DANIŞMANI

İSTANBUL-2019

**T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ - CERRAHPAŞA
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DEVLET OKULLARINDA VE ÖZEL OKULLARDA GÖREV YAPAN
ÖĞRETMENLERİN SOSYAL SERMAYE KAVRAMINA İLİŞKİN ALGILARI**

OSMAN SARI

**EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ**

PROF. DR. ELİFE KILIÇ

TEZ DANIŞMANI

İSTANBUL-2019

3110160226 öğrenci numaralı Osman Sarı tarafından hazırlanan bu çalışma 30/04/2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi programında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Jürisi

Prof. Dr. Elife Kılıç (Danışman)
İstanbul Üniversitesi - Cerrahpaşa
Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi

Doç. Dr. Filiz Meşeci Giorgetti
İstanbul Üniversitesi - Cerrahpaşa
Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi

Doç. Dr. Erkan Tabanlı
Yıldız Teknik Üniversitesi
Eğitim Fakültesi

ÖNSÖZ

Sosyal sermaye kavramının ve bu kavramın eğitim kurumlarında öğretmenler tarafından nasıl algılandığına dair değerlendirmelerin ve çözüm önerilerinin yer aldığı bu araştırmanın birinci bölümünde; araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, varsayımları, sayıltıları, sınırlılıkları açıklanmış ve tanımlar üzerinde durulmuştur. Araştırmanın ikinci bölümünde, alanyazın ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Araştırmanın üçüncü bölümünde, araştırmanın yöntemi açıklanmıştır. Dördüncü bölümde ise, bulgu ve yorumlara yer verilmiştir. Araştırmanın son bölümünde de sonuç, tartışma ve öneriler yer almaktadır.

Araştırmanın alt problemleri bağlamında ulaşılan bulgular ve bulgulardan hareketle elde edilen sonuçlar ışığında daha sonra yapılacak araştırmalara kaynaklık edeceği düşünülmektedir.

Şahsım adına yoğun geçen bu süreçte benden desteğini hiçbir zaman esirgemeyen aileme, eşim Büşra'ya, oğlum Mehmet Ali'ye, aramıza henüz katılmayan ailemizin diğer üyelerine bana verdikleri güç için minnettarım. Gerek sosyal sermayeyi araştırmama konu edinmemde gerekse bana her daim ilham kaynağı olan Akın Kılıç'a, araştırmamı derinleştirmemde tavsiyelerini eksik etmeyen Arş. Gör. E. Cihat Çorbacı'ya ve çok değerli jüri üyesi hocalarıma teşekkür ederim.

Diğer yandan araştırma süreci boyunca görüş ve önerileri ile araştırmanın oluşmasına ve gelişmesine katkıda bulunan değerli hocam Prof. Dr. Elife Kılıç'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

OSMAN SARI

ÖZET

DEVLET OKULLARINDA VE ÖZEL OKULLARDA GÖREV YAPAN ÖĞRETMENLERİN SOSYAL SERMAYE KAVRAMINA İLİŞKİN ALGILARI

Özel okullarda ve Devlet okullarında ortaokul ve lise kademelerinde görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye konusundaki algılarını ortaya koyma amacıyla hazırlanan bu çalışmada, öncelikle alanyazın taraması yapılmıştır. Ardından devlet okulları ve özel okullarda görev yapan iki yüz öğretmenin görüşü alınarak, sonuçlar istatistiksel verilerle detaylandırılmıştır.

Araştırma verilerinin istatistiksel analizinde SPSS 21 paket programı tercih edilmiştir. Araştırmacı tarafından veri uyarlaması yapılan ‘Sosyal Sermaye Ölçeği’nin yapı geçerliğine ilişkin kanıt elde etmek amacıyla açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Açımlayıcı faktör analizinde boyut indirgeme için temel bileşenler analizi yapılmıştır. KMO değeri .874 olarak bulunmuş, Barlett testi sonuçlarında da ki-kare değerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur. Açımlayıcı faktör analizi sonucuna göre ölçeğin genel α (Cronbach alfa) = .90 olarak tespit edilmiştir. Sosyal sermaye ölçeği dört boyuttan oluşmaktadır. Bunlar; yönetici ağları, öğretmen ağları, güven ve normlar alt boyutlarıdır.

Sosyal sermayenin demografik değişkenlere göre öğretmen görüşleri incelendiğinde; cinsiyet, kıdem, yaş değişkenlerinde anlamlı bir farklılığa rastlanmadığı görülmüştür. Ancak eğitim değişkeninde lisans mezunu olanların sosyal sermaye puanı, lisansüstü öğretmenlere göre daha yüksek çıkmıştır.

Diğer alt problemlere göre; özel okullarda görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeyi, devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeyi ile özel okullarda ve devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye sonuçlarında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür.

Sosyal sermaye üzerine eğitim kurumlarında son yıllarda önemli çalışmalar gerçekleştirilirken; özel okullarda ve devlet okullarında ortaokul ve lise kademelerinde görev yapan öğretmenlerin karşılaştırılması bu çalışmayı ayrıcalıklı kılmaktadır. Alanyazına bu anlamda önemli katkılar sağlayacağı umulan bu çalışmanın, yapılacak olan diğer çalışmalara kaynaklık etmesi de öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: sosyal sermaye, güven, ağlar, normlar

ABSTRACT

PERCEPTION OF TEACHERS WHO WORK AT PUBLIC SCHOOLS AND PRIVATE SCHOOLS ON THE TERM SOCIAL CAPITAL

This study was conducted with the aim of spotting the perceptions of the teachers working in secondary schools and high schools. Two hundred teachers working at private and state schools were asked about the topic, then the results were detailed with statistical information.

SPSS 21 package program was preferred on this research. Primarily an exploratory factor analysis was conducted to get evidence on the validity of the social capital scale which is developed by the researcher. KMO value was found as ,874 Barlett tests Chi-square was found significant. Exploratory factor analysis result tells that values general a (Cronbach alfa) =,90. Social capital value is based on four scales. Those are; administrator webs, teacher webs, trust and norms.

It was observed that there was no significant difference in gender, seniority and age variables when the teachers' opinions were analyzed according to demographic variables of social capital. But the social capital score of the undergraduates in the educational variable was higher than that of the graduate teachers.

In other sub problems, it has been found that there is no significant difference in the level of social capital of teachers working in private schools, the level of social capital of teachers in public schools and the results of social capital of private and public-school teachers.

Important studies have been carried out in educational institutions on social capital in recent years; the comparison of teachers working in secondary and high school levels in private and public schools makes this study important. It is predicted that the work that provides important contributions to the literature in this sense can constitute a basis for other works to be done.

Key words: Social capital, confidence, networks, norms

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	IV
ÖZET	V
ABSTRACT	VI
İÇİNDEKİLER	VII
TABLolar LİSTESİ	IX
GRAFİKLER LİSTESİ	XI
BÖLÜM I: GİRİŞ	1
1.1. PROBLEM DURUMU	1
1.2. AMAÇ / PROBLEM /ALT PROBLEMLER	3
1.3. ÖNEM.....	4
1.4. SAYILTILAR	4
1.5. SINIRLILIKLAR.....	4
1.6. TANIM.....	5
BÖLÜM II : KAVRAMSAL ÇERÇEVE / ALANYAZIN VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	6
2.1. SERMAYE KAVRAMI	6
2.2. SERMAYE TÜRLERİ.....	7
2.2.1. Finansal Sermaye	7
2.2.2. Kültürel Sermaye	9
2.2.3. Beşeri Sermaye.....	10
2.2.4. Entelektüel Sermaye.....	12
2.2.5. Psikolojik Sermaye.....	13
2.2.6. Sosyal Sermaye	15
2.3. SOSYAL SERMAYE NEDİR.....	15
2.4. SOSYAL SERMAYENİN UNSURLARI	19
2.4.1. Ağlar.....	19
2.4.2. Normlar	20
2.4.3. Güven	22
2.5. SOSYAL SERMAYENİN ÖNCÜLERİ.....	25
2.5.1. Lyda J. Hanifan	25
2.5.2. James Coleman.....	25
2.5.3. Robert Putnam.....	28
2.5.4. Pierre Bourdieu	29
2.5.5. Francis Fukuyama	30
2.6. SOSYAL SERMAYE EĞİTİM İLİŞKİSİ	31
2.7. SOSYAL SERMAYE İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	36
2.7.1. Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar	36
2.7.2. Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar	56
BÖLÜM III: YÖNTEM	61
3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	61
3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM.....	61
3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	62
3.4. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ.....	67

BÖLÜM IV: BULGULAR	68
4.1. KATILIMCILARIN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR	68
4.2. DEVLET OKULLARINDA GÖREV YAPAN ÖĞRETMENLERİN SOSYAL SERMAYE ALGI DÜZEYLERİNE İLİŞKİN ELDE EDİLEN BULGULAR	71
4.3. ÖZEL OKULLARDA GÖREV YAPAN ÖĞRETMENLERİN SOSYAL SERMAYE ALGI DÜZEYLERİNE İLİŞKİN ELDE EDİLEN BULGULAR	73
4.4. ÖZEL OKULLARDA VE DEVLET OKULLARINDA GÖREV YAPAN ÖĞRETMENLERİN SOSYAL SERMAYE ALGI DÜZEYLERİNE İLİŞKİN ELDE EDİLEN BULGULAR	75
4.5. SOSYAL SERMAYE ALGI DÜZEYİNİN DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE İLİŞKİN ELDE EDİLEN BULGULAR	77
BÖLÜM V: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	89
5.1. TARTIŞMA VE SONUÇ	89
5.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Tartışma ve Sonuçlar.....	93
5.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Tartışma ve Sonuçlar.....	93
5.1.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Tartışma ve Sonuçlar	94
5.1.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Tartışma ve Sonuçlar.....	95
5.2. ÖNERİLER	100
KAYNAKÇA	101
ÖZGEÇMİŞ.....	124

TABLolar LİSTESİ

Tablo 3- 1: İstanbul İli Bahçelievler İlçesinde 2016-2017 Öğretim Yılında Yer Alan Okullar ve Öğretmen Sayıları	61
Tablo 3-2: Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Ölçeği İçin Cronbach Alfa Katsayısı.....	63
Tablo 3-3: Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Ölçeği ile İlgili KMO ve Barlett Küresellik Testi Sonuçları.....	64
Tablo 3-4: Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Ölçeği Faktör Analizi (Dik Döndürme, Temel Bileşenler Analizi) Sonuçları.....	65
Tablo 4-5: Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Cinsiyetlerinin Okul Türlerine Göre Dağılımı.....	68
Tablo 4- 6: Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Yaş Aralığına Göre Dağılımı	69
Tablo 4- 7: Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Çalıştıkları Okul Türüne Göre Eğitim Düzeyleri	69
Tablo 4-8: Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Çalıştıkları Okullara Göre Kıdem Yılları	70
Tablo 4-9: Devlet Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Algı Düzeylerine İlişkin Betimsel İstatistikler	71
Tablo 4-10: Devlet Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Algı Düzeylerine İlişkin Betimsel İstatistikler	71
Tablo 4-11: Özel Okullarda Görev Yapan Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Algı Düzeylerine İlişkin Betimsel İstatistikler	73
Tablo 4-12: Özel Okullarda Görev Yapan Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Algı Düzeylerine İlişkin Betimsel İstatistikler	74
Tablo 4-13: Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Ölçeği Puanlarının Özel ve Devlet Okulları Açısından t-Testi Sonucu.....	76
Tablo 4-14: Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Ölçeği Puanlarının Özel ve Devlet Okulları Açısından t-Testi Sonucu.....	76
Tablo 4-15: Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre t-Testi Sonuçları	77
Tablo 4-16: Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre t-Testi Sonuçları	78
Tablo 4-17: Yaş Değişkenine Göre Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Algı Düzeylerine	

Ait Varyans Analizi Sonuçları	80
Tablo 4-18: Yaş Değişkenine Göre Öğretmenlerin Sosyal Sermayenin Alt Boyutlarına Ait Algı Düzeylerine Yönelik Varyans Analizi Sonuçları	81
Tablo 4-19: Kıdem Aralığına Göre Oluşturulan Gruplara Göre Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Algı Düzeylerine Ait Varyans Analizi Sonuçları.....	83
Tablo 4-20: Kıdem Aralığına Göre Oluşturulan Gruplara Göre Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Algı Düzeylerine Ait Varyans Analizi Sonuçları.....	84
Tablo 4-21: Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Ölçeği Puanlarının Eğitim Durumlarına Göre t-Testi Sonuçları.....	86
Tablo 4-22: Eğitim Durumlarına Göre Oluşturulan Gruplara Göre Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Algı Düzeylerine Ait Bağımsız Örneklem t-testi Analizi Sonuçları.....	87

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 3- 1: Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Ölçeğinin Scree Plot Grafiği.....	66
--	----

BÖLÜM I: GİRİŞ

1.1. PROBLEM DURUMU

Günümüz dünyasının ekonomik olgularını açıklayabilmek için; emek, sermaye, doğal kaynaklar, girişim gibi unsular tek başına yeterli olmamaktadır. Sanayi toplumlarının veya gelişmekte olan toplumların ekonomisine ait söylemlerin tam olarak ifade edilebilmesi için fiziki sermayenin yanında sosyal unsurların varlığına ve bunların toplum içerisinde nasıl yer aldıklarına dikkat etmek gerekir. Dolayısıyla ekonomi deyince akla gelen maddi olguların manevi değerlerle desteklenmesi durumu söz konusudur. Alanyazında ekonomik gelişime sosyal açıdan katkı sağlayan bu olgulara sosyal sermaye unsurları denilmektedir (Karagül ve Masca, 2005 s. 38).

Sosyal Sermaye, toplumsal etkileşimin olduğu her yerde varlığını sürdürmüştür. Ancak bir kavram olarak sosyal sermaye 21. y.y.'da alanyazında yerini almış ve kendini göstermiştir. Sosyal sermaye kavramını ilk kez 1916'da Hanifan kullanmıştır. Hanifan; sermayeyi ekonomik olarak yorumlamanın yanında bu yaklaşımın birleştirici, bütünleştirici, sosyal yönüne vurgu yapan yönleri üzerinde durmuştur. Hanifan, sosyal sermayeyi sadece alanyazındaki ifadelerle ifade etmemiş, uygulamaya dönüşmesini de sağlamıştır. Yaşadığı yerdeki insanların bir araya gelmelerini sağlayarak, insanların birbirleri ile keyif ve uyum içerisinde yaşamasını sağlamıştır. Bu keyifli etkinliklerin bir süre sonra önemli konuların görüşüldüğü ortamlara dönüşmesi ve bu görüşmelerin etkili sonuçları sağlaması sosyal sermayenin önemine vurgu yapmıştır (Namalır, 2015, s. 16). Putnam, İtalya üzerine gerçekleştirdiği bir çalışmada, sosyal sermaye teorisini ayrıntılı bir biçimde ortaya koymuştur. Bu çalışması oldukça dikkat çektiğinden, sosyal sermaye ifade edildiğinde Putnam'ın ismi ön plana çıkmıştır. Hanifan, Bourdieu, Coleman gibi araştırmacılar ise; sosyal sermayenin ortaya çıkışı, gelişimi, etkileri gibi konuları içeren çalışmalar gerçekleştirerek bu kuramın öncüleri haline gelmişlerdir (Devamoğlu, 2008, s. 4).

Sosyal sermaye, örgüt içerisinde yer alan bireylerin kendi aralarındaki ilişkilere dayalı bir yaklaşımdır. Bu kavramdan yola çıkarak eğitim kurumlarında olmazsa olmaz durumlardan birinin insanlararası etkileşim olduğu söylenebilir. Dolayısıyla sosyal sermayenin etkinliğinin yüksek olduğu eğitim kurumlarında verimliliğin de arttığı görülmektedir. İş doyumu ile de ilişkilendirilen bu kavram, bir diğerini destekler nitelikte özelliklere sahiptir (Şimşek, 2013).

Sosyal sermaye, toplumların yaşamsal faaliyetlerini sürdürdüğü zaman içerisinde, onların kendilerine ve çevrelerine olan etkilerini ortaya koyan iktisadi bir kavramdır. Bu kavram temel olarak en az iki kişi arasında geçerli olan ve güveni esas alan bir kavramdır. Diğer yandan toplumun veya devletin tüm kademelerinde koordineyi kolaylaştıran birlik ve beraberliği sağlayan, güven karşılıklılık ve iletişim süreçlerinin sağlıklı bir biçimde gerçekleştirilmesidir (Temple, 2000).

Sosyal sermaye kavramı üzerine yapılan araştırmalar incelendiğinde bu kavramın genel olarak güven, iletişim süreçlerindeki ağlar ve normlar çerçevesinde ön plana çıktığı görülmektedir. Bundan dolayı sosyal sermaye kavramı eğitim süreçleri ile özdeşleşip siyasi, kültürel ve ahlaki normlara katkılar sağlar. Dolayısıyla maddiyat dışındaki birçok değer sosyal sermaye kavramı ile ilişkilidir ve hayatın her yönüne katkı sağlar (OECD, 2001, s. 41).

Bu amaçlar doğrultusunda özel okullardaki ve devlet okullarındaki öğretmenlerin sosyal sermaye kavramını nasıl algıladıkları ve bu kavrama mesleki süreçleri içerisinde nasıl yer verdikleri önemli bir etkidir. Bu çerçevede sosyal sermaye kavramının öğretmenler tarafından nasıl algılandığının sonuçlarının gözler önüne serilmesi ve bu kavram üzerine getirilecek öneriler, bu kavramın eğitim kurumlarında etkin kullanılmasını sağlayacaktır.

1.2. AMAÇ / PROBLEM /ALT PROBLEMLER

Bu bölümde araştırmanın amacı, problem cümlesi ve alt problemleri yer almaktadır.

Amaç

Bu çalışma, özel okullarda ve devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeylerinin demografik değişkenler açısından incelenmesini amaçlamaktadır. Bununla birlikte özel okullarda ve devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye algıları arasında fark olup olmadığını belirlemektir.

Problem Cümlesi

İstanbul ili, Bahçelievler ilçesindeki özel ve devlet ortaokul ve liselerinde görev yapan öğretmenlerin demografik değişkenlere göre sosyal sermaye konusundaki algıları nedir? Bu algılar arasında anlamlı fark var mıdır?

Alt Problemler

1. Özel okullarda görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye konusundaki algıları nedir?
2. Devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye konusundaki algıları nedir?
3. Özel okullarda ve devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye algıları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

4. Özel okullarda ve devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye konusuna ait algıları demografik değişkenlere (kıdem, yaş, cinsiyet ve eğitim düzeyine) göre farklılık göstermekte midir?

1.3. ÖNEM

Örgütlerin faaliyetlerini devam ettirdiği süreç içerisinde önceliği hiç kuşkusuz ki kârlılıktır. Maddi ve manevi her girişimde, sonuca dair yapılanların tümü sosyal sermayeye direkt etki eder. Güven, karşılıklık ve ağlar kavramları üzerine inşa edilen sosyal sermaye kavramının öğretmenler tarafından etkili bir biçimde algılanmasının ve eğitim süreçlerine dahil edilmesinin, kurum gelişimine birçok yönden katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Özel okulların ve devlet okullarının sosyal sermaye konusunda karşılaştırmalı çalışılması nedeni ile bu kavramın bir ilk olması, söz konusu alandaki eksikliklere kaynak sağlama adına önemlidir.

1.4. SAYILTILAR

Çalışmaya katılan öğretmenlerin, ölçek maddelerini içtenlikle yanıtladıkları varsayılmaktadır.

1.5. SINIRLILIKLAR

1. Araştırma 2017-2018 eğitim öğretim yılındaki veri ve durumlarla sınırlıdır.
2. Bu araştırma İstanbul İli Bahçelievler ilçesi özel ve devlet ortaokul ve liselelerinde görev yapan öğretmenler ile sınırlıdır.
3. Bu araştırma alanyazın taraması ve toplanan verilerle sınırlıdır.
4. Bu çalışmada stajyer öğretmenler araştırma kapsamı dışında tutulmuştur.

1.6. TANIM

Sosyal Sermaye: Sosyal sermaye; güven, karşılıklılık ve ağların etkin bir biçimde sergilenmesiyle ortaya çıkan; bireysel, kurumsal ve toplumsal gelişimi önemli ölçüde destekleyen sıra dışı bir yaklaşımdır.

Öğretmen: Resmî ya da özel bir eğitim kurumunda çocukların, gençlerin ya da yetişkinlerin istenilen öğrenme yaşantıları kazanmalarına kılavuzluk etmek ve yön vermekle görevlendirilmiş kimse (TDK, 2019).

Özel Okul: İstanbul ili Bahçelievler ilçesindeki; Bahçelievler Doğa Ortaokulu ve Bahçelievler Doğa Anadolu Lisesi'dir.

Devlet Okulu: İstanbul ili Bahçelievler ilçesindeki; Orgeneral Eşref Bitlis Ortaokulu ve Füsun Yönder Anadolu Lisesi'dir.

BÖLÜM II : KAVRAMSAL ÇERÇEVE / ALANYAZIN VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. SERMAYE KAVRAMI

Sermayeye ilişkin tanımlamaların kaynağı 17. yüzyıla dayanmaktadır. Bu yüzyılda ticari etkinlik süreçlerinde kullanılan sermaye; önceleri çiftlik hayvanı anlamına gelirken, sonraları ticari anlamına sahip olmuştur (Wolf, 2004, s. 75).

Sermaye öz bir biçimde birikmiş zenginlik olarak ifade edilmektedir. Burada daha fazla sermayeye sahip olabilmek için biriktirme durumu önemlidir. Kapitalizmle ilişkili olan bu sermayenin büyümesi için tüm olanaklar değerlendirilir ve birçok etki edene ihtiyaç duyulur (Wallerstein 2002, s. 12).

Sermaye sözcüğü ifade edildiğinde akla ilk olarak para gelmektedir. Ancak sermayenin para anlamına gelmesinin yanında çok daha geniş alanlara konu olduğu gerçeği ifade edilmelidir. Para, daha çok sermayeyi oluşturan varlıkları satın alan bir amaca yöneliktir. Sermaye ise para ile satın alınan her şey, yani üretime dahil olan ve kazancı sağlayan her şey için kullanılır (Dinler, 1998, s. 17).

Sermaye diğer bir deyişle, bir ülkenin türlü zenginliklerinin üretim süreçlerinde kullanılan parçasıdır. Emegın ortaya çıktığı her aşamada kendini gösterir. Aslında sermaye konusunda yapılan bu tanımlama daha çok ekonomi alanyazınının kapsama alanında olsa da, Ricardo ve Marks'ın bu ifadeye olan yaklaşımlarına sosyal anlamda daha dikkatle bakmak doğru olacaktır. Bu araştırmacılara göre sermaye, işveren ve işgörenler aralarındaki sosyal ilişkinin üretime katkısı ile ortaya çıkar ve sermaye sosyal bir kimlik kazanır (İnci, 2015 s. 7).

Üretim sürecinde, ziyade olan yani arta kalan değer olarak Marks tarafından bu şekilde ifade edilen sermaye, ekonomik kimliğinden sıyrılarak farklı konularla da ilişki içerisinde olmuştur. Dolayısıyla alanyazına bakıldığında farklı sermaye türleri

olarak; sosyal sermaye, beşeri sermaye, kültürel sermaye, entelektüel sermaye biçimlerine rastlamak mümkündür (Erdem, 2015, s. 22).

Sermaye, kendi içerisinde farklı sermaye türlerine ayrılan ve geniş perspektife sahip olan bir ifadedir. Sermaye türlerinin bilinmesi, sosyal sermayenin sınırlarını ve farklılıklarını ortaya koyma adına önem taşır.

2.2. SERMAYE TÜRLERİ

Genel olarak ekonomik bir anlam ve bu kapsamda ekonomiye ait alanyazın terimlerini kapsayan sermaye, zihinlerde de ilk olarak bu çerçevede yerini almaktadır. Ancak zamanla sermayenin, yalnızca ekonomik temelli bir söylem olmadığı ortaya çıkmış, sosyal bilimlerin konu alanında yoğun olarak yer aldığı görülmüştür. Wolf'a (2004) göre ilk olarak Latince'de çiftlik hayvanı anlamında kullanılan capitale kelimesi, daha sonradan para vb. gibi anlamlarda kullanılmıştır. Söz konusu yaklaşım zaman içerisinde farklı kollara ayrılarak gelişimini sürdürmüştür (Namalır, 2015, s. 9).

Sosyal sermayeye önemli tanımlama ve açıklamalar kazandıran Bourdieu, sermaye türlerinin net bir biçimde birbirinden ayrılması gerektiğini savunmaktadır. Bu konuda sermaye türlerinin birbirinden ayrılmasıyla her birinin işlevselliğini tam anlamıyla sağlayacağını ve bunun, kurumların gelişimleri adına önemli avantajlar ortaya çıkaracağını belirtmektedir. Özellikle eğitim kurumlarında okul kalitesi ve kapasitesinin artırılması adına tüm kaynakların etkin bir biçimde kullanılması gerektiği aktarılır. Bu noktada etkili okulların ortaya çıkmasında; finansal sermaye, kültürel sermaye, beşeri sermaye, entelektüel sermaye ve sosyal sermayenin üzerine yoğunlaşmak gerekir (Ekinci, 2008, s. 9).

2.2.1. Finansal Sermaye

Sermaye açısından örgütlerin incelenmesi durumunda dikkate alınması beklenen ilk sermaye türü finansal sermayedir. Finansal sermaye, bir örgütün sahip

olduğu nakdi veya nakte çevirilebilecek varlıkları temsil eder. Finansal sermayenin doğrudan görüldüğü kısmı olduğu gibi görünmeyen bir yönü olduğu gerçeği de söz konusudur. Özellikle finansal sermaye, üzerine yoğunlaşıldığında tam olarak kendini ortaya koyan bir somut tür olarak karşımıza çıkacaktır (Karakuş ve Çobanoğlu, 2013, s. 160).

Finansal sermaye, sermaye türleri arasında ilk ve en klasik olanıdır. Sermaye tanımlamaları yapılırken, ilk olarak finansal sermaye üzerinden yola çıkılmaktadır. Diğer yandan ekonomik sermaye, Marks ile birlikte sınıf farklılıklarını ortadan kaldıran bir sermaye türü olmuştur. Marks; bunu açıklarken toplumu ekonomik sermayeye sahip olanlar ve olmayanlar olarak gruplandırmıştır. Ancak günümüzde bu ifadeler sınıf farklılıklarını açıklamada yetersiz kalmaktadır. Bourdieu'ya göre ise finansal sermayenin etkinliği, kültürel sermayeyi kolaylaştırmaktadır. Yani finansal sermaye açısından iyi düzeyde olan aileler kendilerine ve çocuklarına aynı orantıda refah sağlamaktadır. Tüm bunlar kültürel sermayenin de gelişmesine katkı sağlar. Dolayısıyla bu iki sermaye türününün birbirinden bağımsız olduğunu söylemek doğru olmayacaktır (Erdem, 2015, s. 29).

Doğal bir sermaye olarak tanımlanan bu sermaye; hammadde, altyapı, fiziksel yapılar (bina, arsa, araç) gibi maddi unsurları ortaya çıkardığında, fiziksel sermaye tanımını yerini bulmuş olur. Bu sermaye türü öncelikle parayı ifade eder denilebilir. Birçok araştırmacının da söylemlerinde dile getirildiği gibi Marks'ın finansal sermayeye katkısı oldukça önemlidir (Günkör, 2016, s. 34).

Finansal sermaye kavramı üzerine yapılan açıklamalarda özellikle modern sanayi döneminde genellikle başka kavram arayışlarının etkili olmayışı belirtilir. Söz konusu dönemlerde finansal ve fiziki sermayeye ihtiyaç duyulmuş, açıklamalar ve araştırmalar bu çerçevede gerçekleştirilmiştir. Sanayileşme sonrasında ise hız, teknoloji, çabukluk gibi kavramların da etkisiyle sermaye kavramı birçok boyutu ile alanyazındaki yerini almıştır (Şan ve Şimşek, 2011, s. 100).

2.2.2. Kültürel Sermaye

Toplumların kendilerine ait olan gelenekleri, adetleri, sosyalleşme süreçleri gibi etkenlerin oluşturduğu ve genellikle eğitim sonucu ortaya çıkan bir sermayedir. Bunun yanında aile ve sosyal çevre, ekonomik durum ve sosyal avantajlar da toplumların kültürel sermayesini oluşturur. Kültürel sermaye ilk olarak 1979'da Bourdiueu tarafından ifade edilmiştir. Özellikle son yıllarda kültürel sermaye, bireysel ve toplumsal farklılıkları ortaya koymak için kullanılmaktadır. Kültürel sermayeye sahip olanlar aynı zamanda eğitimsel farklılıkları da ortadan kaldırabilme yolunda yol kat edenlerdir. Kültürel sermayenin sağladığı başarı, eğitimsel süreçlerde özellikle seçkin ailelerin çocuklarında çok daha kolay kendini gösterirken, ekonomik düzeyi yeterli olmayan ailelerde kendini daha zor göstermektedir. Bourdieu, ekonominin sağladığı avantajlardan ziyade kültürel sermayenin yer aldığı topluluklarda öğrenci başarılarının yüksek olmasından bahseder. Çünkü ona göre kültürel sermayesi yüksek olanlar, başarıyı elde etmeyi bilirler (Bourdieu 1986, s. 242).

Bourdieu'ya göre sermaye; kültürel sermaye, içselleşmiş sermaye, kişiselleşmiş sermaye, kurumsallaşmış kültürel sermaye ile ortaya çıkmaktadır. İçselleşmiş sermaye; tavır, düşünce, davranış ve tercihlerle ilgilenir. Kişiselleşmiş sermaye; aktarılabilen sermaye türüdür. Bu sermayede kültürelğin gerçekleşebilmesi için kişiselleşmiş sermayenin içselleşmiş olması beklenir. Kurumsallaşmış sermaye ise içselleşmiş sermayenin edinildiğine dair belgeleri içerir (Baran, 2008 s. 89; Abdioğlu ve Yavuz, 2013, s. 28).

Kültürel sermaye, eğitimde diğer alanlara göre fazlaca ön plana çıkmaktadır. Kültürel sermayede öğrencilerin başarısında farklılık yaşanmasının önemli bir sebebi kültürel sermayelerinin farklılık taşımasıdır. Ailelerin birçok yönden birbirinden farklı olması, öğrencilerin okuldaki başarısını doğrudan etkilemektedir. Öğrencinin doğduğu anda ailesini seçme hakkına sahip olmaması, kültürel sermayesinin ailesi vasıtası ile oluşmasını sağlıyor. Örneğin, sosyo ekonomik durumu daha iyi olan ailelerin çocukları, kültürel sermaye bakımından sosyo ekonomik durumu daha düşük olan ailelerin çocuklarına göre daha başarılıdır. Bu doğrultuda eğitim

kurumlarına büyük görevler düşmektedir. Özellikle burada öğretmenlerden; eğitim faaliyetlerinde kültürel sermaye öğelerini özümsemesi, uygulaması ve öğrenci düzeylerini birbirine yaklaştırması beklenmektedir (Avcı ve Yaşar, 2014, s 67).

Kültürel sermaye öğeleri, yerine ve zamanına göre farklı rollerde ortaya çıkabilmektedir. Sahip olunan bir ayrıcalık, bir özellik, bir yetenek farklı zaman dilimlerinde farklı mekanlarda olumlu ya da olumsuz olarak kendini gösterebilmektedir. Örneğin, kimsenin yabancı dil bilmediği bir ortamda yabancı dil biliyor olabilmek ve bunu ihtiyaç doğrultusunda çözümü sağlamak için kullanmak kültürel sermayenin bu durumunu gözler önüne serer. Başka bir örnekle, şehre göç eden sosyo-ekonomik düzeyi oldukça düşük bir ailenin çocuğu, okulda eğitim süreçlerinde birçok konuda zorluk yaşayacaktır. Bu kültürel şokun dezavantajları da yine kültürel sermayenin yere ve zamana göre etkilerinden biridir. Bu örneklerden hareketle yaşanılanların kişiye ve topluma avantaj sağlaması kültürel sermayenin diğerine göre yüksek derecede gerçekleştiğini gösterir (Erdem, 2015, s. 27).

2.2.3. Beşeri Sermaye

Beşeri sermaye, sosyal sermayeye doğrudan katkı yapan bir sermaye türüdür. Bireyler, sahip oldukları becerileri kullanarak üretime katkı sağladıklarında beşeri sermaye kendini gerçekleştirmek üzere faaliyete geçmiş olur. Özellikle örgütlerin devamlılığı sırasında, üretime katkıyı artırmak adına örgüt işgörenlerine ihtiyaç duyulur. Bu noktada performansın, üretime katkısını sağlamak karlılığı artıracaktır. İnsan sermayesi, nitelikli bireylerin işgücüne sağladığı katkılarla kendini gösterir. Sosyal sermayesi yüksek örgütler, insan sermayesinin karşılığını aldıklarında güncellenip işgörenlerine yepyeni olanaklar sağlamalıdır (Karakuş ve Çobanoğlu, 2013, s. 162).

Human capital ifadesi ile uluslararası alanyazında yer alan beşeri sermaye üzerine onlarca tanımlamalar yapılmış, birçok araştırmacı beşeri sermayeye farklı bakış açıları ile yaklaşmıştır. Ancak en genel tanımlama ile beşeri sermaye, bir taraftan kişisel becerilerin işe katkısının sonuca yansımaları; diğer taraftan bireyin beden ve zihin olarak verimliliğini ifade eden bir yapıya sahiptir. Hucz (1998), beşeri

sermayeyi, bir topluluğun veya bir grup insanın üretim sürecinde kullandığı; bilgi, beceri, tecrübe gibi olguların yansıması olarak değerlendirir. Beşeri sermaye; fiziki sermayeden, biriktirilip zamanı geldiğinde kullanılmadığından ve sosyal ilişkilerle bir bütün olduğundan bu yönleri itibari ile farklılıklar taşır. Her iki sermaye türünün ortak yanı, kârlılığı sağlamaya yöneliktir. Ancak her iki yaklaşım detaylandırıldığında özelliklerinin ve etkilerinin birbirinden farklı olduğu görülebilmektedir (aktaran Keskin, 2011, s. 128).

Beşeri sermayenin kaynağı Adam Smith'e (1937) kadar uzanmaktadır. Ancak Beşeri sermayeyi ilk defa sistemli bir biçimde ele alan araştırmacı Shultz (1961) olmuştur. Beşeri sermaye, bilinçli bir yatırım kaynağı olarak görülmektedir. Bireyin verimliliği üzerine gerçekleştirilen faaliyetler örgütsel değerlere katma değer sağlar. Dolayısıyla hem bireyin hem de örgütün gelişimi sağlanır (Erdem, 2015, s. 30).

Bireyler aynı zamanda birlikte yaşayan ve aynı seviyede sahip olunan bir beşeri sermaye ile yaşamlarını devam ettirir. Ancak bu noktada aynı deneyim, beceri ve zeka etkileri görmelerine rağmen bu durum performanslara aynı derecede yansımaz. Bazı bireylerin performansı diğerlerine göre büyük farklılıklar taşıyabilir. Dolayısıyla performans noktasında bireyler Timberlake'e göre yalnızca beşeri sermayesiyle sahip olmaz. Beşeri sermaye ile birlikte aynı anda etki eden diğer sermaye türleri de bireye etki eder ve performans değerlemelerinde kendini gösterir (Timberlake, 2005, s. 37; Namalır, 2015, s. 12).

Bazı araştırmacılar beşeri sermayeyi, entelektüel sermayenin bir bileşimi olarak görmektedir. Beşeri sermaye; bireylerin sahip olduğu bilgi, beceri, deneyim, yetenek gibi durumların ortaya çıkmasında sağladığı katkıdır. Kurumların uzun ölçekli hedeflerinde başarıya giden bu süreçte aslında önemsedikleri öncelikli değerdir. Schultz; (1984) bireylerin yaşam refahı ve uzunluğu adına gelişen sağlık hizmetlerini, kurumların gelişimi için gerçekleştirilen iş başı eğitimlerini, ülke içerisinde olmazsa olmaz olarak görülen resmi eğitimi ve bireylerin yaşam standartlarının artırılması adına göç etmelerini beşeri sermayenin oluşum yolları olduğunu söyler (Günkör, 2016, s. 35).

2.2.4. Entelektüel Sermaye

1997 yılında Stewart isimli araştırmacı entelektüel sermayeyi detaylandırırken, bu sermaye türü ile ilgili her şeyin ifade edilmesi gerektiğini belirtir. Bu noktada bir kurumun sahip olduğu teknoloji, müşterileri, tedarikçileri, patentleri vb. gibi tüm etkenler entelektüel sermayenin oluşumunu sağlar. Bu sayede örgütün tüm paydaşları örgüte ait her şeyi bilir, rekabete dayalı faaliyetler süresince bunu avantaj olarak kullanır. Bu durumlar da gelecekte örgütü başarılı kılacak olan görünmeyen faktörler olarak ifade edilir (Karakuş ve Çobanoğlu, 2013, s. 162).

Stewart (1997), entelektüel sermayeyi örgüt faaliyetlerinde sahip olunan bilgilerin tümü olarak tanımlarken, katma değer ve rekabete de ayrıca dikkat çekmektedir. Bu noktada rekabetin üstünlüğü onun için önemlidir. Örgütün başarısını rekabetteki üstünlüğü ile değerlendirir. Bu noktada birlikteliğin sanatı ön plana çıkar. Kolektifliğin zihinlere yansımaları ile de entelektüel sermaye ortaya çıkar. Entelektüel sermaye, örgütlerin maddi olmayan değerleri kullanarak kâr etmesi noktasında öne çıkar. Bu süreçte yaratıcılık ve işbirliği önemlidir. Bu anlayışa göre örgüt ve değerleri yeniden yapılandırılır ve yenileşme sağlanır (Stewart, 1997, s. 20; Hobikoğlu, 2011, s. 87).

Entelektüel sermayenin en derininde olduğu ifade edilen unsurun düşünme becerisi olduğu söylenebilir. Sahip olunan ve sonradan edinilen birtakım yetenek ve becerilerin analizi sonrasında uygulamaya dönüştürülmesi ile sonuçlarının sistematik bir biçimde gözler önüne serilmesi entelektüel sermayeyi oluşturmaktır. Dolayısıyla entelektüel sermayenin kaynağında düşünmenin olması oldukça anlamlıdır. Çünkü düşünme ile birlikte yeni bir şeyler ortaya koyma çabası daha güzeli ifade eder. Daha güzele ulaşma adına gerçekleştirilen eylemler bireyi ve toplumu daha ileriye taşır. Bu düşüncelerden hareketle, ekonomist Galbraith yazmış olduğu bir mektupta sahip olduğu birçok özelliği entelektüel sermayeye borçlu olduğunu söyler (Namalır, 2015, s. 13).

Entelektüel sermaye, örgütlerin faaliyetlerinde bireylerin kurumlardan edindikleri tüm becerileri ve deneyimleri algılamalarını ifade etmektedir. Entelektüel

sermaye görünen değerlerin ve görünen sermayelerin aksine, görünenin arkasındaki görünmeyendir. Bu görünmeyen değerlerin farkında olmak, bu değerleri özümseyerek bireysel başarıları kurumsal veya toplumsal başarıya dönüştürmek kültürel sermayenin elde edilmesi açısından önemlidir. Özellikle entelektüel sermayenin bu yönü üzerine, insana dayalı unsurlarla elde edilen sonuçların yanında kritik bir değere sahip olan algılama düzeyi ile gerçekleşen kültürel sermaye, kurumlar için önemli bir husustur (Ekinci, 2008, s. 14).

Ross ve Ross (1997), Entelektüel sermaye örgüt bilançosunda yer almayan değerlerin toplamı olarak görülmüştür. Bu tanımlamanın yanı sıra entelektüel sermaye rekabet durumlarında ortaya çıkarsa kalıcılığı sağlayarak başarıyı elde edebilecek bir özelliğe sahip olur. Aynı zamanda entelektüel sermaye yönetsel bir sorumluluktur. Gerçekleşmesi aynı zamanda etkin yönetimine bağlıdır. Bu sermayenin ne derece gerçekleştiği entelektüel performans olarak ölçülebilir ve adlandırılabilir (aktaran Günkör, 2016, s. 37).

2.2.5. Psikolojik Sermaye

İnsana verilen değer gün geçtikçe daha da artmakta ve ön plana çıkmaktadır. Bu doğrultuda insana ait kaynakların da kendini göstermesiyle; beşeri sermaye, sosyal sermaye, psikolojik sermaye türleri ön plana çıkmıştır. En temel çerçevede psikolojik sermaye; örgütlerde karşılaşılan problemlerin üstesinden gelebilmek için, işgörenleri pozitif yönde etkilemektir. Diğer bir ifade ile psikolojik sermaye; bireyin zor durumlar içerisinde olduğu anlarda, problem çözme becerisinin sonuca yansımalarıdır. Bu kabiliyet belli adımlarla gerçekleşmektedir. Bireyin bu noktadaki kararı, harekete geçmesi, zorluklarla mücadele etmesi ve hedeflerine ulaşması başlıca adımlarıdır (Kılıç Doğan, Çorbacı ve Kılıç, 2015, s. 299).

Özellikle son yıllarda insana ve sosyal sermayeye verilen değerle birlikte, yöneticilerin verimliliği artırmak için uyguladıkları eşsiz bir sermaye türüdür. Psikolojik sermaye her şeyden önce etkin kullanıldığında büyük değişimler sağlar. Kötü gidişat iyi bir biçimde kontrol edildiğinde her şey bambaşka bir boyut kazanabilir. Bunun tam tersi de olabilir. Dolayısıyla psikolojik sermaye aynı

zamanda son derece dikkat edilmesi gereken bir sermaye türüdür. Bu sermaye kurumlarında ölçülebilen, sonrasında yönetilerek performansa katkısı sağlanabilen bir sermaye çeşididir. Psikolojik sermayenin etkin bir biçimde yönetilerek performansa dönüştüğü kurumlar, taklit edilemez bir başarı elde ederler (Ocak ve Güler ve Basım, 2016, s. 114).

Psikolojik sermaye, bireyin kim olduğuna dair sorulara yanıt arayan bir yaklaşımı ifade eder. Öz yeterlik, umut, iyimser olma, psikolojik dayanıklılık gibi alt boyutlara sahip olan bu sermaye türü; örgütlerde iki ana yaklaşımla ortaya çıkmış ve etkisini göstermiştir. Bu yaklaşımlardan biri Michigan Üniversitesi araştırmacıları tarafından ortaya konan bir yaklaşım, diğeri ise Nebreska Üniversitesi Gallup Liderlik Enstitüsü tarafından ifade edilmiş bir yaklaşımdır. Özellikle 2004 yılından sonra pozitif psikoloji ve pozitif örgütsel davranış isimlendirmeleri ile ifade edilen psikolojik sermaye; bireylerin pozitif yönlerini dikkate alarak onların kendilerine ve çevrelerine uyumunun var olduğunu ifade etmiştir (Kaya ve Balay ve Demirci, 2014, s. 48; Özgan ve Tösten, 2014, s. 431).

Örgüt kapsamında psikolojik sermaye, insan sermayesi içerisinde değerlendirilse de; gelişime, rekabete ve üstünlüğe doğrudan etkisiyle zamanla pozitif psikolojik sermaye olarak alanyazında yerini almıştır. Bu sermaye türünde öncelikle bireylerin kendi yapabileceklerinin farkında olmaları ve bunun üzerine düşünmeleri amaçlanmıştır. Tösten (2015) psikolojik sermaye bileşenlerine dışadönüklük ve güven unsurlarını da eklemiş ve bunların psikolojik sermayenin gelişimindeki etkisine dikkat çekmiştir (Tösten ve Arslantaş ve Şahin, 2017, s. 730).

Pozitif psikoloji, ortaya çıktığında bir akım olarak kendini göstermiş ve genellikle çaresizlik, tükenmişlik gibi davranışların kişiye ve çevresine yaşattığı olumsuzlukların üstesinden gelmesi üzerine şekillenmiştir. Bu bağlamda pozitif psikolojik sermaye, bireyin mutluluğunu ve başarısını esas alarak, kendisine ve çevresine yapacağı katkıları önemseyen bir yaklaşımı barındırır (Özgan ve Tösten, 2014, s. 431).

Hiç kimsenin her şeyden arınarak yaşamını sürdürmediğini ve özellikle iş yaşamında bireylerin bambaşka psikolojilerle hareket ettiğini ifade eden psikolojik

sermayede önemli olan varlık, risk ve strateji gibi olgulara odaklanmaktır. Bu odaklanmanın sonucunda kurumların, bireyler üzerindeki etkisi ile psikolojik sermayeye yapmış oldukları katkı görülebilir. İyimserlik, umut ve öz yeterliği elde eden bireyler bu sayede esnekliği ve güveni de kazanarak kendilerinin en önemli olduğunu düşünür ve bu doğrultuda hareket ederler (Bitmiş, 2014, s. 50).

2.2.6. Sosyal Sermaye

Coleman, Bourdieu, Putnam gibi araştırmacıların iş birliğine dönük, sosyal değerleri ön plana alarak ifade ettiği sosyal sermaye; güven, ağlar ve normlar üzerine kurulu bir yaklaşımdır (Çobanoğlu ve Karakuş, 2013, s. 160). Bu kavram tezin ana konusu ile doğrudan ilgili olduğundan detaylandırılması önemlidir.

2.3. SOSYAL SERMAYE NEDİR

Sosyal sermayenin ortaya çıkmasını Putnam ve Coleman, kendi çalışmalarında veya bir başka araştırmaya olan katkılarıyla sağlamışlardır. Özellikle Putnam'ın 1961 yılında Jacobs'un bir çalışmasına yaptığı gönderme ve Coleman'ın 1990 yılında yayımladığı *Sosyal Kuramın Temelleri* isimli eserinde 'Sosyal Sermaye' yaklaşımına önemli bir biçimde yer vermesi bu kavramın önem kazanmasında etkilidir. Genel olarak sosyal sermaye; aile fertlerinin, bir arada bulunan grupların, çocuk ve gençlerin düşünsel ve sosyal davranış becerileri açısından gelişmesini sağlayan bir biçimdir (Şahin ve Ünal, 2010, s. 3).

Olumlu değişikliklerin yansımaları olarak adlandırılan sosyal sermaye, örgütlerin birbirleri arasındaki rekabet sürecinde öne çıkmaktadır. Sosyal sermaye algı düzeyi yüksek olan kurumlar daha verimlidir ve başarılıdır sonucu da ortaya çıkabilmektedir. İşte tam bu noktada kişilerin ve kurumların ihtiyacı olduğu kavramlar güven, karşılıklılık ve iletişim süreçleri olarak vurgulanabilir (Kılıç Doğan ve Sarı, 2017).

Sosyal sermayenin, bir ilişki ağından hareketle ortaya çıktığı ve devam eden süreçte elde edilen tüm kaynakların bir araya gelmesinin sonucu olduğu şeklinde

yorumlanır. Sosyal sermayenin; yapısal boyut, ilişkisel boyut ve bilişsel boyut olmak üzere üç ayrı boyuta sahip olduğu belirtilmiştir. Bu aşamalardan hareketle sosyal sermayenin kendini oluşturması gerçekleşir. Sosyal sermayenin ortaya çıktığı dönemde alanyazında, özellikle kârlılık gözetken kurumlara değer ve yenilik katan bir kaynak olması öngörülmüştür. Özellikle operasyonel süreçlere büyük katkı sağlayan sosyal sermaye olgusu, kurum içi faydanın yanında, kurumlararası faydayı da sağlayan bir yaklaşım olmuştur (aktaran Hamad, 2017, s. 9).

Sosyal sermaye mikro ekonomik düzeyde piyasaların etkinliğine ve işlevselliğine katkı sağlarken; makro ekonomik düzeyde ise örgütlerin performansına katkı sağlamaktadır (Aktan ve Çoban, 2008, s. 8).

Paxton'a (1999) göre bir yerde iş birliği varsa sosyal sermaye de olmalıdır. İş birliği ile birlikte; aktif katılım, güven, aidiyet, karşılıklılık gibi unsurlar ortaya çıkar. Bununla birlikte örgüt içerisindeki bireylerin birbiri ile uyumu verimliliği sağlar. Böylece kurumsal fayda kendini gösterir. Aktif katılım, güven, aidiyet ve karşılıklılık gibi değerlerin ortaya çıkmasında ve uygulanmasında da lider nitelikli yöneticiler oldukça önemlidir (Ekinci ve Karakuş, 2011, s. 531).

Sosyal sermayenin 20. yüzyılda ilk kez kullanıldığı daha önce ifade edilmişti. Sosyal sermaye, 20. yüzyılın başlarından itibaren çeşitli zamanlarda defalarca kez kullanılsa da sosyal sermaye farklı araştırmacılarca birbirinden bağımsız ve habersiz olarak kullanılmıştır. Birbirinden bağımsız araştırmacıların sosyal sermayeyi bir yaklaşım olarak kullanması ve incelemesi yönüne yapılan en güçlü tahmin, araştırmacıların sosyal ilişkilerin gelişmesinde sermaye kaynağının ne olduğu konusuna cevap aramalarından ortaya çıkmaktadır (Püsküllüoğlu, 2015, s. 15).

1990'lı yıllara bakıldığında sosyal sermaye alanyazında yoğun olarak yer almaya başlamıştır. Bir anda birçok araştırmaya konu olan sosyal sermaye bazı araştırmacıların ifadesiyle bir süre sonra etkisini yitirecek bir yaklaşım olarak görülmüştür. Ancak sosyal sermaye üzerine yoğun olarak çalışmalar gerçekleştirilmeye devam etmiştir. Sosyal sermayenin en önemli unsurları; iletişim ağları, güven ve normlar olarak belirtilmiştir. Sosyal sermaye tanımlanırken 'ilişkiler önemlidir' vurgusu yapılarak sosyal sermayenin ilişki boyutunun önemi

belirtilmiştir. Bireylerin toplum olmasında ve yaşamsal süreçlerinde mutluluğu yakalamasında sosyal sermayenin önemli olduğu ifade edilmektedir (Field, 2008 s. 1).

Birçok örgüt başarı odaklı değerlendirildiğinde, bu örgütlerin önemli bir kısmın başarısının, örgüt işgörenlerinin kendilerine ve birbirlerine karşı tutumları öne çıkmaktadır. Bireyler başarının ilişkilerde gizli olduğunu bilerek bu sürecin gerçekleşmesi için kişisel amaçlarını iyi belirlemelidir. Bu çerçevede bireylerin; aidiyete, kabul görmeye, güvene, iş birliğine, bağlantılara, iletişime önemli ölçüde ihtiyacı vardır. Başarılı ve etkili bir örgüt olabilmek için sosyal sermayeye duyulan ihtiyaç, kaçınılmazdır. Sosyal sermayenin yer aldığı kurumlarda güven vardır; sözleşmelere, zorlayıcı davranışlara, istemsiz faaliyetlere yer yoktur. Çünkü bu tür kurumlarda ahlaki uzlaşma kendini gerçekleştirmiştir (Kahraman, 2016, s. 28).

Max Weber'in sosyal sermayeye ilişkin düşünceleri ortak yaşam biçiminin oluşturduğu manevi motivasyon kurgusudur. Weber'in eserlerinde yansıttığı düşünceler, sosyolojinin sahip olduğu bugünkü anlayışla ele alındığında, yapılan değerlendirmelerin sosyal sermayeyi yansıttığı ifade edilir (aktaran Abdioğlu ve Yavuz, 2013, s. 31).

Sosyal sermaye öylesine geniş bir etki alanına sahiptir ki hayatın her noktasında etkilerini görebilmek mümkündür. Sosyal sermaye, daha çok bir toplumdaki ilişkilerin açıklamasını, davranışların yorumlamasını gerçekleştirir. Sosyal sermayeye göre birey davranışlarının ön plana çıkması değil, bireylerin toplum içerisindeki normlarla şekillenen davranışların topluluğa yansımaları değerlidir ve önem taşır. Topluluğun başarısı, birlikte oluşturduğu uyumla orantılıdır. Sosyal sermaye değerleri iki arkadaşın karşılıklı ilişkisinden başlayarak en geniş halkada Hıristiyanlık – Konfüçyanizm gibi öğretilere kadar etki eden geniş bir alanda kendini gösterebilir. Sosyal sermaye olgusu, mikro düzeyde bireyin kendi yeteneklerini geliştirerek küçük gruplardaki çabası, orta düzeyde kurum paydaşlarının davranışlarının sermayeye yansımaları, makro düzeyde ise toplumların birbiri ile uyumu sonucu gibi durumların gerçekleşmesi ile açıklanabilir (Devamoğlu, 2008, s.5).

Cohen ve Prusak (2001a), sosyal sermayenin temelini iletişim olgusu üzerine oturtmuş ve bu kavramı iletişim teması üzerine kurgulamıştır. İletişimin bu denli önemini ifade eden araştırmacılar, bu kavramın yanlış anlaşılması gerektiğini de ayrıca ifade etmiştir. Araştırmacılar tarafından iletişiminin dozunun önemli olduğu, gereksiz samimiyetin, mesafesiz yaklaşımların, altı dolu olmayan iletişim tarzının olmaması gerektiği yönünde ifadelerini dile getirmiştir.

Sosyal sermaye, fiziki ve beşeri sermayeden belli noktalarda ayrılmaktadır. Bu sermaye türlerinin birbirinden farklarının ve benzerliklerinin tam olarak ifade edilmesi, sosyal sermayenin net olarak anlaşılmasını sağlayacaktır. Sosyal sermaye ile fiziki sermayenin en güçlü ortak bağı ve hatta en önemli var oluş amaçları üretime yapmış oldukları pozitif katkılardır. Bir işletmenin oluşması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması için fiziki sermaye nasıl önemliyse, sosyal sermaye de o derece önemlidir. Tüm kurumlar fiziki sermayeleri ile var olmaktadır. Ancak sosyal sermayeyi önemseyen kurumlar, diğerlerine göre daha fazla öne çıkmaktadır. Sosyal sermayenin fiziki sermayeden bir başka farkı da durağan olmamasıdır. Sosyal sermaye, beşeri sermayede olduğu gibi sürekli değişken ve adeta canlı bir yapıya sahiptir. Kendini sürekli güncellemektedir. Sosyal sermayenin canlı bir yapıya sahip olması, onun her an gerçekleştirilmesini sağlamalıdır. Göz ardı edildiğinde anın gerisinde kalır ve sosyal sermaye sağlıklı bir biçimde gerçekleşmemiş olur. Sosyal sermaye üretimde doğrudan yer almamaktadır. Ancak fiziki ve beşeri sermayeye bakıldığında bu iki sermayenin üretim sürecine doğrudan katkısı söz konusudur. Fiziki sermayenin ve beşeri sermayenin olmaması sadece olmama durumları ile ilgilidir. Ancak sosyal sermayenin yokluğu nötr olma durumunu değil, kötüye gidişatı artıran bir durumu ortaya çıkarır (Karagül ve Masca, 2005, s. 40).

2.4. SOSYAL SERMAYENİN UNSURLARI

Bu başlık altında sosyal sermayeyi oluşturan ağlar, normlar, güven ele alınacaktır.

2.4.1. Ağlar

Yaşamsal süreçlerini devam ettiren bireyler birbirleri ile iletişim kurmak ve etkileşim halinde olmak durumundadır. Yaşamı süresince bu etkileşimi en az olumsuz durumla atlatmak, hemen hemen tüm bireylerin hedefidir. Dolayısıyla insanlar bu süreç içerisinde iletişime ve iletişim süreçlerine oldukça dikkat etmektedirler. Bireyler birbirleri ile ilişkilerini etkili biçimde sürdürdükleri derecede toplumsallaşırlar. Huzurun, birlikteliğin, ve güvenin etkin olduğu topluluklar refahı elde eder. Sosyal ağların bu refahın sağlanmasında oldukça büyük bir payı vardır. Ağlar, sosyal sermayenin en önemli ayağıdır. Öncelikle güven unsurunun ortaya çıktığı durumlarda etkili olur. Bireylerin birbirine olan güveni, sosyal etkileşimi artırır (Namalır, 2015, s. 28).

İnsanların birbirleri ile kurdukları bağın gücü; zaman, güven, karşılıklılık gibi olguların bir arada olması ile gerçekleşir. Bu olguların her biri, bir diğerinden ayrı olarak adlandırılrsa da bahsi geçen ifadeler bir araya geldiğinde sosyal sermayenin kendisini oluşturur (İnci, 2015, s. 103).

Ağlar, sosyal sermayenin gelişmesine doğrudan katkı sağlar. Örneğin, arabanızı tamire götürmeden önce tanıdık bir tamirci için güvendiğimiz birine sorduğumuz soru, önemli bir rahatsızlığımıza iyi gelecek bir doktor için yine çevremizden bu konuda görüş almamız, ağlarını evvelden sağlamış kişilere yöneltilir. Hiç kuşkusuz ki sosyal sermayenin gerçekleşmesi ağlar vasıtası ile kurulan ilişkilere bağlıdır. Başarılı toplumların en büyük özelliği de bu konuda başarıyı yakalamış olmalarıdır (Erdem, 2015, s. 29).

Sosyal sermaye farklı ortamlarda kendini gösterebilir. Ağlarla ve ağlara sahip olan insanların uyumu ile ortaya çıkan bu süreç aile ilişkileri ve sendikalarda kendini

gösterir. Sürekli aynı ortamda bulunan insanların bir arada yaşamaları sonucu ortaya çıkarken ve yine küçük topluluklarda yapılan mahalleler arası spor müsabakaları sosyal sermaye unsurlarının gerçekleşmesi ile oluşur (Putnam ve Goss, 2002 s. 10).

Sosyal ağlar, öncelikle sosyal sermayenin bileşenlerinden biri olarak görülmelidir. Ağlar, karşılıklılık ve güven ilkesi çevresinde oluşmaktadır. Buradaki iletişimin yoğunluğu ağların gelişmesine yardımcı olmaktadır. Sosyal sermayeye önemli ölçüde katkı sağlayan araştırmacılardan Putnam, kişinin çevresine öncelikle güven duyması ve sonrasında kendisine güven duyulmasını sağlaması gerektiğini; böylece en küçük halkadan başlayan ağların, bu sayede büyümesinin mümkün olduğunu ifade etmektedir. Bu noktadan hareketle yalnızca Putnam değil, aynı şekilde Bourdieu, Coleman gibi isimler de onun bu görüşüne paralel açıklamalarda bulunmuştur (aktaran Kangal, 2013, s. 49).

Bireylerin yaşayabilmesi ve ihtiyaçlarına çözüm üretebilmesi için insanlarla etkileşim halinde olması gerekir. Bunu da hiç kuşkusuz ki sahip olduğu ağlarla gerçekleştirebilecektir. Bireyin kendisinden başka iletişim kurduğu kişilere, sahip olduğu ağlarla ulaşması söz konusudur. Ağların sağlıklı bir iletişim ve güven süreci ile gerçekleşiyor olması, birey açısından önemlidir. Bu iletişim yollarının tümünü kişinin sahip olduğu ağlar olarak değerlendiren Olivan, ağların üretim süreçlerinin etkinliğine ve sonuçlarına doğrudan etkide bulunduğunu ifade etmiştir. Bilginin ağlar yolu ile daha hızlı bir biçimde yayılmasının sağlanması ile maddiyat, emek ve zaman maliyetinin azalarak sosyal sermayeye katkı sağlaması söz konusu olur (Tuncay, 2016, s. 46).

2.4.2. Normlar

Normlar; yaşam içerisinde bireylerin davranışlarını belirleyen, yazılı olmayan ve ahlak kuralları ile belirlenen ve belirlenen bu yazısız kuralları yine toplumun kendisinin oluşturduğu değerlerdir. Sosyolojik açıdan kültürün önemli bir ögesi olan normlar, birlikte yaşamanın bir sonucu olarak ortaya çıkar. Normların evrensel bir kimlik taşıdığını söylemenin yerine, her kültürün kendine ait değerlerinin olduğunu ve toplumların bu değerler etrafında bütünleştiği söylenilebilir. Normlar, insan

davranışları üzerinde önemli etkilere sahiptir. Bu davranışlar normların olumlu yönleri ile desteklendiğinde sosyal sermayeye katkısı ortaya çıkar. Bir örgüt içerisinde her şeyin daha iyiye gitmesini sağlamak üzere önce bakış açılarının değişmesini ve sahip olunan normların olumlu yanlarının örgüte etki etmesi sağlandığında sosyal sermayenin önemli aşamaları tamamlanmış olur (Namalır, 2015, s. 31).

Normların, sosyal sermaye açısından değerini vurgulamanın önemli olduğunu eserlerinde ortaya koyan araştırmacı Putnam'dır. Ona göre normlar, insanları bir arada tutar. Önceden belirlenen kurallar ve değerler, insanların bir arada yaşamasını ve yaşamsal başarıyı elde etmelerini sağlar. Dolayısıyla normlar, insanların hayatına ciddi bir biçimde etki eder ve insanlar çoğu zaman farkında olmadan normlara uyum sağlayarak topluluk içerisindeki yerini alır. Normlar ona göre yazısız kuralların oluşturduğu değerlerdir. Sosyal sermaye uyum süreci ile birlikte gelişimini sağlamaktadır. Coleman'ın bu konu üzerine özellikle norm ve güven unsurlarına dikkat çektiği 'New York Mücevher Piyasası' örneği bunların önemine vurgu yapar. Kapalı bir piyasa anlayışı ile faaliyetlerini sürdüren mücevher piyasasında tüccarlar ellerindeki mücevherleri değiş tokuş yolu ile kullanabilirler. Burada birbirleri ile kurmuş oldukları güven ortamı herhangi bir olumsuz durumun ortaya çıkmasını engeller. Bir tüccarın hata yapması demek, bulunduğu yerde dışlanacağı anlamına gelmektedir. Dolayısıyla, bu piyasada normlarla birlikte oluşturulan güven ortamı insanlara hata yapmayı düşündürmemektedir (Özdemir, 2007, s. 76; Günkör, 2016, s. 58).

Normların sosyal sermayeye katkı sağlayabilmesi için birtakım değişikliklerin yaşanması gerekmektedir. Bunlardan en önemlisi bireylerin kendileri adına bir takım davranış değişikliği kararı almaları ile başlar. Öncelikle kendi çıkarlarını göz ardı eden bireyler daha sonra güven ve karşılıklılığı yaşamının odak noktasına aldığı anda sosyal sermaye olgusu gerçekleşmiş olur (Tuncay, 2016, s. 46).

Sosyal sermaye alanına katkı sağlayan önemli araştırmacılardan biri olan Fukuyama, (1999) normların sosyal sermayeye katkısının olması için bireylerin büyük önem taşıdığını ifade eder. Ona göre bireylerin doğruyu söylemesi, görev ve sorumluluklarını tam ve eksiksiz yerine getirmesi, karşılıklılığın net bir biçimde

sergilenmesi normların gerçekleştiğini gösterir. Diğer yandan normların kendini bulması için kişinin aidiyetinin olması, daha fazlasını gönülden yapma isteğinin ona kazandırılması, normların gerçekleşiyor olduğunu gösterir (Ersözölü, 2008, s. 21).

2.4.3. Güven

Bireyin yaşamsal süreçlerini devam ettirirken düşündüklerinin iyi olacağına ve zarar görmeyeceğine karşı oluşturmuş olduğu araç, güven olarak tanımlanabilir. Güven duyulduğunda hedefe ulaşılır. Güven duymak ve güven vermek bu sebeple önemlidir. Karşılıklılık ve normların oluşup gelişmesini sağlar (Püsküllüoğlu, 2015, s. 24).

Güven, üçe ayrılmaktadır. Bunlardan ilki kişilerarası güven, bir diğeri kurumsal güven ve yoğun güvendir. Güven, ekonomik büyüme ile ele alındığında ortaya kişilerarası güven çıkar. Genelleştirilmiş güven olarak da adlandırılan kişilerarası güven basamağı, maliyetlerin en aza indirilmesi durumunu da sağlamış olur. Çünkü, sosyalliğin ön plana çıkmasıyla insanlar birbiri ile paylaşımlarda bulunur. Bu paylaşımların devamı ve sürekliliği de güven ile mümkündür. Güven ne kadar artarsa topluluklar birbirine o ölçüde kenetlenir. Bu durumun farkına varıldığı andan itibaren işletmelerin politikaları, güven çerçevesinde sosyal ilişkilerin kuvvetlenmesi yönünde gerçekleşmiştir. Bu durum hem toplulukların kendi içerisindeki verimine hem de toplulukların birbirleri ile olan ilişkisine yansımıştır (Tuncay, 2016, s. 44).

Kişilerinin birbirlerine duydukları güven ile kurumsal güven aynı anlama gelmemektedir. Güven olgusunu iyi bir biçimde anlayabilmek, bu iki ayrımı yapabilmekle gerçekleşir. Bireylerin birbirine duydukları güven önemlidir. Ancak bir örgüt içerisinde bireylerin gruplar halinde birbirlerine güvenmeleri, kurumsal anlamda güvenin gerçekleştiği anlamına gelmez. Örgüt içerisinde bazı grupların sergilemiş olduğu bu tutumlar, onların grup dışında birilerine güven duymamaları durumunu ortaya çıkarır. Onların bu konuda yüksek beklentileri vardır. Bu durumda gruplaşmaların dışına çıkılmalı ve örgüt içindeki insanlar birbirlerine güven duyduğunu hissettirmelidir. Bu, düzenli olarak yapıldığında güven unsuru örgütte

hızla yayılır. Hem örgüt üyeleri bu duruma hızla kanalize olur hem de kurum kültürü güven üzerine sağlam temeller atmış olur. Tüm bu durumların sonucunda örgüt dışındaki kimseler, güçlü bir şekilde kurulmuş olan bu bağı görür, hisseder ve onlar da kolayca güven duyarlar (Cohen ve Prusak, 2001a).

Güven üzerine yapılmış araştırmaların sonuçları, sosyal ve kurumsal ilişkilerin daha sağlıklı ilerlediğini göstermiştir. Aslında bu durum dünyanın her yerinde, tarihin her evresinde kendini göstermektedir. Güven, hayatın hemen her alanında pişmanlığa yer vermeyen, avantaj sağlayan bir olgu olmuştur. Özellikle kurumlarda artarak kendini gösteren güven olgusu, her ne kadar kişilerarası davranışlardaki resmi mesafenin azalmasını sağlasa da, performans ve verimlilik açısından fayda sağlar. Bu durumlarda arkadaşlık olgusu kendini iyiden iyiye gösterir ve iyi niyet ortaya çıkar (Hamad, 2017, s. 10).

Alanyazında güven unsuru sosyal sermaye çatısı altında olmalı mı olmamalı mı soruları üzerine birçok görüş hakimdir. Bazı araştırmacılar sosyal sermayenin unsurlarından birinin güven olarak adlandırılmasına karşı çıkmış hatta çalışmalarında bu unsura yer vermenin doğru olmadığını savunmuş olsa da; sosyal sermayeye yön veren önemli araştırmacılar çalışmalarında ilk andan itibaren güven unsurunun önemli olduğunu belirtmişlerdir. Hatta öyle ki, güven unsurunu sosyal sermayenin gerçekleşmesi için en önemli unsur haline getirmişlerdir. Bireyler hayatları boyunca kararlar vererek tercihlerde bulunur ve bu tercihleri neticesinde bir statü elde ederler. Bu statü, insanların toplum içerisinde ait oldukları yerdir. Bu noktalara erişmek için birçok etken hakimdir. Ancak, bireylerin birbirleri ile uyumu en önemlisidir. İkili ilişkiler zaman zaman tüm yazılı kuralların ve değiştirilemeyeceği düşünülen kanun niteliğinde alınmış kararların önüne geçebilir. Yapılan bir alışverişteki pazarlıktan, işleyişin zor olduğu kurum ve kuruluşlarda gerçekleştirilen sağlıklı bir iletişimden, yaşanılan problemlerin en zora girdiği durumlardaki kişisel becerilere kadar her durum insanların birbirleriyle uyumu ile mümkündür. Burada yaşanması muhtemel problemlere karşı anahtar olan kişi bireyin ta kendisidir. Birey, kişisel yeteneklerini (güven, iletişim, değerler) ne kadar geliştirirse olası problemlerin üstesinden gelmesi de o kadar kolay olur. Güven, çok güçlü bir unsurdur. Toplumda siyaset, din ve bazı ideolojik görüşlerin ne kadar sert ve kalıplaşmış olduğu bilinir. Hatta bunlar insanlara çok güçlü bir şekilde etki eder ve hayatlarında keskin kararlar vermelerini

sağlar. Güven unsuru önemlidir. Birine duyulan ya da birine verilen güven tüm bu keskin çizgileri ortadan kaldıracaktır. Tüm bu durumlar araştırmacıların da ifade ettiği gibi güveni sosyal sermaye için oldukça önemli bir unsur olarak belirlemektedir (Günkör, 2016, s. 56).

Güven unsuru özellikle örgüt liderinin yönlendirmeleri ve teşviki ile başlar ve kademe kademe örgütün her yerine yayılarak kendini gösterir. Örgütün iç dinamiklerini harekete geçirmek, değişimin başladığını söyleyebilmek demektir. Bunun için; insanların iletişim süreçlerinden başlayan, entelektüel sermayenin gerçekleşmesi yönünde hızlanan çalışmalarla atılan adımların sonuca ulaşmasının mümkün olduğu söylenebilir. İnsanların mutluluk ve motivasyon olarak gözle görülür değişimi, ilgi ve isteklerinin artması, birlikte bir şeyler yapma istekleri güven unsurunun kurumlarda etkili bir biçimde yer almaya başladığını gösterir. Bu durumlar sosyal sermayeye de doğrudan katkı sağlar. Yöneticilerin örgütte yer alanlara güvenmesi, aynı güvenin kendisine de duyulmasını sağlamak demektir. Karşılıklı güvenin artmaya başlaması, çok güçlü başarıların mümkün olması demektir (Ersözlü, 2008, s. 17).

Güven, birçok alanın odak noktasıdır. Bu alanlardan biri de hiç kuşkusuz ki sosyal sermayedir. Güven yeri geldiğinde temel ihtiyaçların da önüne geçebilen bir unsurdur. Yüzyıllardır insanların en çok değer verdiği güven unsuru, insanların yaşamlarını daha iyi geçirebilmeleri için neredeyse vazgeçilmez unsurdur. Ekonomik, sosyal, siyasi ilişkilerin; kısacası toplumun her yer noktasında bireylerin birbirleri ile olan ilişkilerinde maksimum performansı sergilemeyi ve faydaları elde etmek için en önemli faktörün güven olduğu söylenilebilir. Güvenin olmadığı toplumlarda akla gelebilecek her şeyin gerçekleşmesi muhtemeldir (Namalır, 2015, s. 29).

İnsanlar güveni hissettikleri kadar motive olmaktadır. Güven unsurunun yer aldığı örgütlerde bireyler, performanslarını artırır ve bunun daha iyi olması için ellerinden geleni yapar. Güvenin yer almadığı kurumlarda insanlar performans olarak olumsuz etkilenir. Bu noktada kaybedilecek ilk şey yaratıcılık olacaktır. Bu da beraberinde birçok etkenin ortaya çıkmasını ve kurum verimliliğinin azalmasına

neden olur. Dolayısıyla refahın ortaya çıkmasında kalıtsal olarak edinilen güven unsurunun kullanılması büyük önem arz etmektedir (Töremen, 2002, s. 562).

2.5. SOSYAL SERMAYENİN ÖNCÜLERİ

Çalışmanın bu bölümünde; sosyal sermayenin öncülerinden olan Hanifan, Coleman, Putnam, Bourdieu, Fukuyama gibi araştırmacılara yer verilmiştir.

2.5.1. Lyda J. Hanifan

Bir okul yöneticisi olan Hanifan, 1916 yılında eğitime ait süreçleri değerlendirdiği bir çalışmada sosyal sermaye ifadesini kullanmıştır. Hanifan; okulun etkililiğini sağlamada, okula bağlı tüm etkenlerin sürece katkısının önemli olduğunu vurgulamıştır. Özellikle ailelerin eğitim süreçlerine katılımının sağlanması ile okulun ve toplumun daha yaşanılır olmasının mümkün olacağı ifade edilmiştir. Hanifan'a göre toplumsal ihtiyaçların karşılanması yalnızca eğitim kurumlarında değil, tüm alanlarda olmalıdır. Birlikteliğin üretime katkısı ile sosyal sermaye süreçleri de gerçekleşmiş olur (Woolcock & Narayan, 2000, s. 228; Namalır, 2015, s. 24).

2.5.2. James Coleman

Sosyal bilimlere özellikle sosyal sermaye konusunda katkı sağlayan araştırmacılardan biri de Coleman'dır. Coleman'ın etkileri sosyal sermayeye yön veren diğer araştırmacılara oranla daha kıymetli olduğu öne sürülmektedir. Sosyal sermayenin yalnızca gücü ifade etmediği, sosyal sermaye süreçlerinin özellikle ekonomik düzeyi yetersiz gruplarda büyük etkiler oluşturduğu belirtilir. Ona göre Sosyal sermaye; güven çevresinde şekillenen, ve bir arada bulunan insanların birbirleri ile uyumu sonucunda ortaya çıkan bir olgudur (Field, 2008, s. 28).

Sosyal sermaye adlı çalışmada Coleman; eğitim problemleri, gençlerin okula devamsızlık sebepleri, akademik başarının yetersizliği üzerine incelemelerde bulunmuştur. Ailelerinin sosyo-ekonomik durumları, aile ilişkileri gibi durumlar

incelenerek öğrencilerin sosyal sermayeye etkileri incelenmiştir. Coleman, öğrencilerin aileden edindiği davranış becerilerinin okula yansıtılması ile sosyal sermayenin oluştuğu ifade edilmiştir (Devamoğlu 2008, s. 10).

Coleman'a göre; yapısal unsurların ortaya çıkarılmasında sosyal sermayenin önemli olduğu vurgulanmıştır. Coleman; bireylerin tek başına sürece sahip olamayacakları durumuna vurgu yaparak, sosyal sermayenin varlığını devam ettirilebilmesi için birlikteliğin önemli olduğunu ifade eder. Çalışmalarında aile fertlerinin birbirine olan katkılarından yola çıkarak, karşılıklı ilişkilerle sosyal sermayenin gerçekleşeceğini savunur. Bu süreçle birlikte normlar ve güven unsurlarının büyük önem taşıması durumu da öne çıkmaktadır (Coleman, 1988, ss. 109-112).

Toplumları bireylerin etkileşim içerisinde oldukları bir alan olarak niteleyen araştırmacı, etkileşimin olduğu yerde iletişim ve iletişim ağlarının da önem kazandığını ve sosyal sermayeye doğrudan etkisi olduğunu belirtir. Bu etkenler onun sosyal sermayeyi ve türlerini açıklamasını sağlamıştır (Günkör, 2016, s. 45).

'*Rasyonel tercih teorisi*' anlayışından hareketle sosyal sermaye üzerine açıklamalarda bulunmuştur. Coleman sosyal sermayeyi tanımlama ve geliştirme çalışmalarında ekonomi ve sosyoloji bilimlerinin birbirine entegresinin önemli olduğunu vurgular. Rasyonel tercih teorisinde, bireylerin kendi çıkarları doğrultusunda kendi kararlarını almaları ve uygulamaları durumu söz konusudur. Yani kişisel çıkar ön plandadır. Tüm bunların yanında Coleman, bir de insanların rekabet durumlarında birlikte iş birliği içinde olmalarının avantajlarından bahsetmiştir. Birlikteliğin öneminin, kişisel çıkarları koruma sürecindeki faydacılıktan çok daha önemli olduğunu ifade etmiştir. Klasik iktisat öğretisinde 'görünmez el' diye adlandırılmıştır. Aslında sosyal sermayenin ta kendisidir. Onu gerçekleştirme sürecinde ise birkaç kişinin yeterli olmayacağını, sürecin tüm etki edenlerinin dahil olması ile ortaya çıkabileceğini söylemiştir. Bu sürecin hızı ve başarısında ise güven konusu etkilidir. Güvenin etkin bir biçimde yer aldığı topluluklarda bu aşamalar hızlıca gerçekleşir. Diğer bir ifade ile Coleman; bu teoride kişilerin daha çok bireysel davrandıklarını, işbirliğine yönelmeleri gerektiğini vurgulamaktadır (aktaran Kangal, 2013, s. 19; Özcan, 2011 s. 15).

Sosyal sermayenin canlı bir kimliği vardır. Sürekli olarak kendini güncellediği söylenilebilir. Güncellenmeyen sosyal sermaye süreci, kendini gerçekleştiremez, ânın gerisinde kalır. Çünkü yaşam da her an kendini güncellemektedir. Ağlar ve normların kendini sürekli yenilediğini düşünürsek, sosyal sermayenin bir olgu haline gelmesi bu süreçlerin durumsallığı ile mümkündür (Namalır, 2015, s. 26).

Coleman; kişilerin, faydaya dönük durumlarda işin içine rekabet girdiğinde neden işbirliğini tercih ettiklerini belirlemek üzerine çalışmalar gerçekleştirmiştir. Daha önce de ifade edildiği gibi bu durumdan yola çıkarak Smith'in 'Görünmez El' tanımlaması Coleman'ın sosyal sermayenin bakış açısıyla uyumlu olduğu bir kez daha belirtilebilir. Coleman; rekabetin sağladığı işbirliği konusunda, sosyal sermayenin yalnızca gerçekleşmesi gerektiği için süreçlerinin aktif olmasının, onun gerçekleşiyor olduğu anlamına gelmediğini ifade eder. Coleman'a (1998) göre sosyal yapının tüm bileşenleri sürece katkı sağladığında gerçek bir işbirliği süreci ortaya çıkar (Field, 2008 ss. 38-40; Ağcasulu, 2017, s. 119).

Sosyal sermayeye erişebilmek için eğitim eşitliği ön plandadır. Eğitime verilen önem sosyal sermaye için önemlidir. Coleman sosyal sermayenin elit toplulukların tekelinde olmadığını, gelir ve refah düzeyi düşük insanların sosyal sermaye sürecine uyum sağlaması ile olumlu sonuçlar elde edilebileceğini ifade etmiştir. Bourdieu'nun görüşleri bu noktada Coleman'dan ayrılmaktadır (Tuncay, 2016, s. 41).

'*Social Capital in the Creation of Human Capital*' (*Beşeri Sermayenin Oluşturulmasında Sosyal Sermaye*) adlı çalışmada, bu dönemde sosyal sermayeye büyük katkıları olan Putnam; Coleman'ın insan sermayesinin yanında ilişkilere ve güçlü bağlarla birlikte oluşan sosyal sermayeye farklı bir bakış açısı getirdiği ifade edilmektedir (Şan ve Şimşek, 2011, s. 95).

2.5.3. Robert Putnam

Alanyazın incelendiğinde Putnam, sosyal sermayeyi; karşılıklılık normları, güven, ağlar çerçevesinde ele almıştır (Harraka, 2013).

Putnam'ın sosyal sermayeyi ele alış biçimini Coleman daha geniş bir çerçevede incelemiştir (Field, 2008, s.43). Putnam'a göre sosyal sermaye toplumlarda güven, norm ve ağların oldukça güçlü bir biçimde gerçekleşmesi ile ortaya çıkan olumlu sonuçlardır. Ona göre bu süreçte birliktelik oldukça önemlidir. Bu sürecin uyumu başarıyı getirmektedir. İnsanların birbirleri ile olan etkileşimi olumlu yönde desteklendiğinde, her anlamda başarı sağlamak mümkündür (Ekinci, 2008, s.33).

Sosyal sermaye aşamalarının gerçekleşmesi, bireylerin ortak bir amaç gerçekleştireceği durumlarda ortaya çıkar. Sivil bir katılımı gerçekleştiren bu aşamada normlar gelişir, bireyler birbirine güven duymaya başlar. Güven Putnam için oldukça önemlidir. Ona göre güven karşılıklılık normunun bir sonucudur. Putnam; sosyal ortamlarda kurulan bağlar, bu bağların gücü ve güven durumlarından hareketle sosyal sermayenin farklı türlerini belirlemiştir. Dayanımcı sosyal sermaye, aracı sosyal sermaye, bağlantı kuran sosyal sermaye bu türleri oluşturur (Putnam, 1993a, s. 1).

Putnam'ın siyaset bilimci kimliği onun sosyal sermayeye yaklaşımını diğerlerine göre farklı kılmıştır. O sosyal sermayeyi toplumun genel yapısından hareketle açıklamaya çalışmıştır. Putnam, İtalya'nın çeşitli bölgelerinde sosyal sermayeye ait çalışmalar gerçekleştirmiştir. Bu çalışmalarında kamu politikalarının kurumlara yansımaları ve bu kurumların birbirinden farklılıklarını sosyal sermaye unsurları açısından ortaya koymuştur. Putnam çalışması sonucunda kurumsal performans ile sosyal sermaye arasında doğru orantılı bir ilişki elde etmiştir (Putnam, 1993b).

Putnam'ın görüşleri, Tocqueville'nin Amerikan toplumu üzerine düşünceleri üzerine şekillenmiştir. Tocqueville, insanların bir araya gelmeleri ile toplumsal

hayatın canlılığını kazanacaklarını ifade eder. Putnam'dan yola çıkarak yapmış olduğu aktarmalarda, söylemlerini, batı ülkelerinin birçoğunu baz alarak gerçekleştirmiştir (Putnam, 1993b; Aydemir, 2011, s. 55).

2.5.4. Pierre Bourdieu

Sermayenin yalnızca ekonomik temelli bir tanımlama olarak anlaşılması gerektiğini savunarak, sermayenin sosyal yönünü önemseyen bir yaklaşımla çalışmalarını sürdüren Bourdieu, bireylerin sosyal ortamlarda kurallar ve ilişkilere göre şekil aldığını ifade etmiştir. Dolayısıyla insan yaşamı için önemli bir hale gelen ilişkiler ve birlikte hareket edebilme durumları ile toplumsallığın bir gereği olmuştur. Sosyal imkânların kullanılması, sosyal sermayenin kendini gerçekleştirmesi anlamına gelir (Günkör, 2016 s. 42).

Bourdieu'ya göre sosyal sermaye, ekonomik süreçlerin devamlılığını ve gelişebilirliğini teminat altına almada bir araçtır. Kurumların kendi içlerinde bütünleşmeyi sağlaması ile bir üst aşamaya geçmiş olmaları, böylece sosyal sermayeyi etkili kılmaları söz konusudur. Öyle ki Marksizmin ezilenler konusunda dayanışmanın gücüne dikkat çekmesi ve bunun üzerine ortaya koyduğu söylemler onun, sosyal sermayeye katkısını da ortaya koymaktadır. Marks'ın sınıf bilinci söylemi ile Bourdieu'nun egemen sınıf söylemi sosyal sermayeye vurgu yapmaktadır (Field, 2008; İnci, 2015 s. 52).

The Form of Capital (Sermaye türleri) isimli çalışmada Bourdieu (1986), sermayenin yalnızca ekonomik süreçleri ilgilendirmeyen bir unsur olduğunu ifade etmiştir. Marksizmin de eşitsizliğe yapmış olduğu vurgu ile birlikte sermayenin şekillendirilerek yeniden üretimi ile sosyal sermaye unsularının oluşturulabilmesi çalışmalarda yerini almıştır (Devamoğlu 2008, s. 8).

Sosyal sermaye bir bütün olarak ele alındığında Bourdieu'nun sosyal sermayeye yaklaşımından dolayı önemlidir. Bourdieu, sosyal sermaye sürecine katılanların işbirliği yapmaları durumunda, katılımcıların bu süreci etkin bir biçimde

yönlendirebileceklerini belirtirken, mevcut potansiyelin gelişimini de sağlayacaklarını ifade etmiştir (Field, 2008, s. 20; Şavkar, 2011, s. 50).

Sosyal sermayenin ilk sosyolojik analizini gerçekleştiren kişi Pierre Bourdieu'dur. Bourdieu, *Distinction* isimli çalışmasında sosyal sermayeyi ele almış, ekonomik olmayan bir sermaye türü olarak sosyal sermayeyi tanımlamıştır. Bireylerin toplum olma ve birlikte hareket edebilme yetisini elde etmelerini sağlama adına kurulan bağların büyüklüğü sosyal sermayenin gerçekleşme düzeyini belirlemektedir. Burada kişinin çevresi ile kurduğu iletişim büyük etkiler oluşturduğu gibi, yine ailesi de önemli derecede etki etmektedir (Fine, 2011; Şan ve Şimşek, 2011, s. 94).

2.5.5. Francis Fukuyama

Francis Fukuyama sosyal sermayeye yön veren Amerikalı bir araştırmacıdır. Fukuyama, toplumların birbiri arasındaki performans farklılıklarını ortaya koymak üzere sosyal sermayeye başvurmuştur. Fukuyama sosyal sermaye anlayışını genel olarak güven unsuru üzerine inşa eder. Toplumsal kalkınmanın gerçekleşebilmesi için güven unsurunun önemine değinir. Sosyal sermayeyi ifade ederken daha çok güven ve refah üzerindeki bağın sonucunu bu sosyal sermayenin işlerliğine dayandırır (Fukuyama, 2005; Ekinci, 2008, s.34).

Sosyal sermayeye son dönemde önemli ölçüde yön veren araştırmacı Fukuyama, bu sermaye türünün üzerine yapmış olduğu tanımlamada sosyal sermayeyi birtakım informal değerler bütünü olarak görmüştür. Fukuyama'ya göre sosyal sermayenin oluşumu ve gelişimi için birey ve devlete önemli roller düşmektedir. Fukuyama sosyal sermayenin adeta bir mandala benzediğini ifade eder. Mandal herhangi bir yöne diğer yöne göre çok daha hızlı dönmektedir (Kitapçı, 2017, s. 81).

Fukuyama, sosyal sermayeyi bireylerin ortak amaçları elde etme doğrultusunda bir arada çalışabilme yeteneği olarak görmektedir. Bu noktada örgüt işgörenlerinin ortak hedefi, kurumlarının daha iyi bir noktaya gelmesini sağlamaktır. İşte bu süreçte kişilerin birbirine duydukları güven, sahip olduğu ağlar ve normların

başarı ve uyumla yansıtılması sosyal sermaye olarak tanımlanmaktadır. Fukuyama'ya göre bir toplumun endüstriyel ve küresel iş bölümündeki konumunu anlamak için sosyal sermayeye bakmak yeterli olabilir. Çünkü sosyal sermaye ekonomik gelişimin çok daha ötesinde bir öneme sahiptir (Walters, 2002, s. 378).

İçerisinde bulunulan zaman diliminin en önemli problemi olarak birçok araştırmacı; toplumun yozlaşmasını, değerlerin yok olmasını, bağların zayıflamasını işaret etmektedir. Amerikalı araştırmacı Fukuyama, toplumsal çözülme tanımını yaparak ve toplumların kendilerini gerçekleştirme süreçleri üzerine sosyal sermayenin önemini vurgulamıştır. Toplumun, sosyal sermaye öğelerine sahip olabilmesi için iki ana unsura vurgu yapar. Fukuyama; sosyal sermaye unsurlarından güven, normlar ve ağları sosyal sermayenin gerçekleşmesi için bir amaç değil, sonucunda ortaya çıkan değerler olduğunu ifade eder. Bu yönüyle Fukuyama, diğer sosyal sermaye araştırmacılarından ayrılmaktadır. O sosyal sermayeyi daha çok, bencil hedeflerin gerçekleştirilmesi için üretilebilir şahsi bir mal olarak görür (Aydemir, 2011, s. 65).

Fukuyama, sosyal sermayeyi birey ve bireyler arasında birlikteliğin gerçekleşebilmesi için ortaya çıkan değerler olarak görmektedir. Ona göre sosyal sermaye herhangi bir yerde ve herhangi bir durumda kendiliğinden gerçekleşmez. Sosyal sermayenin sahip olduğu bileşenleri, sosyal sermayenin gerçekleşmesini sağlar (Günkör, 2016, s. 54).

2.6. SOSYAL SERMAYE EĞİTİM İLİŞKİSİ

Sosyal sermayenin, birbirinden farklı alanlara etkisinin olduğunu söylemek mümkündür. Bu alanların biri de hiç kuşkusuz ki eğitimidir (Field, 2008).

Sosyal sermayenin arzu edilen sonuçları kolaylaştırıcı etkisine sahip olduğu gerçeği söz konusudur. Özellikle eğitim politikalarının yönlendirmeleri yapılır ve faaliyetleri devam ettirilirken, sermaye kendini gösterir ve sonucu getirir. Bu alanda kendini ifade eden diğer araştırmacılar toplumların ve başarılı okulların birlikte sonuca ulaşmada sosyal sermayenin önem ifade ettiğini söylerler. Goddard (2003, s.

71) sosyal sermayeyi öğrenci başarısına etki eden bir bilgi tabanı olarak görmektedir. Araştırmalarında sosyal sermaye ile okul arasında olumlu yönde bir ilişki olduğunu ifade etmiş; ancak bir bilgi tabanı içerisinde yer alan sosyal sermayenin etkinliğinden ziyade, bunun nasıl geliştirilebileceğine ve nasıl uygulanabileceğine dair söylemlerin sosyal sermaye'ye bakış açılarını artıracaklarını belirtmiştir.

Eğitimsel süreçlerde etkin olarak kullanılan sosyal sermaye, örgütün kendisine ve çevresine çok büyük etkiler sağlar. Örgüt paydaşları her şeyden evvel mutlu olmak, çalıştıkları kuruma fayda sağlamak ister. Bu arzular onları ya sosyal sermayesi güçlü bireyler olmalarını ya da tam tersini sağlar. Öğrenciler için de aynı durum gerçekleşir. İyi motive edilir, eğlenerek öğrendikleri bir ortam oluşturulduğunda sosyal sermaye örgütün tümünde kendini göstermiş olur. Bunların gerçekleşebilmesi için örgütün oluşturduğu algı önemlidir. Öğretmen ve öğrencilerin örgüte uyumunun artırılmasına yönelik çalışmalar, kişilerin birbirine duydukları güven, birbirlerine yapmış olduğu katkılar sosyal sermayenin kurumda oluşmasını sağlar. Bu algı, dışarıdan net bir biçimde görülürse sosyal sermaye algı düzeyleri hızla etki alanını genişletir. Örneğin 'Bu okuldan mezun olan kişiler iyi derecede yabancı dil konuşabiliyor' ya da 'Bu okulun mezunları asla işsiz kalmaz' gibi ifadeler aslında oraya duyulan güveni gözler önüne sermektedir. Diğer yandan örgüt içinde, özellikle göreve yeni başlayan öğretmenlere, 'Bu okulun öğretmenleri derslerine zamanında girer ve çıkar, öğrencileri ile iletişimleri çok sağlıklıdır' dendiğinde öğretmen bu sürece çok hızlı bir şekilde uyum sağlayabilir. Bunların gerçekleşmesindeki tek etken, önceden ifade edilenlerin daha önce de kurumda yaşanıyor olmasıdır. Böylece örgüt paydaşları, kuruma adapte olmak için çaba sarfederler (Cohen ve Prusak, 2001a).

Genel çerçevede, sermaye, ekonomik faaliyetlerin devamını ve gelişimini sağlayan imkânlardan oluşmaktadır. Yatırımlar oluşur, gerçekleştirilen faaliyetlerle yaşar, miras ile birlikte varlığını devam ettirir. Bourdieu (1986) dört temel sermaye türünden bahsetmektedir. Ekonomik, kültürel, sosyal ve sembolik sermaye. Bourdieu, bu sermaye türlerinin her birinin bir değerini önemseyen ve ona etki eden sermaye türleri olduğunu belirtmektedir. Bu türlerin hepsi iyi bir sermayenin kendini gerçekleştiribilmesi için önemli rol oynar. Bu bağlamda eğitim bilimcilerinin örgüt gelişimlerinde dönüşüm ve yenileşmede bu türlerin sosyalliğinin önemine dikkat

çekmeleri söz konusudur. Eğitim süreçlerinin sağlıklı bir biçimde olmasına yön verenler, bu imkânların etkililiğinin başarıyı aynı derecede etkileyeceğini ileri sürmüşlerdir (Ekinci, 2008, s.9).

Hanifan'ın, *Rural School Community Center (Kırsal Okul Toplum Merkezi) (1916) isimli çalışmasında* 2180 nüfuslu kasaba ve bunların arasında yer alan okul çağındaki 771 çocuğun yer aldığı araştırmada sosyal sermayenin okulların ve öğretmenlerin önderliğinde oluşması ve yararları ortaya konulmuştur. Araştırmada kasabaya yeni gelen bir eğitimcinin teşviki sayesinde, öğretmen ve öğrencilerin katılımıyla bir dizi faaliyet gerçekleştirilmiştir. Öncelikle kasabada yaşayanların; ihtiyaçları, istekleri ve alışkanlıklarının belirlenmesi amacıyla ölçümler gerçekleştirilmiştir. Elde edilen verilerden ilk olarak öne çıkan, yaşayanların büyük bir kısmının okuma- yazma bilmemesi olmuştur. Okuma-yazma bilmeyenlerin yine büyük bir çoğunluğunu yetişkinler oluşturmaktadır. Diğer yandan ulaşım imkânlarının yeterli olamaması, tarımdan beklenenlerin elde edilememesi, çocukların okula düzenli olarak devam etmemesi kasabanın önemli problemleri olarak belirtilmiştir. İhtiyaçların belirlenmesinin ardından problemi bizzat tecrübe edenlerin, yine problemi çözen olmaları için birtakım organizasyonların gerçekleştirilmesine karar verilmiştir. Bu durumdan hareketle öğretmenlerin yönlendirmeleri ile çalışmalar başlatılmıştır. Öğretmenler bu aşamada ilk olarak insanların bir araya gelmesini sağlamak amacıyla öğrenci becerilerinin sergileneceği bir etkinlik düzenlemişlerdir. Bu sayede kasabanın hemen hemen hepsinin aynı organizasyonda buluşması sağlanmıştır. Bu buluşmalar belli aralıklarla yinelenmiştir. Eğlencenin ve sosyalliğin etkin olduğu bu organizasyonlar insanların bir arada farklı konuları da konuşup görüşmesine olanak sağlamıştır. Tarım problemlerinin çözümü, ulaşım aksaklıklarının giderilmesi, yasal düzenlemeler vb. gibi durumlar artık bu organizasyonlarda görüşülmüş ve karara bağlanmaya başlamıştır. Eğlence ile başlayan bu etkinlikler yerini, toplumsal problemlerin görüşülüp karara bağlandığı etkinliklere bırakmıştır. Diğer yandan eğitim süreçlerini de daha etkin hale getirmek amacıyla okul fiziki imkânlarının daha iyi hale getirilmesi, organize edilen müsabakalarla dikkati okula çekme, yetişkinlerin de okuma-yazma öğrenebilmesi için akşam sınıflarının açılması gibi çalışmalar yapılmıştır. Tüm bu çalışmalara halkın büyük bir çoğunluğunun katılımı gözlenmiştir. Gerçekleştirilen çalışmalar bir süre sonra yerini, daha büyük hedeflere bırakmıştır ve kasaba halkı almış olduğu bir

kararla, lise açılması için çalışmalar gerçekleştirmiştir. Hanifan'a (1916) göre, buradan hareketle sosyal sermayenin gerçekleşmesinin, bireylerin bir araya gelmesinin büyük bir anahtarı olacağından bahsetmiştir. Ona göre sosyal sermayede problemlerin çözülmesi, problemi bizzat tecrübe edenlerin bir araya gelmesi ile mümkündür (Devamoğlu, 2008, s. 7).

Sosyal sermaye üzerine önemli isimlerden biri olarak ifade edilen Coleman 1966'da eğitim kurumları üzerine yaptığı değerlendirmede başarı oranının akademik başarı ve sınav sonuçları ile ölçülmesinin doğru olmadığını ifade etmiş, başarının eğitim girdileri ile ölçülmesi gerektiğini savunmuştur. Oluşturmuş olduğu raporda; öğretmen yeterlilikleri, örtük programlar, öğrenci uyumu, okul fiziki durumu ve ailenin sağladığı sosyal rehberlik çalışmaları sosyal sermayenin gelişimine önemli katkılar sağlamıştır. Eğitim kurumları bu noktada bir sonraki neslin inşasını sağlamada önemli bir paya sahiptir. Süreçte önemli olan çalışmaların yoğunlaştırılarak bir sistem haline dönüşmesini sağlamaktır. Bu sistem sürekli güncel olmalıdır ve nesilden nesile aktarılmalıdır (Püsküllüoğlu, 2015, s.18).

İnsana ait sermayenin geliştirilmesi ve sosyal açıdan güçlü ve geliştirilmiş davranışların performans ile ürüne dönüşmesi ile sosyal sermaye kendini gerçekleştirmiş olur. Özellikle bozulan yapıdaki eksiklikleri gidermede, insan ilişkilerinin tıkanıklığına çözüm bulmada, birlikte hareket edebilme uyumunu yakalayabilmede sosyal sermaye büyük önem taşır. Bu olguların gerçekleşebilmesi için insanların aslında en başından bu sürece adapte olmaları ve bu süreçlerin tümünü tecrübe etmesi beklenmektedir. Bu da hiç kuşkusuz ki bireylerin eğitim öğretime attıkları ilk adımla başlamasıdır. Değerlerin bütünü bireylere özümsetildiğinde; suç oranlarının azalması, iyiliğin yaygınlaşması, bireyin topluma uyum sağlaması gerçekleşir. Dika ve Singh'in 2002 yılında sosyal sermaye ve eğitim arasındaki ilişkiyi incelemek adına yapmış olduğu araştırmada sosyal sermayenin; eğitim düzeyine, motivasyona, okul notlarına ve birlikteliğe etkisi görülmüştür. Bu sonuçlardan hareketle sosyal sermayenin gerçekleşmesini sağlayacak davranışa becerilerinin, bireyin hayatına ne zamandan itibaren etki ettiği büyük önem taşıyacaktır (Namalır, 2015, s. 36).

Eğitim kurumlarında sosyal sermayenin işgörenler tarafından gerçekleşebilmesi için öncelikle, örgüt işgörenlerinin rollerini benimsemeleri gerekmektedir. Yapılacak işin bağlanmaya değer olduğuna inanan öğretmenler görevine daha sıkı sarılır. Mesleklerini işin ötesinde görürler. Yöneticiler astlarını bu doğrultuda motive ettiği takdirde örgütün tüm paydaşları buldukları durumdan daha iyiye yol almak için çaba gösterirler. Moral ve verimliliğin üst düzeyde seyrettiği okullarda gerek adanmışlık, gerek çaba iyiden iyiye kendini gösterir ve sosyal sermaye önemli ölçüde sağlanmış olur (Töremen, 2002, s. 565).

Okul, aile ve toplum aynı doğrultuda birlikte hareket ettiğinde sosyal sermayenin eğitime yansımaları net bir biçimde görülebilir. Okul içi ve çevresinde yer alan her bir kimsenin bir diğerleriyle kurduğu her iyi ilişki, ortamın verimliliğini artırır. Bu noktada sosyal sermayenin gerçekleşmesini sağlamak için yatırım oldukça önemlidir. Okullarda doğru zamanda sosyal sermayeye yapılacak yatırımlar, öğrenci başarısına doğrudan katkı sağlar. Böylece akademik gelişmeler de gözle görülür bir biçimde değişir (Field, 2008).

Kahraman'ın (2016) üniversite öğrencilerine yönelik gerçekleştirdiği araştırmada sosyal sermayenin başarıya etkisi ölçülmüştür. Bu araştırmada öğrencilerin sosyal sermaye algı düzeylerinin yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Bu konu üzerine araştırmalar yapıldığında öğrencilerin öğrenme süreçlerini formal eğitim süreçlerinden ziyade birbirleri ile gerçekleştirdiği görülmüştür. Birbirleri ile uyum içerisinde yaşayan öğrencilerin bir süre sonra ilişkilerinin öğrenme ortamına yansımaları gerçekleşmiştir. Dolayısıyla ifade edilenlerden hareketle, eğitim kurumlarının tüm paydaşlarının birbirine etki etmesi ve sosyal sermaye üzerine güçlü bir etki oluşturması söz konusudur (Kahraman, 2016 s. 33).

Sosyal sermaye, insanların ortak bir amaç ve anlayış ile ortaya bir değer çıkarması durumudur. Sosyal sermaye üzerine yapılan çalışmada okulların hızla değişen dünyada hızlı olması ve kendini güncellemesi gerektiği belirtilmiştir. Özellikle diğer okulların da bu süreci izlediği düşünülürse, söz konusu eğitim kurumu kendini her an yenilenebilir bir durumda tutmalıdır. Bu noktada okullar öğretmenlerinin gelişimine önem vermeli, kendilerini yenilemeleri yönünde onları teşvik etmelidir. Bu halde güven ve ortak bir biçimde hareket etme durumu

gerçekleştğinde olumlu bir okul iklimi ortaya çıkar ve gerçekleştirilmek üzere atılan her adım, birlikteliğin uyumu ile kendini sürdürür. Bununla birlikte kendini geliştirme süreci devam ederken farklı aktivitelerle insanların bir araya gelmesi büyük önem taşımaktadır. Bu sayede herkes bilgi ve deneyim paylaşımını da yapacaktır. Dolayısıyla öğrenen örgütlerle sosyal sermayenin okullarda kendini gerçekleştirmesi mümkün olur (Şahin ve Akan ve Başar, 2014, s. 317).

Eğitim kurumlarında, sosyal sermaye süreçlerinin etkin bir biçimde gerçekleşmesini sağlayanlardan beklenenler; güven, aidiyet, ilişkilerin geliştirilmesi, bu bağlamda etkinlikler gerçekleştirmek, alınan kararlara tüm paydaşların katılımını sağlamak olmuştur. Bu sayede okullarda tüm süreçlerin etkinliği sağlanacağı ve eğitime pozitif yönde katkılar sağlayacağı düşünülmektedir (Ekinci, 2008, s.4; Kahraman, 2016, 33).

Eğitim kurumlarında gerçekleştirilecek sosyal sermaye temalı çalışmalar; öncelikle eğitimsel süreçlerin, öğretmen ve öğrenci gelişiminin, kurumun diğer paydaşlarının kendilerine ve çevrelerine olan katkılarının olumlu olarak yerine getirilmesinde önemlidir (Kılıç Doğan ve Sarı, 2017).

2.7. SOSYAL SERMAYE İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde sosyal sermaye ile ilgili yurt içinde ve yurt dışında gerçekleştirilen çalışmalar yer almaktadır.

2.7.1. Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar

Mayıs 2019 itibari ile Yükseköğretim Kurumu tez tarama portalına ait veriler incelendiğinde sosyal sermaye kuramına ait izinli 75 adet çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalar 2006-2018 yılları arasındaki zaman dilimini içeren lisansüstü tezleridir (YÖK, 2019).

Erdenebat, (2006) '*Avrupa'da Doğu'dan Batı'ya İşgücü Hareketliliği ve Sosyal Sermaye: 1990 sonrası*' isimli çalışmasını gerçekleştirmiştir. Bu çalışmada; siyasi nedenlerden dolayı doğudan batıya gerçekleşen göçün sosyo-ekonomik sorunları ele alınmıştır. Çalışmada Batı Avrupa'da bulunan Doğu Avrupalılar ile Doğu Avrupa'da bulunan göçmenler arasında ağ ve bağlılığın sosyal sermayeyi artırdığı belirtilerek, Doğu'dan Batı'ya doğru işgücü hareketliliğinin görüldüğü ifade edilmektedir.

Özbay (2006) tarafından gerçekleştirilen '*Sosyal Sermaye Açısından Ortaöğretimde Ders Geçme ve Kredi Sistemi'nin Analizi*' adlı çalışmasında araştırmacı; dokuz ayrı türden yirmi yedi lisedeki yönetici, öğretmen, veli ve öğrencilerin görüşlerini almıştır. Bu çalışmanın sonucunda; ders geçme ve kredi sisteminin detaylı çalışmalar gerçekleştirilmeden yapıldığı ve uygulandığı, sistemin başarısı için yeterli mücadelelerin gösterilmediği ve siyasi durumların önemli gelişmelerin elde edilmesinin önünde engel teşkil ettiği sonuçlarına varılmıştır.

Köseoğlu (2007) tarafından '*TEKMER'lerde Firmalar Arası ve Firmalar ve Üniversite Arası Sosyal Sermaye Gelişimi: Türkiye'de Bir TEKMER Örneği*' isimli bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma, çok yönlü bir yaklaşım ile ele alınarak dört aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk adımda gözlem gerçekleştirilmiş, onu izleyen aşamada bir firma ile pilot mülakat gerçekleştirilmiştir. Daha sonra demografik özelliklerin de yer aldığı ölçek uygulanmış ve son aşamada örneklem olarak seçilen dokuz firma ile mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler gömülü teori yaklaşımı ile analiz edilmiş, sonraki araştırmalarda detaylandırılması adına yedi önerme ile sonlandırılmıştır.

Özdemir (2007) tarafından '*Sosyal Ağ Özellikleri Bakış Açısıyla Sosyal Sermaye ve Bilgi Yaratma İlişkisi: Akademisyenler Üzerinde Bir Uygulama*' adlı bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada, sosyal sermayenin yapısal boyutunda yer alan sosyal ağ özellikleriyle sosyal sermayenin ilişkisel boyutunda yer alan bireylerarası güven boyutlarının makale sayısı üzerindeki etkisi ölçülmüştür. Fen bilimlerinde birbirinden farklı üniversitelerdeki ilişkilerin, bilgi yaratmayı olumlu etkilediği; aynı etkinin sosyal bilimlerde yalnızca üniversite heterojenliğinde ortaya

çıkıldığı görülmüştür. Fen bilimlerinde yetkinlik temelli güven; sosyal bilimlerde ise yardımseverlik güven, bilgi yaratmayı olumsuz olarak etkilemiştir.

Keskin'in, (2008) '*Sosyal Sermaye ve Bölgesel Kalkınma: Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası Üyelerinde Sosyal Sermaye Düzeyi ve Belirleyicilerinin Analizi*' isimli çalışmasında sosyal sermayenin rolünü açıklanmıştır. Tesadüfi örnekleme yöntemi ile uygulanan ölçek ve ölçeğe dair sonuçlar verilmiştir. Bu çalışmada sosyal sermayenin eğitim düzeyi ile doğrusal bir ilişki oluşturduğu belirtilmiş ve araştırmacılara sosyal sermayenin geliştirilmesine yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Walterova, (2008) '*Kadınların Kalkınma Projelerinde Yerel Katılım ve Sosyal Sermaye: Yurt içi ve Yurt dışı Finansman Kaynaklarının Türkiye'deki Sivil Toplum Örgütleri Üzerindeki Etkilikleri*' isimli bir çalışma gerçekleştirmiştir. Bu çalışmada temel varsayım, yerel katılımın sosyal sermayeyi kullanılabilir kıldığıdır. Araştırma sonuçları bu öngörüye destekler nitelikte sonuçlar vermemiştir. Örneklemeden elde edilen sonuçlar çerçevesinde projelerde yerel katılımın yeterince kullanılmadığı için sosyal sermaye, kadınların kendi tercih ettikleri kalkınma programlarının uygulayıcıları olarak güçlenmelerini sağlamamıştır. Bu noktada gelişimin sağlanması adına alternatif çalışmaların yapılması gerektiği öngörülmüştür.

Devamoğlu (2008) tarafından '*Sosyal Sermaye Kuramı Açısından Türkiye'de Demokrasi Kültürü Üzerine Bir Değerlendirme*' isimli çalışma gerçekleştirilmiştir. Araştırmada Türkiye'de var olan demokrasi kültürünün sosyal sermaye ile değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda alanyazın taraması, demokrasi algısı ve sivil toplumun yeri, sosyal sermayenin demokrasi ile ilişkisi ve tüm bunlardan elde edilen sonuçlar üzerine genel değerlendirmeler yapılarak çalışma neticelendirilmiştir.

Karaçay'ın, (2008) '*Sosyo-Ekonomik Kalkınmada Fiziki, Beşeri ve Sosyal Sermaye: Vakıflar Genel Müdürlüğü Örneği*' isimli çalışmasında bireyin yaşadığı kurumsal yapıyı ortaya çıkaran sosyal ve beşeri tüm faktörlerin belirlenmesini amaçlamıştır. Bu noktada Vakıflar Genel Müdürlüğü fiziki, beşeri ve sosyal sermaye yatırımları açısından değerlendirilmiştir.

Çakar (2008) tarafından ‘Ankara’ya Yerleşen Kosova-Prizren Göçmenlerinin İçsel ve Dışsal Sosyal Sermaye Kullanımları: Örnek Olay Çalışması’ adı ile gerçekleştirilen araştırmada Kosova’nın Prizren şehrinden 1950 ile 1960 yılları arasında göç etmiş kişilerin içsel ve dışsal sosyal sermayesinin ne ölçüde etkiye sahip olduğunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmada örnek olay yaklaşımı kullanılmış, derinlemesine mülakatlardan yararlanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre göç edenlerin içsel ve dışsal sosyal sermaye düzeyleri bir diğerine dönemsel olarak baskın bir biçimde ortaya çıkmıştır.

Erselcan (2009) tarafından gerçekleştirilen ‘Sosyal Sermaye ve Ekonomik Kalkınma: Sivas, Kayseri, Yozgat Bölgesinde Bir Araştırma’ adlı çalışmada aynı bölgede buldukları halde gelişimleri farklı olan üç il (Sivas, Kayseri, Yozgat) çalışmaya dahil edilmiştir. Bu illerde yer alan küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin imalat sürecindeki faaliyetlerinin, ekonomik performans noktasında sosyal sermayenin ne derece etki oluşturduğu ele alınmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre sosyal ilişkilere önem veren firmaların daha düşük işlem maliyetine ve daha yüksek ortak eylem düzeyine sahip olduğu görülmektedir.

Karabey (2009) tarafından gerçekleştirilen, ‘Girişimcilikte Fırsat Tanımlamayı Etkileyen Bireysel Faktörler: Beşeri ve Sosyal Sermaye Perspektifi’ adlı çalışmada Gaziantep Sanayi Odası’na kayıtlı 246 firmanın fırsat tanımlamasına katkıda bulunan faktörlerini belirlemek üzere beşeri ve sosyal sermaye kavramları birlikte ele alınmıştır. Örneklemde elde edilen veriler hiyerarşik regresyon analizine tabi tutulmuştur. Araştırma sonucunda beşeri ve sosyal sermayenin girişimsel uyanıklığı pozitif yönde desteklediği görülmüştür. Ayrıca girişimcinin çevreyi elverişli bulma düzeyi azaldıkça bilgi toplama alt boyutu, ilişkisel sosyal sermaye ve piyasa bilgi birikimi gibi kavramlar arasındaki ilişkinin güçlendiği sonucu elde edilmiştir. Yine diğer yandan bu çalışmaya göre çevresel algısı arttıkça, girişimsel öz yeterlik ve bilgi toplama düzeyi arasında pozitif bir ilişki ortaya çıkmıştır.

Eşki (2009) tarafından ‘Sosyal Sermaye, -Önemi, Üretimi ve Ölçümü- Üzerine Bir Alan Araştırması’ adıyla gerçekleştirilen çalışma toplamda üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde sosyal sermaye teorik olarak ele alınmıştır. İkinci bölümde sosyal sermayenin üretimi ve sosyal sermayeyi üreten kurumlar ele

alınmıştır. Araştırmanın son bölümünde ise sosyal sermaye alt boyutlarının eğitsel alandaki etkisi ve eğitsel alanda başarıya nasıl katkıda bulunduğu üzerinde durulmaktadır.

Uçar (2010) tarafından gerçekleştirilen '*Üniversite Öğrencileri ve Üniversiteden Mezun Olan Bireylerin Sosyal Sermaye Düzeylerinin Benlik Biçimleri ve Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*' adlı çalışmada üniversite öğrencisi veya mezunu olan 590 katılımcının; kurumsal güven, stratejik güven, grup aidiyeti gibi durumları üzerine incelemeler yapılmıştır. Sonuçlara bakıldığında sosyal sermayenin kısmen ya da farklı bir biçimde var olduğu ifade edilmiştir.

Kösemen'in (2010) '*Sosyal Sermaye Kuramı Çerçevesinde Türkiye'de Özel Sektörün Kültür ve Sanat Yatırımları*' adlı çalışmasında iktisat ile kültür sanat arasındaki ilişki sosyal sermayeye göre açıklanmaktadır. Araştırmada iki durum üzerine vurgu yapılmıştır. Birinci durumda 1980 itibari ile kültür ve sanatın özel sektöre devredilmesinin etkileri incelenirken, ikinci durumda bu kavramların sosyal sermayenin ekonomik değeri ile ilişkilerinin olduğu üzerine ilişkilendirmeler yapılmıştır. Araştırmanın ilk bölümünde sosyal sermaye ile kültür sanat yatırımlarının alanyazın incelemesi yer almaktadır. Araştırmanın ikinci bölümünde Türkiye'de uygulanan iktisat politikaları ile kültür ve sanat politikalarının etkileşimine yer verilirken, araştırmanın üçüncü bölümünde 1980 sonrasında özelleştirme uygulamalarının kültür ve sanat politikalarına yansımaları ele alınmıştır. Araştırmanın dördüncü bölümünde ise Türkiye'de kültür ve sanata yatırım yapan başlıca özel kurumlarla yapılan görüşmeler değerlendirilmesi yer almaktadır. Elde edilen veriler değerlendirilerek sosyal sermaye kuramına katkı sağlanmıştır.

Meçik (2010) tarafından '*Sosyal Sermaye ve Beşerî Sermayenin Bireysel Ekonomik Getirisi: Eskişehir İli Örneği*' gerçekleştirilen çalışmada sosyal sermaye ve beşeri sermayenin ekonomik temelli olarak ele alınması ve bireysel gelir düzeyine olan etkisi ele alınmaktadır.

Ayalp (2010) tarafından gerçekleştirilen '*Sosyal Sermaye ve Değer İlişkisi: Özel Bir Lise Örneği*' adlı çalışmada özel bir lisede başarı ölçütü temel alınarak öğrenci, öğretmen ve velilerle görüşmeler yapılmıştır. Araştırma sonucu yapılan

değerlendirmelerin temel insan hakları bağlamında değil, kişinin özel algısı ve aidiyetinden kaynaklı olarak ortaya çıktığı belirtilmektedir. Bunun yanında çalışma sonucunda kişinin algısı ve aidiyetinin nesillerden nesillere aktararak ve yeniden üretilerek varlığını devam ettirdiği ifade edilmektedir.

Kaya'nın, (2011) '*Sosyal Sermaye Düzeyinin Belirlenmesi ve Sosyal Sermaye Düzeyini Etkileyen Faktörlerin Analizi: Gönüllü Teşekküller Bağlamında Kayseri Örneği*' adlı araştırmasında Kayseri'de gönüllü kuruluşların faaliyetlerine katılan bireylerin sosyal sermaye düzeyi ölçülmektedir. Araştırma sonucunda eğitim düzeyi ile kendini değerli hissetme durumlarının sosyal sermaye ile doğrudan ilişkili olduğu görülmüştür.

Güngör, (2011) '*İlköğretim Okullarının Öğretmen Görüşlerine Göre Sosyal Sermaye Düzeyleri ve Dezavantajlılıkları ile İlgili Değişkenler Arasındaki İlişki (Mersin İli Mezitli İlçesi Örneği)*' isimli çalışmada okulların sosyal sermaye düzeyi ile dezavantajlılığı belirleyen değişkenler arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Mezitli ilçesinde görev yapan öğretmenlerin araştırmaya dahil olduğu çalışmada, yerleşim yeri nüfusu yirmi binin altında olan okulların sosyal sermaye düzeyi daha yüksek bulunmuştur. Diğer yandan bu araştırmaya göre köyde yaşayan öğrencilerin aileleri yüksek sosyal sermaye düzeyine sahiptir. Ayrıca öğrencilerin çoğunluğunun engelli olduğu gruplarda sosyal sermaye diğer gruplara göre daha yüksek çıkmıştır.

Özcan (2011) tarafından '*Sosyal Sermaye ve Ekonomik Kalkınma*' adlı bir doktora çalışması gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada sosyal ve kurumsal güven düzeyinin, cemiyet üyeliğinin ve güçlü sosyal normların bir ülkenin kalkınmasında etkili olduğundan, sosyal sermaye ile ekonomik kalkınma arasındaki ilişki 46 ülke düzeyinde ele alınmıştır. Öncelikle ilk bölümde, sosyal güven ve ekonomik kalkınma ilişkisi panel veri modeli ile incelenmiş olup ikinci bölümde sosyal sermaye unsurlarının kullanıldığı kesit veri analizi gerçekleştirilmiştir. Bu iki metot sonucunda elde edilen bulgular hipotezlerle birlikte değerlendirilmiş ve sonuçlar elde edilmiştir. Araştırmada özellikle sosyal güven unsurunun, sosyal sermayenin en önemli boyutu olduğu vurgulanmaktadır.

Günkör (2011) tarafından '*Sosyal Sermaye ve Eğitim İlişkisi*' adlı yüksek lisans çalışmasında araştırmacı öncelikle sosyal sermaye kuramı üzerine alanyazın taraması yapmıştır. Daha sonra sosyal sermayeyi eğitim süreçleri ile ilişkilendirerek değerlendirmiş ve bu ilişkinin önemli sonuçlar ifade ettiğini belirtmiştir. Tarama modeli ile gerçekleştirilen bu çalışma; meslek, güven düzeyi ve eğitim arasında önemli bir etkileşim olduğunu ortaya koymaktadır. Bunun yanında araştırmada sosyal sermayenin; eğitsel faktörlerin ağlara katılma, güven ve sivil katılıma olumlu etkiler oluşturduğu, eğitimin beşeri kalkınmaya etkisi ile güven ve refaha katkıda bulunduğu ve tüm eğitsel faktörlerin sosyal sermayenin gerçekleşmesini etkilediği bulguları elde edilmiştir.

Baştürk, (2011) '*Türk Toplumunda Sosyal Sermaye, Toplumsal Ağlar ve Sosyal Hareketlilik*' adlı çalışmasında toplumsal ağların eğitim olgusundan hareketle sağlamış olduğu hareketlilik, elit okul imkanları üzerinden ele alınmıştır. Çalışmanın örneklemini üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Söz konusu çalışmada toplumsal ağ faktörünün eğitim başarıları üzerine etkisinin hangi düzeyde gerçekleştiği incelenmiştir.

Ergincan (2012) tarafından gerçekleştirilen '*Sosyal Sermaye ve Türkiye'deki Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Dönüşümü, Yılmaz Redüktör Örneği*' adlı çalışmada küçük ve orta ölçekli işletmelerin dönüşüm süreçlerinde sosyal sermayenin rolü ele alınmıştır. Yılmaz Redüktör isimli firmanın yönetim kadrosu ile birebir yapılan görüşmeler, alanyazın çalışmaları ışığında incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda küçük ve orta ölçekli firmaların sosyal sermayeyi sergiledikleri, bunun yanında farklı topluluklar arasında köprüsel anlamda faaliyet gösteren sosyal sermaye türünü ihmal ettikleri görülmüştür. Çalışmanın sonucunda bu ihmalin avantaja dönüştürülmesi noktasında öneriler sunulmuştur.

Babacan, (2012) '*Toplumsal Paylaşım Ağlarında Sosyal Sermaye Pratikleri*' adlı çalışmasında araştırmacı, Türkiye'de 62 üniversiteden (özel ve devlet) toplamda 1254 öğrenciyi örnekleme dahil etmiştir. Çalışmanın sonucunda sosyal medya ortamının ve kullanımının son derece değişken olduğu belirtilmiştir. Bu doğrultudan hareketle net sonuçların elde edilebilmesi için çok sayıda alternatif çalışma yapılması gerektiği ifade edilmiştir.

Ayaz, (2012) *'Hızla Gelişmekte Olan (BRIC) Ülkelerde Bilgi Toplumu ve Sosyal Sermaye Etkileşimi: Türkiye Karşılaştırması'* adlı çalışmada öncelikle ülkeleri ekonomik olarak sınıflandırılmış sonrasında ise Türkiye'yi bu ülkeler arasında değerlendirilmiştir. Türkiye'nin gelişmekte olan ülkeler statüsünde olduğunu ifade etmiştir. Çalışmanın sonuçlarından birkaçı; güven algısının azalması ile suç oranının artması, hızla gelişmekte olan ülkelerin en önemli yatırımının güvenlik olduğu, cezaevlerinde bulunanların eğitim durumlarına göre incelenmesi sonucunda eğitimin buralarda bulunan insanların sayısının azalmasında oldukça önemli olduğudur.

Kayı, (2012) *'İstanbul'da Bir Aile Sağlığı Merkezine Kayıtlı Nüfusta Sosyal Sermaye ve Sağlık Davranışlarının Araştırılması'* adlı tıpta uzmanlık çalışmasında İstanbul ili Beşiktaş ilçesinde hizmet veren bir aile sağlığı merkezindeki 629 kişiyi araştırmaya dahil etmiştir. Bu çalışmada, gecekondu bölgelerinde ve düzenli olan yerleşim bölgelerinde yaşayanların sosyo-ekonomik davranışlar ve sağlık davranışları açılarından anlamlı farklılıklar gösterdiği sonucuna varılmıştır. Sosyal sermayenin, sosyo-ekonomik eşitsizliklerin giderilmesinde önemli olacağı ve bu duruma yönelik eylemlerin gerçekleştirilmesi gerektiği ifade edilmektedir.

Polat, (2012) *'Madde Bağımlısı Ergenlerin Tedavi Sonrası Toplumla Yeniden Bütünleşme Deneyimleri ve Sosyal Sermaye Yaklaşımı Temelinde Sosyal Hizmet Müdahalesi'* adlı çalışmada niteliksel teknik ve yöntem kullanmıştır. Araştırmanın örneklemini bir bağımlılık merkezinden taburcu olan 18 ergen oluşturmaktadır. Araştırma verileri görüşmeler ve gözlem yolu ile elde edilmiştir. Araştırma sonuçları, ergenlerin madde bağımlılığına yönelmelerinde sosyal sermayelerinin önemli rol oynadığını göstermektedir. Bu çalışmada akran sosyal sermayesi ön plana çıkmaktadır.

Kangal'ın, (2013) *'Sosyal Sermaye Teorileri ve Sosyal Sermaye Kalkınma İlişkisi: Türkiye Örneği'* adlı çalışmasında alanyazın taraması yapıldıktan sonra amaç, sosyal sermaye ile ekonomik kalkınma arasındaki pozitif ilişki hipotezini ortaya koymaktır. Araştırma dört adımdan oluşmuştur. Birinci adımda alanyazın taraması ile sosyal sermaye teorik olarak ele alınmıştır. İkinci bölümde sosyal sermayenin düzey, tür ve bileşenleri analiz edilmiştir. Üçüncü bölümde, sosyal

sermayenin diğerk sermaye türleri ile ilişkisi açıklanmış ve sosyal sermayenin ekonomik kalkınma ve göstergeleri açıklanmıştır. Araştırmanın dördüncü bölümünde ise sosyal sermayenin ekonomik kalkınma ile olan ilişkisi ele alınmıştır.

Şenalp'in, (2013) '*Türk Politikasında Sosyal Sermaye Oluşumu ve Hemşehri Dernekleri: Ankara Örneği*' adlı çalışmasında ortaya konulan hemşehrilik olgusunun toplumsal ve siyasal alanda kurulan ilişkinin, toplumsal ortamlarda bu yapıları kullananların meşruiyetini zayıflattığı sonucu elde edilmiştir.

Şimşek, (2013) '*İlkokul ve Ortaokullardaki Sosyal Sermaye Düzeyi ile Öğretmenlerin İş Doyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*' adlı çalışmasında İzmir ili; Bornova, Bayraklı, Çiğli, Karşıyaka ilçelerinde görev yapan öğretmenleri araştırmaya dahil etmiş ve bu öğretmenlerin sahip olduğu sosyal sermayeleri ile iş doyumunu ilişkiyi ortaya koymuştur. Araştırma sonucunda okulların sosyal sermaye düzeyleri öğretmenlerin cinsiyet, sınıf ve branş öğretmeni durumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterirken, okul türü ve mesleki kıdemine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Öğretmenlerin iş doyumunu beklenti düzeyleri yüksek, beklentilerinin gerçekleşme düzeyleri orta düzeyde elde edilmiştir.

Ünal, (2013) '*Örgütsel Sosyal Sermaye Yatırımlarının Ön Büro Çalışanları Üzerine Etkisi*' adlı yüksek lisans çalışmasında sosyal sermaye yatırımlarının ön büro çalışanları üzerindeki etkisini inceleyen teorik modelin test edilmesini amaçlamıştır. Bu noktadan hareketle anket tabanlı çalışma, altı hipotez ile test edilmiştir. Ön büro çalışanları örneklem olarak alınmıştır. Elde edilen veriler sosyal sermaye yatırımlarının kurum kültürü, adalet, uyum gibi durumlar üzerinde pozitif etki oluşturduğunu göstermektedir.

Turgut, (2013) '*Sosyal Sermaye ve Bilgi Paylaşımı Davranışının Yenilikçilik İklimine Etkisi*' adlı çalışmada hastanelerdeki sosyal sermaye ve örtülü bilgi paylaşımı davranışının yenilikçilik iklimine etkisini ele almıştır. Bu amaçla Kütahya'daki dört ayrı hastanede çalışan 398 kişi çalışmaya dahil edilmiştir. Çalışma sonucunda sosyal sermayenin örtülü bilgi paylaşımı davranışını ve yenilikçilik iklimini pozitif yönde etkilediği tespit edilmiştir.

Tatlı, (2013) '*Yoksulluk ve Sosyal Sermaye: TRB1 Bölgesinde (Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli) Bir Araştırma*' adlı çalışmada dört ilin kent merkezinde yaşayan 1599 hane reisine uyguladığı anketlerden toplanan verileri çalışmaya dahil etmiştir. Her il için ekonometrik logit modeller tahmin edilerek elde edilen sonuçlar doğrultusunda yoksulluğu etkileyen faktörler belirlenmeye çalışılmıştır. Tahmin edilen dört model ile sonuçlar verilmiştir. Buna göre; sosyal sermayenin hane halkı reislerinin yoksulluğu azaltma noktasında önemli pay sahibi olduğu belirtilmiş, bu durum her il için demografik değişkenlere göre sonuçlandırılmıştır.

Tülüce, (2013) '*Sosyal Sermaye Faktörünün Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: Dinamik Panel Uygulaması*' adlı çalışmada sosyal sermayenin ekonomik kalkınmaya hangi düzeyde etki ettiğini incelemiştir. Çalışmada sosyal sermayenin gelişme sürecinde verimlilik artışına ve maliyet azalışına yol açtığı belirtilmektedir. Araştırma sonucunda gelişmekte olan ülkelerin, gelişmiş ülkelerde olduğu gibi sürdürülebilir bir kalkınma politikası için sosyal sermayeye önem vermeleri gerektiği belirtilmektedir.

Akyazı, (2014) '*Girişimcilik Sürecinde Sosyal Sermaye ve Sosyal Ağlar ile İç Girişimcilik Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma*' adlı çalışmada girişimcilik sürecinde sosyal sermaye kuramı ve sosyal ağlar ile iç girişimcilik kavramları arasındaki ilişki incelenmiştir. Sonrasında sosyal sermaye ve sosyal ağ kuramları çerçevesinde çıkarımlar yapılarak öneriler sunulmuştur.

İnce'nin, (2014) '*Sosyal Sermaye ve Akademik Başarı Arasındaki İlişkinin Sosyolojik Bir Analizi: Şanlıurfa'da Bir Alan Araştırması*' adlı çalışmasında nicel ve nitel yöntemler uygulanmış, Şanlıurfa'daki 410 öğrenciye ölçek uygulanmış, 49 (öğretmen, veli, sendika temsilcisi, yönetici) kişi ile derinlemesine mülakat yapılmıştır. Çalışmada sosyal ve kültürel sermayenin bazı unsurları ile akademik başarı arasında güçlü bir ilişki saptanmıştır. Bununla birlikte güven ve sosyal ilişkiler ile akademik başarı arasında ciddi bir ilişki bulunamamıştır. Ayrıca okulun sahip olduğu sosyal sermaye, akademik başarıya olumlu yönde, yapısal faktörlerden ortaya çıkan birçok sorun ise olumsuz yönde etki etmektedir.

Bakan, (2014) *'Bireysel Farklılıkların Sosyal Sermaye Oluşumuna Etkisi: Facebook ve LinkedIn Kullanıcıları Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz'* adlı çalışmada beş faktör kişilik modellerinden hareketle sosyal ve psikolojik tutumların sosyal sermayeye etkisini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmada demografik faktörlerle sosyal medya kullanımı arasındaki ilişki incelenmiş, araştırmanın hipotezleri değerlendirilmiş, genel sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

Faraş, (2014) *'Performans Değerlendirmenin Sosyal Sermayeye Etkisi'* adlı çalışmada Hava Kuvvetleri Komutanlığı'nda çalışan 375 personele ölçek uygulanmış, ölçeğe verilen yanıtlardan 207 tanesi personel tarafından cevaplandırılmıştır. Araştırma sonuçları itibari ile sicil ödüllendirme, terfi ve sistemin etkisi, iş tanımları, objektif değerlendirme gibi alt faktörlerin; sosyal sermayenin alt faktörleri olan; kurum güveni, personel iletişimi, bağlar, sivil toplum kuruluşları ve personel yardımlaşmasını etkilediği görülmektedir.

Özgören, (2014) *'Sosyal Sermaye, Eğitim ve Sivil Toplum İlişkisi'* adlı çalışmada sosyal sermayenin eğitim ve sivil toplum ile ilişkisini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmanın sonucunda sosyal sermaye ile eğitim ve sivil toplum kavramları arasında doğrudan bir ilişki olduğu belirtilmiş ve bu ilişkinin doğru kullanılması ile toplumsal kalkınmanın mümkün olduğu belirtilmiştir.

Zemin, (2014) *'Sivil Toplum Kuruluşlarının Sosyal Sermaye Kapasiteleri: Adıyaman Örneği'* adlı çalışmada sosyal sermayenin sosyal girişimcilik faaliyetlerine etkilerini ortaya koymak amacıyla görüşme tekniği ile veriler elde etmiş ve bu verileri sonuçlandırmıştır. Araştırmanın sonucunda sosyal girişimcileri motive eden en önemli güdünün; faydalı olma ve sorun çözme arzusu olduğuna, gelişimin gerçekleşmesinde öncelikle eğitime önem verilmesi gerektiği gibi sonuçlara ulaşılmıştır.

Arslanoğlu, (2014) *'Sosyal Sermaye Farkındalığı ile İlkokul ve Ortaokullarda Görev Yapan Öğretmenlerin İş Doyumu Arasındaki İlişki Diyarbakır İli Örneği'* adlı çalışmada sosyal sermaye farkındalığı ile ilkokullarda ve ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin iş doyumu arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlamıştır.

Araştırma sonucunda öğretmenlerin iş doyumu ile sosyal sermaye farkındalığı arasında pozitif düzeyde bir ilişki olduğu ortaya konmuştur.

Salkım (2014) *'Türkiye'de Kırsal Kalkınma Uygulamaları ve Sosyal Sermaye Bileşeni Çerçevesinde Manisa Salihli İlçesi Üzerine Yapılan Bir Araştırma'* adlı çalışmasında sosyal sermaye boyutlarının Salihli kırsal alanına uygulanıp uygulanmadığı ve anlamlı sonuçlar verip vermediğini ele almıştır. Bu doğrultuda araştırmacı, bireylerin kırsal kesimlerdeki arazi kullanım biçimleri ve birlikteliklerini sosyal sermaye boyutları açısından değerlendirmiştir. Araştırma sonuçlarında toprak sahibi olmayanların güven alt boyutuna göre düşük puana sahip oldukları belirtilmiştir. Kurumsal ilişkiler bakımından çiftçi birliğine üye olanların en yüksek ortalamaya sahip olduğu belirtilmiştir.

İnci, (2015) *'Sermayenin Sosyal Doğası, Sosyal Sermaye ve Bireysel Çıkar: Muğla Sermaye Grupları Örneği'* adlı çalışmasında sosyal sermayenin, yereldeki sermaye gruplarının sermaye birikimi sürecinde sosyal ilişkilerine yatırım yapmaya çalışan üyelerin üzerindeki etkilerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda sermaye fraksiyonu üyelerinin, ilişkiler üzerine yapmış olduğu yatırımlar özel mal olarak görülmelidir ve özel malın kullanımını yerel büyüme etki sağlamalıdır görüşleri vurgulanmaktadır.

Püsküllüoğlu, (2015) *'Öğretmen Görüşlerine Göre Lise Müdürlerinin Sosyal Sermaye Algı Düzeyleri ile Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişki (Muğla İli Örneği)'* adlı çalışmasında okul müdürlerinin sosyal sermaye algı düzeyleri ve öğretmenlerin tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırma sonuçlarında, öğretmen ve okul müdürlerinin sosyal sermaye algı düzeyleri yükek elde edilmiştir. Öğretmenlerin orta düzeyde duygusal yorgunluk, düşük düzeyde duyarsızlaşma, kişisel başarı boyutunda orta düzeyde tükenmişlik yaşadıkları saptanmıştır. Aynı zamanda demografik değişkenler alt boyutlara göre de incelenmiş, sonuçları itibari ile çalışmaya dahil edilmiştir.

Sarı'nın, (2015) *'Sosyal Sermaye ile Finansal Performans Arasındaki İlişki ve Bu İlişkide Uluslararası Çeşitlenmenin Aracılık Etkisi: Türkiye'deki İşletme Grupları Örneği'* adlı çalışmasında sosyal sermayenin bağlı işletmeler ile arasındaki

ilişki araştırılmıştır. Araştırma sonuçlarında sosyal sermayenin finansal performans üzerinde etkili olduğu elde edilmiştir.

Aydın, (2015) '*Sosyal Sermaye – Ekonomik Kalkınma İlişkisi Avrupa Birliği Ülkeleri Üzerine Panel Regresyon Analizi*' adlı çalışmasında sosyal sermayenin Avrupa Birliği ülkelerinin kalkınma düzeylerini etkilemede nasıl bir role sahip olduğunu ortaya koymuştur.

Erdem'in, (2015) '*Üstün Yetenekli Çocukların Eğitim Süreçlerinde Kültürel ve Sosyal Sermaye: Ankara BİLSEM Örneği*' adlı çalışması nitel ve nicel verilerin kullanıldığı betimsel bir alan çalışmasıdır. Araştırmada; üstün yetenekli çocuklar, velileri, öğretmenleri ve idarecileri ile derinlemesine mülakat yapılmıştır. Araştırma sonucunda kültürel ve sosyal sermayenin düşük düzeyde gerçekleştiği görülmüştür.

Kardeş, (2015) '*Türkiye'de Özel Sektörün Kültür Yatırımları ve Sosyal Sermaye: Yapı Kredi Örneği*' adlı çalışmada Türkiye'de kültür ve sanat alanındaki yatırımların, yatırımcıya nasıl katkılar sunduğu ve yatırımcının ekonomik katkılarının neler olduğunu ele almıştır.

Kaçanoğlu, (2015) '*Evden Hırsızlık Olaylarının Önlenmesinde Komşuluk İlişkileri ve Sosyal Sermaye: Erzurum İli Örneği*' adlı çalışmada evden hırsızlık suçunun önlenmesinde komşuluk ilişkilerini sosyal sermaye ile ilişkilendirilerek açıklamıştır. Araştırma sonuçlarında evden hırsızlık mağdurlarının sosyal sermayesi, sanılanın aksine yüksek düzeyde gerçekleşmiştir. Bu yüksekliğin mağduriyet sonrası ortaya çıktığı tespit edilmiştir.

Tuncay'ın, (2016) '*Yöneticilerin Liderlik Davranışlarının Sosyal Sermaye Üzerindeki Etkisi: Konya İşletmelerinde Bir Uygulama*' isimli çalışmasında etkileşimci ve dönüşümcü liderlik ile sosyal sermaye arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonucunda etkileşimci liderlik ile sosyal sermaye arasında bir ilişki tespit edilmemiştir. Bunun yanında dönüşümcü liderlik tarzının benimsenmesi ile sosyal sermayenin artışının mümkün olduğu belirtilmiştir.

Demir (2016) '*Sosyal Sermaye ve Hemşehrilik Maltepe, Gülsuyu ve Gülensu Örneği*' adlı çalışmada kırdan kente göç sonrasında akrabalık ve hemşehrilik bağlarının sosyal sermayeyi gerçekleştirebilme durumunun hangi düzeyde ortaya çıktığını ele almıştır. Araştırma sonuçlarından yola çıkarak hemşehrilik ile sosyal sermayenin birçok çalışmaya konu olması gerektiği ifade edilmiştir.

Hızlı, (2016) '*Siyasal Partilerin Sosyal Ağları: Partiler, Kadın Örgütleri ve Sosyal Sermaye*' adlı çalışmasında siyasi partilerin ve kadın üyelerinin sosyal sermayelerindeki etkili unsurlarını ve onların sosyal sermaye düzeylerini incelemiştir. Araştırma sonucunda siyasi partilerin kadın temsilcilerinin sosyal sermaye türü ve dinamikleri, bireysel ve örgütsel sermayenin etkileşim içerisinde olduğunu göstermiştir.

Suna, (2017) '*Otel İşletmelerinde Sahip ve Yöneticilerinin Sosyal Sermaye Unsurlarından Sosyal Ağlarının Müşteri Teminine Etkisi Gaziantep Örneği*' adlı çalışmada otel işletme sahipleri ve yöneticilerinin sahip olduğu sosyal ağları ne derece sergilediklerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonuçlarında işletme sahipleri ve yöneticilerinin sosyal ağlarını kullanarak müşteri temin etme oranı %57 olarak tespit edilmiştir. Sosyal ağlardan en güçlü alt boyut ise informel sosyal ağlar boyutu olarak belirtilmiştir.

Polatcan, (2017) '*Okullarda Sosyal Sermaye ile Yenileşme İklimi Arasındaki İlişki*' adlı çalışmada liselerde sosyal sermaye ile yenileşme iklimi arasındaki ilişkiyi ortaya koymuştur. Araştırma sonuçlarında göreve yeni başlayan öğretmenlerin ortalamaları diğerlerine göre hem sosyal sermaye hem de yenileşme iklimi açısından daha yüksek elde edilmiştir. Kavramlar arasındaki ilişki sonuçlarına göre sosyal sermaye ve yenileşme iklimi arasında pozitif bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Ayrıca sosyal sermayenin alt boyutları ve yenileşme ikliminin alt boyutları arasında orta ve yüksek düzeyde pozitif ilişki elde edilmiştir.

Yayık, (2017) '*Güç Mesafesinin Sosyal Sermaye Üzerine Etkisi: Tekstil Sektöründe Bir Araştırma*' adlı araştırmasında güç mesafesi ile sosyal sermaye arasındaki ilişkiyi ortaya koymuştur. Araştırma sonucunda sosyal sermaye ile güç mesafesi arasında pozitif yönde güçlü bir ilişki olduğu ortaya konmuştur.

Yawson, (2018) '*Yüksek Öğretimde Sosyal Sermaye: Bölüm Liderliği ve Sosyal Sermaye Arasında Etkileşimini Soruşturması*' adlı çalışmasında bölüm liderliği pozisyonunda görev yapan akademisyenlerin, liderlik düzeylerinin ve sosyal sermayelerinin liderliklerini nasıl ortaya çıkardığını incelemiştir. Araştırma sonucunda, bölüm liderlerinin müzakereci ve katılımcı liderliğe uygun davranışlar sergiledikleri ortaya çıkmıştır. Bunun yanında elde edilen tüm veriler ışığında bölüm liderlerinin görevlerini yerine getirme süreçlerinde etkili birer sosyal sermaye formuna sahip oldukları belirtilmiştir.

Uyanık, (2018) '*Ankara, Sincan'daki Dar Gelirli İşçiler Arasında Sembolik Sınırlar ve Sosyal Sermaye Mobilizasyonu*' adlı çalışmasında dar gelirli işgücü piyasasında sosyal sermayeyi nasıl harekete geçirdiklerini ele almıştır. Bu araştırmanın sonucunda, bağlantılarına iş bulma konusundaki karar verme söylemlerinin, birbirinden farklı insanlar arasında oluşturdukları sembolik sınırlarla örtüştüğü görülmüştür. Bunun yanında iş arayanlar için, sosyal sermayelerini harekete geçirmek adına dürüstlük, güvenilir olma gibi değerler öne çıkmaktadır.

Yıldız'ın, (2018) '*Adölesanlarda Sosyal Sermaye, Fiziksel Benlik Algısı ve Fiziksel Aktivite Arasındaki İlişki: Eskişehir Kent Merkezi Örneği*' adlı çalışmasında adölesanların fiziksel aktiviteye katılımları ile sosyal sermaye desteği, fiziksel benlik algıları, gelir düzeyi, vücut kitle endeksi ve ebeveyn eğitim düzeyleri arasındaki ilişki ele alınmıştır. Araştırma sonucunda, adölesanların çeşitli sosyal sermaye alt boyutlarında fiziksel aktivite davranışını farklı şekilde yordadıkları görülmüştür. Bunun yanında benlik algısının geliştirilmesi adına uygulamaların programlara dahil edilmesi gerektiği belirtilmektedir.

Aga, (2018) '*Arnavutluk'ta Sosyal Sermaye ve Öznel Refah*' adlı çalışmasında sosyal sermaye ile öznel refah düzeyi arasındaki ilişkiyi ele almıştır. Araştırma sonucunda akrabalar ile sosyal katılımın ve devlete olan güvenin, öznel refah düzeylerinin önemli derecede belirleyici unsurlar olduğu sonucu vurgulanmaktadır.

Keskin, (2018) '*Türkiye'deki Teknopark Firmalarında Sosyal Sermaye, Bilgi Paylaşımı, Örgütsel Çift Yönlülük ve Firma Performansı Arasındaki İlişki*' adlı

çalışmasında teknopark firmalarında; sosyal sermaye, bilgi paylaşımı, çift yönlülük ve firma performansı arasındaki ilişkiyi ele almıştır. Araştırma sonuçlarında sosyal sermayenin yüksek düzeyde gerçekleştiği ifade edilmiştir. Yüksek düzeyde gerçekleşen sosyal sermaye firmalar arası bilgi paylaşımının verimliliğini, çift yönlülüğü sağlamıştır.

Erden, (2018) '*Sosyal Sermayenin Çekiciliği: Sosyal Sermaye Kavramının Kavramsallaştırılmasının Analizi*' adlı çalışmasında sosyal sermayenin kavramsallaştırılması ve işlevselleştirilmesinin analizini amaçlamıştır. Araştırma sonucunda söz konusu çalışmanın sosyal sermayeyi kavramsallaştırdığı ve işlevselleştirdiği ifade edilmektedir. Diğer yandan bu çalışmada, sosyal bilimlerde çalışmalarını gerçekleştiren araştırmacıların sosyal sermayeyi bağımsız değişken olarak kullanarak sosyal sermayenin birçok sosyal ve ekonomik olgu üzerine etki oluşturabileceği önerilmektedir.

Ebrahimi, (2018) '*İstanbul'da Yükseköğrenim Gören Öğrenciler Örneğinde Sosyal Sermaye - Siyasal Katılım İlişkisi*' adlı çalışmasında sosyal sermaye ile siyasal katılım arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucunda, elde edilen bulgular verimli ve anlamlı sonuçlar elde edildiğini göstermiştir.

Bayhan, (2018) '*Liderlik Davranışının Duygusal Emek ve Yenilikçi İklim Üzerindeki Etkisinde Sosyal Sermaye ile Entelektüel Sermayenin Aracılık Rolü: Otel İşletmelerinde Bir Araştırma*' adlı çalışmasında liderlik davranışının duygusal emek ve yenilikçi iklime katkısında sosyal ve entelektüel sermayenin aracılık rolünü incelemiştir. Araştırma sonucunda, liderlik davranışının duygusal emek ve yenilikçi iklime etkisinde sosyal sermayenin ve entelektüel sermayenin tam aracılık rolüne sahip olduğu sonucu elde edilmiştir. Yenilikçi iklime etkisi ise kısmi aracılık etkisi oluşturduğu belirtilmiştir.

İpek, (2018) '*Müzik Öğretmenlerinin Okullardaki Sosyal Sermaye Algısının İş Doyumlarıyla İlişkisi Üzerine Bir Araştırma*' adlı çalışmasında eğitim kurumlarında görev yapan müzik öğretmenlerinin sosyal sermayeyi algılama biçimleri ile iş doyumları arasındaki ilişkiyi ele almıştır. Çalışmanın sonucunda,

müzik öğretmenlerinin sosyal sermaye ile iş doyumu düzeyleri arasında pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Alp, (2018) *'Kadın Girişimciliği ve Sosyal Sermaye: Antalya'da Faaliyet Gösteren Kadın Girişimciler Üzerine Bir Araştırma'* adlı çalışmasında kadınların girişimcilik algısı, sosyal sermaye düzeyleri kapsamında ele alınmıştır. Araştırma sonucunda kadın girişimcilerin finansal sermayeyi elde etmede aile, eş, arkadaş gibi yakın çevre bağlantılarının onlar için belirgin olduğu sonucu elde edilmiştir. Bunun yanında kadın girişimcilerin zor zamanlarında problem çözme sürecinde ortaya çıkan destek mekanizmalarında sosyal sermaye çözümleyici bir faktör olmuştur.

Düzgün'ün, (2018) *'Türkiye'deki Suriyeli Göçmen Kadınların Savaş Öncesi ve Sonrası Sahip Oldukları Sosyal Sermaye Değişiminin Araştırılması'* adlı çalışmasında Suriyeli kadınların göç analizi sosyal sermaye kavramı ile ele alınmıştır. Araştırma sonucunda Suriyeli göçmen kadınların tümünün sosyal sermayelerini kullandıkları görülmüştür. Savaştan dolayı, ağlar alt boyutu düşük çıkan kadınların, güven alt boyutu yüksek düzeyde elde edilmiştir. Diğer yandan Türkçe bilmeyen kadınların beşeri sermaye düzeylerinin düşük olduğu, bunun da sosyal sermaye düzeylerini etkilediği görülmüştür.

Abay, (2018) *'Sosyal Sermaye, Sosyal Ağlar ve Sosyal Destek İlişkisi Sultanbeyli ve Kadıköy'de Sosyal Hizmet Merkezlerine Başvuranlara İlişkin Karşılaştırmalı Durum Çalışması'* adlı çalışmasında bireylerin sosyal hizmet kurumlarına başvuru yapmadan önce yaşadıkları sosyal destek ve sosyal sermaye deneyimlerini, yaşadıkları hikayelerden yola çıkarak açıklamıştır. Araştırma sonucunda ekonomik ve kültürel açıdan avantajlılık ve dezavantajlılık durumunun sosyal sermayeyi etkilediği görülmüştür. Diğer yandan bireylerin sosyal hizmet kurumuna başvurmadan önce sosyal destek ve sosyal sermaye potansiyellerini kullanma eğiliminde oldukları ancak kullanmadıkları, son olarak çaresizlik gibi durumlardan dolayı bu potansiyellerini kullanarak kuruma yöneldikleri görülmüştür.

Düzgün, (2018) *'Stratejik Liderlik, Sosyal Sermaye ve Performans Arasındaki İlişkiler: ISO 500 İşletmelerinde Nitel Bir Araştırma'* adlı çalışmasında Türkiye'nin büyük sanayi kuruluşlarının yöneticilerinin liderlik potansiyellerini belirlemeyi ve bu

liderlerin sosyal sermaye algılarının performanslarını nasıl etkilediğini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırma sonucunda, neredeyse tüm yöneticilerin Mustafa Kemal Atatürk'ü stratejik lider olarak gördükleri ve stratejik liderlik süreçlerini birbirlerinden farklı düzeyde sergiledikleri ve bu liderliğin sosyal sermaye performanslarını olumlu düzeyde etkilediği sonuçları elde edilmiştir.

Urgan'ın, (2018) '*Sosyal Sermaye ve Pozitif Psikolojik Sermayenin Kültürel Zekâyyla İlişkisine Yönelik Sağlık Sektöründe Uluslararası Bir Çalışma*' adlı çalışmasında kültürel zeka kavramı, sosyal sermaye ve pozitif psikolojik sermaye kavramları ile ele alınmıştır. Sağlık çalışanlarının pozitif psikolojik sermaye ve sosyal sermayelerinin kültürel zeka ile ilişkisi, bazı Avrupa devletleri ile ilişkilendirilerek uluslararası bir çalışma ortaya çıkarılmıştır. Araştırmanın sonucunda sağlık çalışanlarının sosyal sermayeleri ve pozitif psikolojik sermayeleri ile kültürel zekaları arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki elde edilmiştir. Aynı zamanda Türkiye'nin mevcut durumu da ortaya konmuştur. Bu doğrultuda Türkiye, pozitif psikolojik sermaye alt boyut düzeyleri bakımından iyimserlik dışında son sırada yer alan ülke olmuştur.

'Okul Müdürlerinin Sosyal Sermaye Liderliği Davranışlarının Öğretmenler Arasındaki Sosyal sermaye düzeyine Etkisi' isimli bir çalışmada Batman ilindeki 436 öğretmene uygulanan ölçek verileri çalışmayı oluşturmuştur. Ölçekten elde edilen verilerin sonuçlarına göre, okul müdürlerinin sosyal sermaye liderliği davranışları, öğretmenler arasındaki sosyal sermayenin hem genel puanlarını hem de sosyal sermayenin bütün boyutlarını anlamlı şekilde yordamaktadır (Ekinci ve Karakuş, 2011, s. 527).

Sosyal sermaye alanında son yıllarda gerçekleştirilen bir başka önemli çalışma ise '*Öğretim Elemanlarının Sosyal Sermaye ve Eğitim Ortamına İlişkin Algıları: Gazi Eğitim Fakültesi Örneği*' isimli çalışmadır. Günkör'ün (2016) doktora tezi olarak hazırlanmış olduğu bu çalışmada araştırmacı tarafından geliştirilen ve 22 madde olan '*Öğretim Elemanlarının Sosyal Sermaye Algısı Ölçeği*' uygulanmıştır. Sosyal sermayenin unsurları açısından çalışma incelendiğinde normlar bakımında genel olarak katılma eğilimi, ağlar boyutunda kısmen katılma eğilimi, güven alt boyutunda ise genel olarak katılmama eğilimi ortaya çıkmıştır. Öğretim

elemanlarının güven alt boyutuna ait yapmış olduğu değerlendirmeler diğer boyutlara göre oldukça düşük çıkmıştır. Diğer yandan araştırmada sosyal sermaye alt boyutları ile eğitim ortamı alt boyutları arasında pozitif anlamlı ilişki bulunmuştur. Tüm verilerin neticesinde sonuçların ilgili bu konu yapılması muhtemel diğer çalışmalara kaynaklık etmesi açısından, önerilerle sonlandırılmıştır (Günkör, 2016).

Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar dergisinde yer alan '*Sosyal Sermaye Üzerine Bir İnceleme*' isimli çalışma, ekonomik gelişme konusunda az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için sosyal sermayenin acilen artırılmasına yönelik çalışmaların sağlanması gerektiğini ifade etmektedir. Ülkelerin mevcut durumlarının iyi olmamasının, sosyal kaynakların ikinci plana atılmasından kaynaklandığı ifade edilmektedir. Tüm bunların neticesinde toplum ve ülkelerarası ilişkilerin gözden geçirilmesi ve güven ortamının oluşturulması gerekmektedir. Aile, adalet sistemlerinin geliştirilmesi, sosyo-ekonomik olguların gözden geçirilmesinin sosyal sermayeye katkı sağlayacağı sonuçlarına ulaşılmıştır (Karagül ve Masca, 2005, s. 49).

Kılıç Doğan ve Sarı (2017) '*Öğretmenlerin Sosyal Sermayeye Bakışı*' adlı çalışmada bir ölçek uyarlama çalışması gerçekleştirmişlerdir. Bu çalışmada öğretmenleri; yaş, kıdem, cinsiyet ve eğitim değişkenlerine göre ele almışlardır. Araştırmada öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeyleri söz konusu değişkenlere göre anlamlı farklılık göstermemiştir.

Toprak ve Bozgeyikli'nin (2011) '*Öğretmen Adaylarının Sosyal sermaye algı düzeylerinin Karşılaştırmalı İncelenmesi*' adlı çalışmasında, 620 öğretmen adayının sosyal sermayeyi bazı değişkenlere göre algılama biçimi ele alınmıştır. Araştırmada özellikle bölümlere göre sosyal sermayenin algılanışı açısından sözel derslerin ön plana çıktığı görülmektedir. Bu derslerin arasından ise Türkçe öğretmenliği okuyanların diğer bölümlere göre oldukça yüksek algılama düzeyinin olduğu belirtilmiştir.

Namalır'ın (2015) Gazi üniversitesinde '*Okul Yöneticileri ve Öğretmenlere Göre Sosyal Sermayenin Okullarda Kullanılma Düzeyi*' isimli bir yüksek lisans tez çalışmasında sosyal sermaye kuramının ilkokullarda yer alma düzeyini, öğretmen ve

yöneticilerin görüşlerini dikkate alarak incelemeyi amaçlamıştır. Bu tezde, Ankara ilinde bulunan, Yenimahalle, Akyurt, Haymana, Kızılcahamam gibi ilçelerde görev yapan 1413 sınıf öğretmeni ve 212 yönetici çalışmanın örneklemini oluşturmuştur. Uygulanan ölçeklerin analizi neticesinde sosyal sermayenin ilkokullarda yer alma düzeyi yöneticilere göre güçlü bir şekilde olduğu yönünde, öğretmenler tarafından ise sosyal sermayenin orta güçlü bir biçimde yer aldığı ifade edilmiştir. Çalışmanın analizi cinsiyet, eğitim düzeyi, mesleki kıdem, statü gibi başlıklar altında incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre okul yöneticilerine göre sosyal sermaye ilkokullarda yüksek düzeyde görülmektedir. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre ilkokullarda sosyal sermayenin kullanımı orta düzeydedir.

Aktan ve Çoban (2008) isimli araştırmacıların 'Ekonomik Refaha Ulaşmanın Ötesinde Sağlıklı ve Güçlü Bir Toplum Oluşturmanın Altyapısı: Sosyal Sermaye' adlı çalışması bu alanda yapılan bir başka çalışmadır. Çalışmada, sosyal sermaye ifadesi ile aslında kültürel sermayenin de ifade edildiği aktarılmaktadır. Çalışmaya göre gelişmiş ve modern olan ülkelerde, yüksek düzeydeki ekonomik refah, ancak ve ancak sosyal sermaye ile birleştiği takdirde anlamlı olmaktadır (s. 11).

Aydemir (2011) gerçekleştirdiği '*Toplumsal İlişkilerin Sosyal Sermaye Değeri*' adlı doktora çalışmasında sosyal sermaye ve topluluk duygusunu belirlemek amacıyla ölçümler gerçekleştirmiş ve elde ettiği verileri cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, ikamet edilen yer, aylık gelir gibi değişkenlere göre incelemiştir. Araştırmanın son bölümünde incelenen veriler ve tartışılarak çözüm önerileri ile sonuçlandırılmıştır.

Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından 2008 yılında bilim dünyasına kazandırılan Ekinci'nin (2008) doktora tezi 'Genel Liselerdeki Sosyal sermaye düzeyinin ÖSS Başarısına Etkisi' adlı çalışması sosyal sermayenin öğretmen görüşleri çerçevesinde, sosyal sermayenin ÖSS başarısına etkisinin olup olmadığının incelenmesi amaçlanmıştır. Bu çerçevede 62 maddeden oluşan ve araştırmacı tarafından geliştirilen ölçek, 969 öğretmene uygulanmıştır. Yapılan ölçümlerin analizi sonrasında yalnızca 'örgütsel bağlılık' boyutunun ÖSS başarı düzeyine anlamlı bir etkide bulunmadığı sonucuna varılmış, diğer boyutların anlamlı etkiler oluşturduğu belirtilmiştir.

'Okullarda Sosyal Sermaye: Kavramsal Bir Çözümleme' isimli çalışmada sosyal sermayenin nasıl geliştirilebileceği ele alınmıştır. İlişki ağı, sadakat, aidiyet ve güven unsurları çerçevesinde okullarda güven ortamının oluşmasını sağlamak, iletişimin öne çıkması için çalışmalar yürütmek, sosyal ortamların oluşturulması ve örgüt kültürünün tam olarak ortaya çıkarılması için sosyal sermayenin önemli olduğu vurgulanmıştır. Özellikle eğitim kurumlarına yön verenlerin sergileyeceği liderlik davranışlarının sosyal sermayenin gelişiminde önemli bir yere sahip olduğu belirtilmiştir (Töremen, 2002, s. 556).

Töremen'in (2004) *'İlköğretim Okullarının Sahip Oldukları Sosyal Sermaye Konusunda Öğretmen Görüşleri'* isimli çalışması, eğitim bilimleri kurultayında sunulmuştur. 30 ilköğretim okulunda görev yapan 300 öğretmene uygulanan ölçekten elde edilen veriler yorumlanmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin birbirleri ile iyi ilişkiler kuramadığı, okul içerisinde birbirlerine karşı özel durumlarda rahat davranamadıkları belirtilmektedir.

Ağcasulu, (2017) Süleyman Demirel Üniversitesinde sosyal sermaye yaklaşımı üzerine, *'Sosyal Sermaye Kavramı ve Temel Bakış Açılarının Karşılaştırılması'* adlı bir çalışma gerçekleştirmiştir. Çalışmada elde edilen verilere göre sosyal sermaye, ağ kapalılığı ve yapısal boşluk kuramı gibi olguların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Diğer yandan bu çalışmaya göre sosyal sermaye, ekonomik ve yönetsel problemlerin çözümü için bir anahtar olarak görülmemelidir. Bu noktada sosyal sermaye, problemlerin çözümünde kapsamı itibari ile etkin sonuçlara zemin hazırlayacaktır. Sosyal sermayenin dayanışmacı yönüne de ayrıca vurgu yapılarak, bu durumun sosyal sermayeye ait olumsuz yönlerin ortaya çıkarak alanyazına önemli faydalar sağlayabileceği ifade edilmiştir.

2.7.2. Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar

World Values Survey'de ifade edildiği üzere 1981 yılından itibaren sosyal sermaye, araştırmalara konu olmuştur. Bu noktada asıl amaç, dünyanın ve hızla değişip gelişen toplumların sosyal ve politik yaşama etkilerinin belirlenmesini

sağlamak, bu doğrultuda davranışlarda değişikliği gerçekleştirmek olmuştur (Püsküllüoğlu, 2015, s. 43).

'Growth Effect of Education on Social Capital in the OECD Countries' (OECD (Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü) Ülkelerinde Eğitimin Sosyal Sermaye Üzerindeki Etkisi) isimli çalışmada OECD ülkelerinde sosyal sermaye ve eğitimin gelişime etkisi incelenmiştir. Bu çalışmada Temple, bazı ülkelerin kamuda ve özel sektörde eğitime dair harcamaları ve bunların eğitime yansımalarını dile getirmiştir. Makroekonomik çalışmaların geliştirilmesi gereken yönlere etki etmesi durumunda elde edilebileceklerden bahsedilen çalışmada özellikle Meksika ve Türkiye gibi ülkelerin hangi politikalarla daha iyi bir konuma gelebilecekleri üzerine söylemler ifade edilmiştir. Gerçekleştirilen çalışmada sosyal sermayenin en önemli unsurlarından biri olan güven düzeyinde bu iki ülkenin 23 ülke arasında son sıralarda yer aldığı belirtilmektedir (Temple, 2000).

'Öğretmen Sosyal Sermayesi: Eğitim Liderliği ve Öğretmen Etkinlikleriyle Kavramsal Bir Model ve Ölçme Sistemi Geliştirme' adlı çalışma, nicel bir araştırma olarak alanyazında yerini almıştır. Bu çalışmanın amacı sosyal sermayenin öğretmenler arasında gelişimini sağlamaktır. Bu noktadan hareketle; öğretmenlerin sahip olduğu sosyal sermaye düzeyinin okul başarısına etkisi ve sosyal sermayenin öğretmenler arasında bir lider vasıtası ile nasıl mümkün olacağı soruları araştırmanın çıkış noktasını oluşturmuştur. Bu soruları neticelendirmek adına geliştirilen ölçeğin uygulanmasından sonra elde edilen veriler çalışmanın sonuçlarını oluşturmuştur. Elde edilen sonuçlara göre, bu çalışma için geliştirilen modelin oldukça güçlü etkiler oluşturduğu görülmüştür. Liderliğin sosyal sermayeyi artırmada pozitif etkiler oluşturacağı belirtilmiş ve sosyal sermayesi düşük okulların, yüksek olanlara göre başarı anlamında önemli farklar oluşturduğu ortaya konmuştur (Kahraman, 2016, s. 63).

'İnsan Sermayesinin Oluşmasında Sosyal Sermayenin Rolü' isimli çalışması aktörlerin sosyal sermaye yaklaşımının gerçekleşmesindeki rolünden bahsetmiştir. Bu çalışmadan hareketle sosyal sermaye, finansal ve fiziksel sermayeden ziyade bir kuram olarak ortaya konmuş ve sosyal sermayenin yetersiz düzeyde yatırımların gelişmesi sürecinde liderlik rolünü üstleneceği bir yaklaşım olarak ifade edilmiştir

(Namalır, 2015). Yine Coleman'ın (1998) '*Beşeri Sermayenin Oluşumunda Sosyal Sermayenin Rolü*' adlı çalışmasında sosyal sermaye ele alınmıştır. Bu çalışmada ailelerin insan sermayesine sağladığı katkıların düzeyinin ortaya konması amaçlanmıştır. Araştırmada ailelerin öğrenciler üzerindeki beklentilerinin, öğrencilerin devamsızlık ve başarı faktörlerine olumlu etkileri sonucu elde edilmiştir. Araştırma sonucunda sosyal sermayenin gerçekleşmesi ile bu kuramın eğitim sürecine katkı sağlayacağı ifade edilmiştir (Ekinci, 2008, s. 112).

Cohen ve Prusak, sosyal sermayeye kurumlarında yer verdiklerini söyleyen ve dünya çapında faaliyet gösteren UPS kuruluşu üzerine bir çalışma gerçekleştirmiştir. *In Good Company (İyi Bir Şirkette)* adının verildiği çalışmada kurum, verimliliği artırma adına bazı değişikliklere gitmiştir. Kişisel ilişkilere önem veren bir anlayış ve konuşmaya dayalı bir örgüt havası oluşturulmaya çalışılmıştır. Bunun yanında, örgüte çalışan alımlarında, mevcut kadroya uyum sağlayacak ve değişikliğe ayak uydurabilecek kişiler tercih edilmiştir. Diğer yandan hedef, değer, gelenek gibi değerler ayakta tutulmaya çalışılmış, aidiyet önemsenmiştir. Tüm bu aşamaların gerçekleşmesi ile kurumda gözle görülür bir değişiklik görülmüş, sosyal sermayenin gerçekleşmesi sağlanmıştır (Cohen ve Prusak, 2001b).

Koebly (2013, s. 14) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada lise matematik öğretmenleri arasındaki sosyal sermaye algı düzeyleri ele alınmıştır. Araştırmada bir eğitim yılı boyunca gözlemler gerçekleştirilmiştir. Söz konusu gözlemler matematik öğretmenlerinin mesleki bilgi ve gelişimi üzerine olmuştur. Öğretmenlerin süreç boyunca birlikte kurmuş oldukları iletişimin yoğunluğu, aralarında farklı bir samimiyeti ve etkilerini oluşturmuştur. Dolayısıyla sosyal sermaye farklı matematik öğretmenleri arasında onlara özgü bir tarzda kendini göstermiştir. Çalışmada, sosyal sermayeye bu etkilerden dolayı yeni bir boyutun dahil edilmesi gerektiği belirtilmiştir.

OECD'nin 2001 yılında yayımlanmış olduğu '*The Role of Human and Social Capital*' (*Sosyal Sermaye ve İnsanın Rolü*) isimli raporda, hem alan uzmanlarının hem de resmi temsilcilerin görüşleri raporun etkililiğinde önemli rol oynamıştır. (OECD, 2001).

İlişkisel Ağlar, Sosyal Güven ve Normlar: Öğrencilerin Akademik Başarı Fırsatları Açısından Bir Sosyal Sermaye Perspektifi adlı çalışmada, dördüncü sınıf öğrencileri örneklem olarak alınmıştır. Çalışmada öğrencilerin sayısal ve sözel (matematik, yazı yazma) becerileri üzerine etkinlikler gerçekleştirilmiş ve sürecin sonunda öğretmenlere verilen ölçeklerle veriler elde edilmiştir. Araştırmanın sonuçları ele alındığında, sosyal sermaye ile akademik başarı arasında anlamlı bir ilişki elde edilmiştir. Öğrencilere gösterilen özel ilgi, iletişimin yoğunluğu, sosyal ortamların sağladığı güven unsuru ve diğer etkinlikler sosyal sermayenin gerçekleşmesini hızlandırmıştır (Goddard, 2003, s. 59).

Field'in (2008) *'Sosyal Sermaye'* isimli bir başka çalışması; sosyal sermayenin özellikle kuramsal altyapı, sosyal sermaye işleyişi, Avrupa Komisyonu ve Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşların karar süreçleri üzerindeki etkilerini ortaya koyan önemli bir çalışma olarak alanyazındaki yerini almıştır (Field, 2008).

Önemli uluslararası kuruluşlardan olan Dünya Bankası ve OECD sosyal sermaye alanında interdisipliner çalışmalar gerçekleştirmiştir. Bu kuruluşlara göre sosyal sermaye, günümüzde ülkelerin önemli bir ölçütü olarak kendini göstermektedir. OECD'ye göre sosyal sermaye, kişilerarası değer, anlayış ve normlarla birlikte oluşan ve kendini ortaya çıkaran ve ağlarla kendini gösteren değerler bütünüdür. Dünya Bankasına göre ise sosyal sermaye, bir toplum nicelik ve niteliğiyle normların şekillenmesiye ortaya çıkar. Dünya bankasına göre sosyal sermaye, insanları bir arada tutan bir tutkal gibidir. Dünya bankası sosyal sermayeyi iki önemli tema altında incelemektedir. Bunlardan biri, sosyal sermayenin kaynakları, diğeri ise sosyal sermayenin konularıdır (Günkör, 2016, s. 55).

Ann Meier (1999) sosyal sermayenin sınıf tekrarı veya okuldan ayrılma, okul başarısı gibi durumlar üzerine etkisini incelemiştir. İncelemelerini Coleman'ın sosyal sermaye anlayışından yola çıkarak gerçekleştiren araştırmacı; biçimler, kalite ve yardım kriterleri üzerinden hareket ederek söylemlerini dile getirmiştir. Araştırma sonucunda paranın, sosyal sermayenin kısmen oluşumunda yardımcı olabileceği belirtilmiş, ergenlerin akademik başarısının sağlanmasında kurulan ilişkilerin kalitesinin ve yardım, yönlendirme gibi durumlarda etkili olduğu belirtilmiştir (aktaran Ersözlü, 2008, s. 35).

İçeriği ve sonuçları itibari ile ele alınan bazı yurt içi ve yurt dışı araştırmalarından hareketle, sosyal sermayenin özellikle örgütlerde olumlu etkiler oluşturması söz konusudur. Bunun yanında toplumların verimliliğinin ve iletişim süreçlerinin daha etkin olabilmesi adına birçok araştırmada sosyal sermaye gerçekleştirilmeye çalışılmış ve verim alınmıştır. Elde edilen verilerin analizi sonuçlandırılmış araştırmacı ve uyguluyacılara önerilerde bulunulmuştur.

BÖLÜM III: YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemi ile ilgili; araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçları ve verilerin çözümlenmesi yer almaktadır.

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Özel okullarda ve devlet okullarında, ortaokul ve liselerde görev yapan öğretmenlerin sosyal sermayeye ilişkin algı düzeylerini belirleme amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada nicel verilerin kullanıldığı bir araştırma modeli belirlenmiştir. Bu çalışma betimsel araştırma modelindedir. Betimsel araştırmalar, söz konusu durumu tam ve net olarak ortaya koyar. Özellikle sosyal bilimlerde oldukça yaygın olarak kullanılan bu yöntem, var olan durumu etraflıca ve ayrıntılı bir biçimde sunar (Karasar, 2006). Bu durumlardan hareketle öğretmenlerin sosyal sermayeye ait algı düzeyleri ‘Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Ölçeği’ ile belirlenmiştir.

3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Bu araştırmanın evrenini İstanbul ili Bahçelievler ilçesindeki özel okullarda ve devlet okullarında görev yapan ortaokul ve lise öğretmenleri oluşturmaktadır.

Tablo 3- 1: İstanbul İli Bahçelievler İlçesinde 2016-2017 Öğretim Yılında Yer Alan Okullar ve Öğretmen Sayıları

İl- İlçe	Okul Türü	Okul Sayısı		Öğretmen Sayısı	
		Ortaokul	Lise	Ortaokul	Lise
İstanbul Bahçelievler	Özel Okul	23	32	291	549
	Devlet Okulu	25	33	1243	1774

(MEB, 2017).

Evrenden random yolu ile örneklem alımına gidilmiştir. Araştırmada Bahçelievler ilçesindeki resmi okullardan; Orgeneral Eşref Bitlis Ortaokulunda görev yapan 63 öğretmen ve Füsün Yönder Anadolu Lisesinde görev yapan 49 öğretmen;

özel okullardan Bahçelievler Doğa Ortaokulunda görev yapan 43 öğretmen, Bahçelievler Doğa Anadolu Lisesinde görev yapan 57 öğretmen; devlet ortaokul ve liselerinde görev yapan 112 öğretmen ve özel ortaokul ve özel liselerde görev yapan 100 öğretmen örnekleme dahil edilmiştir. Araştırmaya toplam 212 kişi örneklem olarak seçilmiştir.

Veri toplama aracı toplamda 212 kişiye dağıtılmıştır. Devlet ortaokul ve liselerinde görev yapan öğretmenlere 112 ölçek formu verilmiş ve bu ölçeklerin 102 tanesi geri dönmüştür. Yapılan inceleme sonucu 2 ölçek formunun kurallara göre doldurulmadığı tespit edilmiş ve araştırma kapsamı dışında tutulmuştur. Özel ortaokul ve liseden tam dönüş sağlanmıştır. Araştırma verileri 200 kişi üzerinden değerlendirilmiştir.

3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada öncelikle alanyazın taraması yapılmış, sosyal sermayeye ait veriler toplanmış, tez yazım kuralları çerçevesinde çalışmaya entegre edilmiştir. Günkör'ün (2016) 21 maddeden oluşan 'Öğretim Elemanlarının Sosyal Sermaye Algısı Ölçeği' Kılıç Doğan ve Sarı (2017) tarafından öğretmenlere uyarlanmıştır. Kılıç Doğan ve Sarı'nın (2017) uyarladığı 'Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Ölçeği' isimli çalışma iki bölümden oluşmaktadır. Bu ölçek 5'li likert tipi kullanılarak oluşturulmuştur. Ölçeğin aralıkları; Kesinlikle katılmıyorum (1), Katılmıyorum (2), Kısmen katılıyorum (3), Katılıyorum (4), Kesinlikle katılıyorum (5) şeklinde sıralanmıştır. Ölçek demografik değişkenlerden ve 26 maddeden oluşmaktadır. Uyarlanan bu çalışmanın ölçeği veri toplama aracı olarak bu araştırmada kullanılmıştır.

Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Ölçeği'nin yapı geçerliğine ilişkin bulguları elde etmek amacıyla analizler gerçekleştirilmiştir. İlk olarak kayıp veri analizi yapılmış ve kayıp veriye rastlanmamıştır. Ayrıca, verilerin analizinde kullanılacak analiz yöntemini belirlemek üzere ilgili analizlerin sayıltıları (normallik ve varyansların homojenliği) test edilmiş ve sayıltıların sağlandığı tespit edildikten sonra parametrik analiz yöntemleri kullanılarak analiz gerçekleştirilmiştir. Ayrıca

yapı geçerliğine ilişkin kanıt elde etmek adına açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi, varyans analizi ve t-testi SPSS 21 paket programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. İlk olarak açımlayıcı faktör analizine ilişkin sonuçlar raporlanmıştır. Ardından, analizler çalışmanın alt problemleri göz önüne alınarak sıralanmıştır.

Ölçümlerin güvenilirliği için; Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Ölçeği'nin, ölçek maddeleri arasındaki iç tutarlılığı hesaplanmak üzere Cronbach alfa katsayısı hesaplanarak raporlanmıştır. Tablo 3-2'de Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Ölçeği'nin her bir alt boyutu ve ölçek geneline ilişkin Cronbach alfa değerleri verilmiştir.

Tablo 3- 2: Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Ölçeği İçin Cronbach Alfa Katsayısı

Alt Boyutlar	Cronbach Alfa
Sosyal Sermaye Ölçeği Geneli	,90
Yönetici Ağları	,91
Öğretmen Ağları	,86
Güven	,79
Normlar	,71

Ölçeklerden elde edilen Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısının $\alpha=0,70$ üzerinde olması ölçek puanlarının genel olarak güvenilirliği için uygun görülmektedir (Büyüköztürk, 2004).

Güvenirlik için kestirilen Cronbach alfa değerleri Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Ölçeği'nin alt boyutları için $\alpha=,71$ ile $\alpha=,91$ arasında kestirilmiştir. Sosyal Sermaye Ölçeği geneli için ise bu değer $\alpha=,90$ olarak kestirilmiştir. Bu sonuca göre, araştırmada yer alan ölçeğin güvenilir sonuçlara sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Araştırmada yer alan katılımcılardan elde edilen veriler kullanılarak, sosyal sermaye ölçeğinin yapı geçerliğine ilişkin kanıt elde etmek için ise açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi ile araştırmada yer alan ölçeğin faktör yapısı incelenmiştir. Açımlayıcı faktör analizinde boyut indirgeme için temel bileşenler analizinden yararlanılmıştır. Bu çalışmada sosyal sermaye ölçeği dört boyuttan

oluşmaktadır. Açımlayıcı faktör analizi sırasıyla aşağıdaki aşamalarla gerçekleştirilmiştir.

İlk olarak, 200 kişilik örneklem büyüklüğü açısından faktör analizi için veri yapısının uygunluğunu değerlendirmek amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değerleri ve Barlett küresellik testi incelenmiştir.

Tablo 3- 3: Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Ölçeği ile İlgili KMO ve Barlett Küresellik Testi Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,874
Bartlett's Test of Sphericity	Ki-kare	2951,517
	sd	325
	<i>p.</i>	,000

Tablo 3-3 incelendiğinde, 200 kişiden oluşan örneklemin büyüklük açısından faktör analizi için yeterli olduğunu incelemek adına incelenen KMO değeri ,874 olarak kestirilmiştir. Bu değer, veri yapısının faktör analizi için yeterli olduğunu göstermektedir. Ayrıca Barlett testi sonuçları incelendiğinde ($X^2=2951,52$, $p=0,000$) ki-kare değerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu ve dolayısıyla verilerin çok değişkenli normal dağılımdan geldiğini söylemek mümkündür.

Tablo 3- 4: Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Ölçeği Faktör Analizi (Dik Döndürme, Temel Bileşenler Analizi) Sonuçları

Madde no	Faktör Ortak Varyansı	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4
m1-yardım	,687		,754		
m2-selam	,572		,710		
m3-bilgi paylaşımı	,749		,837		
m4-deneyim paylaşımı	,752		,847		
m5-sorunları dile getirme	,563	,563			
m6-karar uygulama	,476			,479	
m7-öğretmen sorumluluğu	,620				,477
m8-idareci sorumluluğu	,597	,474			
m9-yardımcı olmak	,709		,623		
m10-fikirlere saygı	,487	,479			
m11-öğrt. öğrt. çekinmesi	,828				,670
m12-öğrt. yönt. çekinmesi	,775				,729
m13-saygı	,602		,467		
m14-açık iletişim	,779	,854			
m15-net iletişim	,736	,830			
m16-destek olma	,724	,825			
m17-güven	,736	,806			
m18-iletişim	,748	,835			
m19-birliktelik	,721	,761			
m20-takım olma	,678	,715			
m21-kararları uygulama	,698				,476
m22-toplantılar	,580				,428
m23-güven	,672			,561	
m24-ortak etkinlik	,701			,780	
m25-aile ziyaretleri	,760			,797	
m26-problem paylaşımı	,662			,762	

Açıklanan Varyans

Toplam: %68

I. Madde: %33

II. Madde: %45

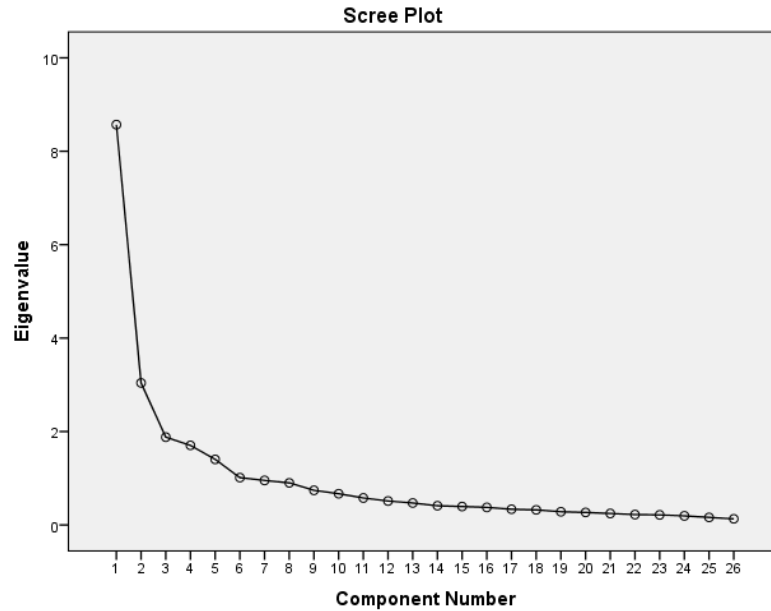
III. Madde: %52

Veri yapısının faktör analizi için uygun olup olmadığı belirlendikten sonra, ortak varyans değerleri incelenmiştir. Ortak varyans tablosu incelendiğinde, her bir

maddeye ait ortak varyans değerlerinin büyük çoğunluğunun ,50'nin üstünde olduğu ve iki maddenin ,50'ye yakın olduğu görülmektedir. Maddelerin ortak değerleri, ortak bir faktördeki varyansı birlikte açıklama oranlarını vermektedir ve bu değerlerin istenilen düzeyde olduğu görülmektedir. Ortak varyans değerleri incelendikten sonra, açıklanan varyans sonuçları incelenmiştir. Toplam açıklanan varyans tablosu incelendiğinde, açımlayıcı faktör analizinde öz değerleri 1'den büyük 6 boyutun olduğu görülmektedir. Diğer bir ifadeyle, açımlayıcı faktör analizi altı boyut önermektedir. Bu altı boyut toplam varyansın % 67,735'ini açıklamaktadır. Ancak faktör yapısına karar vermede toplam varyansın yanı sıra, her bir faktörün toplam varyansa yaptığı katkı da önemlidir. Bu nedenle beşinci ve altıncı faktörün toplam varyansa katkısı diğer faktörlere göre daha az olduğu görülmektedir (Tablo3-4).

Bu nedenle, faktör sayısına karar vermeden önce “scree plot” grafiği ilaveten incelenmiştir.

Grafik 3- 1: Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Ölçeğinin Scree Plot Grafiği

Grafik 3-1 incelendiğinde, birinci faktörün baskın olarak yer aldığı görülmektedir. Ayrıca ikinci, üçüncü ve dördüncü faktörün de yaptığı katkının anlamlı olabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle, faktör sayısı 4 olarak belirlenmiştir.

Araştırmada yer alan ölçeğe ait faktörlerin daha net ortaya konulması açısından dik döndürme yöntemlerinden “varimax” döndürme yöntemi kullanılmış ve varyansların maksimum olacak şekilde tekrar şekillenmesi sağlanmıştır.

Açımlayıcı faktör analizi sonucunda, ölçeğin toplam 4 faktörden oluştuğu ve bu faktörlerin, toplam varyansın yaklaşık olarak % 58,44’ünü açıkladığı görülmektedir. Birinci faktörün 5, 8, 10, 14, 15, 16, 17, 18, 19 ve 20 maddelerinden, ikinci faktörün 1, 2, 3, 4, 9 ve 13’üncü maddelerden, üçüncü faktör 6, 23, 24, 25 ve 26’ncı maddelerden ve son faktör olan dördüncü faktörün 7, 11, 12, 21 ve 22’nci maddelerden oluştuğu görülmektedir.

Yapılan analiz sonucunda birinci boyutta yer alan maddelerin faktör yüklerinin ,474 ile ,854 arasında değiştiği; ikinci faktörde alan maddelerin yüklerinin ,467 ile ,847 arasında değiştiği, üçüncü faktörde yer alan madde yüklerinin ,479 ile ,797 arasında değiştiği ve son olarak dördüncü faktörde yer alan maddelerin ,428 ile ,729 arasında değiştiği tespit edilmiştir. Bu faktör yük değerleri orta düzeyde ve iyi olarak değerlendirilebilir (Tablo 3-4)

I. alt boyutta yer alan maddeler; m5, m8, m10, m14, m15, m16, m17, m18, m19, m20’dir. Bu maddeler ‘yöneticilerin’ ağlar boyutunu ölçmektedir. II. alt boyuttaki; m1, m2, m3, m4, m9, m13 maddeleri ise ‘öğretmenlerin’ ağlar boyutunu ölçmektedir. III. alt boyutta yer alan maddeler; m6, m23, m24, m25, m26’dır. Bu maddeler güven alt boyunu ölçmektedir. IV. alt boyutta yer alan maddeler; m7, m11, m12, m21, m22’dir. Bu maddeler normlar alt boyutunu ölçmektedir. Bu doğrultuda söz konusu araştırmanın ölçeğinden hareketle sosyal sermaye 4 alt boyuta sahiptir.

3.4. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ

Bu bölümde, araştırmada kullanılan istatistiksel verilere yer verilmiştir. Verilerin analizinden elde edilenler SPSS 21 paket programına girilmiş ve daha sonra analiz edilmiştir. ‘Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Ölçeği’nin yapı geçerliği için açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Örnekleme yer alan öğretmenlerin demografik değişkenleri ile ilgili verilerin analizinde frekans (f) ve yüzdeleri (%) hesaplanmıştır. Alt problemlerle ilgili olarak; t testi, varyans analizi ve χ^2 analizi yapılmıştır.

BÖLÜM IV: BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde araştırmaya katılanların demografik özelliklerine, devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeylerine ilişkin elde edilen bulgulara, özel okullarda görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeylerine ilişkin elde edilen bulgulara yer verilmektedir.

4.1. KATILIMCILARIN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Bu çalışmada veriler, özel ortaokul ve liselerde görev yapan 100 öğretmen ve devlet ortaokul ve liselerinde görev yapan 100 öğretmenden toplanmıştır. Öğretmenlere ait betimsel istatistikler Tablo 4-5'te verilmektedir.

Tablo 4- 5: Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Cinsiyetlerinin Okul Türlerine Göre Dağılımı

Okul Türü	Cinsiyet	Frekans (f)	Yüzde (%)
Özel	Erkek	32	32,0
	Kadın	68	68,0
	Toplam	100	100
Devlet	Erkek	39	39,0
	Kadın	61	61,0
	Toplam	100	100

Tablo 4-5 incelendiğinde, araştırmaya özel okullardan dahil olan katılımcıların 32'sinin erkek (% 32) ve 68'inin kadın (% 68) olduğu görülmektedir. Devlet okullarından araştırmaya dâhil olan katılımcılar incelendiğinde ise, 39 katılımcının erkek (% 39) ve 61 katılımcının ise kadın (% 61) olduğu görülmektedir.

Çalışmada yer alan öğretmenlerin yaş değişkeni açısından dağılımı ise aşağıda verilmektedir (Tablo 4-6).

Tablo 4- 6: Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Yaş Aralığına Göre Dağılımı

Okul Türü	Yaş Aralığı	f	%
Özel	...-25	11	11,0
	26-30	46	46,0
	31-35	22	22,0
	36+	21	21,0
	Toplam	100	100
Devlet	...-25	8	8,0
	26-30	23	23,0
	31-35	29	29,0
	36+	40	40,0
	Toplam	100	100

Tablo 4-6 incelendiğinde; özel okullarda görev yapan öğretmenlerin % 11'i ...-25 yaş aralığında, % 46'sı 26-30 yaş aralığında, % 22'si 31-35 yaş aralığında ve % 21'i 36 yaş ve üzerinde yer aldığı görülmektedir. Devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin yaş aralığı incelendiğinde, öğretmenlerin %8'i ...-25 yaş aralığında, % 23'ü 26-30 yaş aralığında, %29'u 31-35 yaş aralığında, %40'ı 36 yaş ve üzerinde olduğu görülmektedir.

Çalışmada yer alan öğretmenlerin okul türüne göre eğitim düzeylerine ait bilgileri Tablo 4-7'de verilmiştir.

Tablo 4- 7: Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Çalıştıkları Okul Türüne Göre Eğitim Düzeyleri

Okul Türü	Eğitim Düzeyi	f	%
Özel	Lisans	66	66,0
	Yüksek Lisans	31	31,0
	Doktora	3	3,0
	Toplam	100	100,0
Devlet	Lisans	80	80,0
	Yüksek Lisans	20	20,0
	Doktora	-	-
	Toplam	100	100,0

Tablo 4-7 incelendiğinde; özel okullarda görev yapan öğretmenlerin % 66'sının lisans mezunu, % 31'inin yüksek lisans mezunu ve % 3'ünün de doktora mezunu olduğu görülmektedir. Devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin ise % 80'inin lisans mezunu iken % 20'sinin yüksek lisans mezunu olduğu görülmektedir. Bununla birlikte devlet okullarında doktoralı öğretmen bulunmamaktadır.

Öğretmenlerin çalıştıkları okul türüne göre sahip oldukları kıdem yılına ait veriler Tablo 4-8'de verilmiştir.

Tablo 4- 8: Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Çalıştıkları Okullara Göre Kıdem Yılları

Okul türü	Kıdem Yılı	f	%
Özel	1-3	20	20,0
	4-6	40	40,0
	7-9	15	15,0
	10+	25	25,0
	Toplam	100	100,0
Devlet	1-3	13	13,0
	4-6	19	19,0
	7-9	10	10,0
	10+	58	58,0
	Toplam	100	100,0

Tablo 4-8 incelendiğinde; özel okullarda görev yapan öğretmenlerin % 20'si 1-3, % 40'ı 4-6 yıl arası kıdeme, % 15'i 7-9 yıl arası kıdeme ve % 25'i 10 ve üzeri kıdem yılına sahiptir. Devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin % 13'ü 1-3, % 19'u 4-6, % 10'u 7-9 ve % 58'i 10 ve daha fazla kıdem yılına sahiptir.

4.2. DEVLET OKULLARINDA GÖREV YAPAN ÖĞRETMENLERİN SOSYAL SERMAYE ALGI DÜZEYLERİNE İLİŞKİN ELDE EDİLEN BULGULAR

Devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermayeye ilişkin algıları incelenmiştir. İlgili veriler Tablo 4-9’da yer almaktadır.

Tablo 4- 9: Devlet Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Algı Düzeylerine İlişkin Betimsel İstatistikler

Ortalama $\bar{x}$	90,57
Standart Sapma (ss)	12,70
% 95 güven aralığı ile ortalama aralığı	88,05 – 93,09
Minimum değer	62
Maksimum değer	128

Tablo 4-9’da yer alan veriler incelendiğinde, devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin ortalaması $\bar{x}= 90,57$ ’dir. Öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeyi olarak sosyal sermaye ölçeğinin orta noktasından daha yukarıda yer aldığı görülmektedir. % 95 güven aralığı ile öğretmenlerin sosyal sermaye ortalamaları % 88,05 ile % 93,09 arasında yer almaktadır. Öğretmenlerin en düşük sosyal sermaye algı düzeyi 62 iken, en yüksek sosyal sermaye algı düzeyi 128’dir. Dolayısıyla öğretmenler arasında sosyal sermaye algı düzeyi açısından maksimum değere yaklaşan öğretmenlerin olduğu söylenebilir.

Devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermayeye ilişkin algıları incelenmiştir. İlgili veriler Tablo 4-10’da yer almaktadır.

Tablo 4- 10: Devlet Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Algı Düzeylerine İlişkin Betimsel İstatistikler

Sermaye boyutları	f	Minimum değer	Maksimum değer	$\bar{x}$	ss	Ortalama için %95 Güven Aralığı
Yönetici ağları	100	16,00	50,00	33,2500	6,64295	31,9319 - 34,5681
Öğretmen ağları	100	14,00	30,00	23,9100	3,92890	23,1304 - 24,6896
Güven	100	7,00	25,00	16,8900	3,22833	16,2494 - 17,5306
Normlar	100	7,00	25,00	16,5200	3,01337	15,9221 - 17,1179

Devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermayenin alt boyutu olan yönetici ağları ortalaması incelendiğinde; bu alt boyuttan elde edilen puanın, ortalamanın biraz üzerinde yer aldığı görülmektedir. %95 güven aralığı ile öğretmenlerin sosyal sermaye ortalamaları % 31,93 ile % 34,57 arasındadır. Öğretmenlerin yönetici ağları alt boyutundan elde ettikleri en düşük puan 16 iken, en yüksek puan 50'dir. Dolayısıyla öğretmenler arasında sosyal sermaye düzeyi açısından maksimum değere sahip öğretmenlerin olduğu söylenebilir (Tablo 4-10).

Devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermayenin öğretmen ağları alt boyutunun ortalaması incelendiğinde, bu alt boyuttan elde edilen puanın ortalamanın üzerinde yer aldığı görülmektedir. %95 güven aralığı ile öğretmenlerin sosyal sermaye ortalamaları % 23,13 ile % 24,69 arasında yer almaktadır. Öğretmenlerin öğretmen ağları alt boyutundan elde ettikleri puan en düşük 14 iken, en yüksek puan 30'dur. Dolayısıyla öğretmenler arasında sosyal sermaye düzeyi açısından maksimum değere yaklaşan öğretmenlerin olduğu söylenebilir.

Devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin güven alt boyutundan elde ettikleri puanların ortalaması incelendiğinde, bu alt boyuttan elde edilen puanın ortalamanın biraz üzerinde olduğu görülmektedir. %95 güven aralığı ile öğretmenlerin güven ortalamaları %16,25 ile % 17,53 arasında yer almaktadır. Öğretmenlerin güven alt boyutundan elde ettikleri en düşük puan 7 iken, en yüksek puan 25'tir. Dolayısıyla öğretmenler arasında sosyal sermaye düzeyi açısından maksimum değere sahip öğretmenlerin olduğu söylenebilir.

Devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin normlar alt boyutundan elde ettikleri puanların ortalaması incelendiğinde; bu alt boyuttan elde edilen puanın ortalamaya çok yakın olduğu görülmektedir. %95 güven aralığı ile öğretmenlerin normlar ortalamaları %15,92 ile %17,12 arasında yer almaktadır. Öğretmenlerin güven alt boyutundan elde ettikleri en düşük puan 7 iken, en yüksek puan 25'tir. Dolayısıyla öğretmenler arasında sosyal sermaye düzeyi açısından maksimum değere sahip öğretmenlerin olduğu söylenebilir.

4.3. ÖZEL OKULLARDA GÖREV YAPAN ÖĞRETMENLERİN SOSYAL SERMAYE ALGI DÜZEYLERİNE İLİŞKİN ELDE EDİLEN BULGULAR

Özel okullarda görev yapan öğretmenlerin sosyal sermayeye ilişkin algıları incelenmiştir. İlgili veriler Tablo 4-11’de yer almaktadır.

Tablo 4- 11: Özel Okullarda Görev Yapan Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Algı Düzeylerine İlişkin Betimsel İstatistikler

Ortalama $\bar{x}$	88,52
Standart Sapma (ss)	14,64
% 95 güven aralığı ile ortalama aralığı	88,61 – 91,42
Minimum değer	60
Maksimum değer	122

Sosyal sermaye ölçeğinde toplamda 26 madde bulunmaktadır. Her bir madde 5’li Likert türü tepki kategorisinden meydana gelmektedir. Bu nedenle bu ölçekten bir bireyin alabileceği maksimum puan 130 ve minimum puan 26’dır.

Özel okullarda görev yapan öğretmenlerin ortalaması incelendiğinde $\bar{x}=88,52$ ’dir. Öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeyinin, sosyal sermaye ölçeğinin orta noktasından daha yukarıda yer aldığı görülmektedir. % 95 güven aralığı ile öğretmenlerin sosyal sermaye algı ortalamaları % 88,61 ile % 91,42 arasında yer almaktadır. Öğretmenlerin en düşük sosyal sermaye algı düzeyi 60 iken, en yüksek sosyal sermaye algı düzeyi 122’dir. Dolayısıyla öğretmenler arasından sosyal sermaye algı düzeyi açısından maksimum değere yaklaşan öğretmenlerin olduğu söylenebilir.

Özel okullarda görev yapan öğretmenlerin sosyal sermayeye ilişkin algıları incelenmiş ve ilgili veriler Tablo 4-12’de verilmiştir.

Tablo 4- 12: Özel Okullarda Görev Yapan Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Algı Düzeylerine İlişkin Betimsel İstatistikler

Sermaye boyutları	f	Minimum değer	Maksimum değer	$\bar{x}$	ss	Ortalama için %95 Güven Aralığı
Yönetici ağları	100	12,00	50,00	33,9300	8,12311	32,3182 - 35,5418
Öğretmen ağları	100	7,00	30,00	22,7000	4,89176	21,7294 - 23,6706
Güven	100	5,00	25,00	14,6900	3,70557	13,9547 - 15,4253
Normlar	100	10,00	25,00	17,2000	2,62082	16,6800 - 17,7200

Sosyal sermaye ölçeğinde yönetici ağları, öğretmen ağları, güven ve normlar olmak üzere toplamda 4 boyut yer almaktadır. Ölçekte yer alan her bir madde 5’li Likert türü tepki kategorisinden meydana gelmektedir. Bu nedenle bu ölçekten bir bireyin alabileceği minimum ve maksimum puan her bir ölçek için sırasıyla aşağıdaki gibidir: 10-50, 6-30, 5-25 ve 2-25.

Özel okullarda görev yapan öğretmenlerin sosyal sermayenin alt boyutu olan yönetici ağları ortalaması ($\bar{x}=33,93$) incelendiğinde, bu alt boyuttan elde edilen puanın ortalamasının çok az üzerinde yer aldığı görülmektedir. %95 güven aralığı ile öğretmenlerin sosyal sermaye ortalamaları % 32,32 ile % 35,54 arasında yer almaktadır. Öğretmenlerin yönetici ağları alt boyutundan elde ettikleri en düşük puan 12 iken, en yüksek puan 50’dir. Dolayısıyla öğretmenler arasında sosyal sermaye düzeyi açısından minimum ve maksimum değere yaklaşan öğretmenlerin olduğu söylenebilir.

Özel okullarda görev yapan öğretmenlerin sosyal sermayenin alt boyutu olan öğretmen ağları ortalaması ($\bar{x}=22,7$) incelendiğinde, bu alt boyuttan elde edilen puanın ortalamasının biraz üzerinde yer aldığı görülmektedir. %95 güven aralığı ile öğretmenlerin sosyal sermaye ortalamaları % 21,73 ile % 23,67 arasında yer almaktadır. Öğretmenlerin en düşük öğretmen ağları alt boyutundan elde ettikleri puan 7 iken, en yüksek puan 30’dur. Dolayısıyla öğretmenler arasında sosyal

sermaye düzeyi açısından minimum ve maksimum değere yaklaşan öğretmenlerin olduğu söylenebilir.

Özel okullarda görev yapan öğretmenlerin güven alt boyutundan elde ettikleri puanların ortalaması ($\bar{x}= 14,69$) incelendiğinde, bu alt boyuttan elde edilen puanın ortalamaya çok yakın olduğu görülmektedir. %95 güven aralığı ile öğretmenlerin güven ortalamaları %13,9547 ile % 15,4253 arasında yer almaktadır. Öğretmenlerin güven alt boyutundan elde ettikleri en düşük puan 5 iken, en yüksek puan 25'tir. Dolayısıyla öğretmenler arasında sosyal sermaye düzeyi açısından minimum ve maksimum değere sahip öğretmenlerin olduğu söylenebilir.

Özel okullarda görev yapan öğretmenlerin normlar alt boyutundan elde ettikleri puanların ortalaması ($\bar{x}= 17,20$) incelendiğinde, bu alt boyuttan elde edilen puanın ortalamaya çok yakın olduğu görülmektedir. %95 güven aralığı ile öğretmenlerin normlar ortalamaları %16,68 ile %17,72 arasında yer almaktadır. Öğretmenlerin güven alt boyutundan elde ettikleri en düşük puan 10 iken, en yüksek puan 25'tir. Dolayısıyla öğretmenler arasında sosyal sermaye düzeyi açısından maksimum değere sahip öğretmenlerin olduğu söylenebilir.

4.4. ÖZEL OKULLARDA VE DEVLET OKULLARINDA GÖREV YAPAN ÖĞRETMENLERİN SOSYAL SERMAYE ALGI DÜZEYLERİNE İLİŞKİN ELDE EDİLEN BULGULAR

Özel okullarda ve devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye ölçeğinden almış oldukları puanların dağılımlarına bakıldığında, normal bir dağılım görülmektedir.

Özel okullarda ve devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermayeyi algılamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek üzere ilişkisiz örneklem t-Testi yapılmıştır. Özel okullarda ve devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye kavramına yönelik puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını gösteren t-Testi sonuçları Tablo 4-13 'te verilmektedir.

Tablo 4- 13: Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Ölçeği Puanlarının Özel ve Devlet Okulları Açısından t-Testi Sonucu

Okul Türü	n	$\bar{x}$	sd	t	p*
Özel	100	88,52	198	-1,058	0,291
Devlet	100	90,57			
Toplam	100				

*p<,05

Tablo 4-13'ten elde edilen bulgulara göre, devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeyleri ($\bar{x}$ =90,57), özel okullarda görev yapan öğretmenlere göre ($\bar{x}$ =88,52) daha yüksek elde edilmiştir. Ancak elde edilen bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir (p=0,291 > 0,05). Analiz sonuçları göz önüne alındığında, hem özel okullarda hem de devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeylerinin farklılık göstermediğini söylemek mümkündür.

Özel okullarda ve devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye algıları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını incelemek üzere ilişkisiz örneklem t-Testi yapılmıştır. Özel okullarda ve devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye kavramına yönelik puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını gösteren t-testi sonuçları Tablo 4-14 'te yer almaktadır.

Tablo 4- 14: Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Ölçeği Puanlarının Özel ve Devlet Okulları Açısından t-Testi Sonucu

	Okul türü	f	$\bar{x}$	sd	t	p*
Yönetici Ağları	Özel	100	33,9300	198	,648	,518
	Devlet	100	33,2500			
Öğretmen Ağları	Özel	100	22,7000	198	1,929	,055
	Devlet	100	23,9100			
Güven	Özel	100	14,6900	198	4,476	,000
	Devlet	100	16,8900			
Normlar	Özel	100	17,2000	198	1,703	,090
	Devlet	100	16,5200			

*p<,05

Tablo 4-14 incelendiğinde, devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye düzeyleri ile özel okullarda görev yapan öğretmenlerin sosyal

sermaye algı düzeyleri güven alt boyutu istatistiksel olarak anlamlılık gösterirken ($p < ,05$), yönetici ağları algıları, öğretmen ağları algıları ve normlar alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p > ,05$). Anlamlı farklılık tespit edilen güven alt boyutundaki puanların, devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin lehine sonuçlandığı tespit edilmiştir.

4.5. SOSYAL SERMAYE ALGI DÜZEYİNİN DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE İLİŞKİN ELDE EDİLEN BULGULAR

Birinci alt problemin cevabını elde etmek üzere özel okullarda ve devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermayeye ait algılarının cinsiyet açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterip göstermediği ilişkisiz örneklem t-testi ile yapılmıştır. Özel okullarda ve devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermayeye yönelik puanlarının cinsiyete göre t-testi sonuçları Tablo 4-15'te gösterilmiştir.

Tablo 4- 15: Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre t-Testi Sonuçları

Özel Okul						Devlet Okulu				
Cinsiyet	n	$\bar{x}$	sd	t	p	n	$\bar{x}$	sd	t	p*
Erkek	32	88,12	98	-,165	0,870	39	93,97	98	1,995	0,051
Kadın	68	88,70				61	88,39			
Toplam	100					100				

* $p < ,05$

Yapılan t-Testi sonucuna göre özel okullarda görev yapan kadın öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeyleri ($\bar{x}=88,70$), özel okullarda görev yapan erkek öğretmenlere göre ($\bar{x}=88,12$) daha yüksektir. Ancak elde edilen bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0,870 > 0,05$). Devlet okullarında görev yapan erkek öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeyleri ($\bar{x}= 93,97$), kadın öğretmenlere göre ($\bar{x}= 88,39$) daha yüksek tespit edilmiş olup elde edilen bu farklılık istatistiksel olarak manidar değildir ($p=0,051 > 0,05$) (Tablo 4-15).

Tablo 4-15'teki veriler göz önüne alındığında, hem özel okullarda hem de devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeyleri cinsiyet açısından farklılık göstermemektedir.

Özel okullarda ve devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermayeye ait algılarının cinsiyet açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterip göstermediği ilişkisiz örneklem t-Testi ile incelenmiş ve t-testi sonuçları Tablo 4-16'da verilmektedir.

Tablo 4- 16: Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre t-Testi Sonuçları

		Cinsiyet	f	$\bar{x}$	sd	t	p*
Özel Okul	Yönetici Ağları	Erkek	32	34,4375	98	,383	,670
		Kadın	68	33,6912			
	Öğretmen Ağları	Erkek	32	22,8438	98	,173	,863
		Kadın	68	22,6324			
	Güven	Erkek	32	14,0938	98	1,105	,272
		Kadın	68	14,9706			
Normlar	Erkek	32	16,7500	98	1,180	,241	
	Kadın	68	17,4118				
Devlet Okulu	Yönetici Ağları	Erkek	39	34,8205	98	1,732	,058
		Kadın	61	32,2459			
	Öğretmen Ağları	Erkek	39	24,7949	98	1,822	,072
		Kadın	61	23,3443			
	Güven	Erkek	39	17,6410	98	1,884	,063
		Kadın	61	16,4098			
Normlar	Erkek	39	16,7179	98	,478	,634	
	Kadın	61	16,3934				

*p<,05

Özel okullarda görev yapan öğretmenlerin sosyal sermayenin alt boyutu olan yönetici ağları boyutu cinsiyet değişkenine göre algıları anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t_{(98)} = ,383$ $p >,05$). Özel okullarda görev yapan öğretmenlerin sosyal sermayenin alt boyutu olan öğretmen ağları boyutu cinsiyet değişkenine göre algıları anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t_{(98)} = ,173$ $p >,05$). Özel okullarda görev yapan öğretmenlerin sosyal sermayenin alt boyutu olan güven alt boyutu cinsiyet değişkenine göre algıları anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t_{(98)} = 1,105$ $p >,05$). Özel okullarda görev yapan öğretmenlerin sosyal sermayenin alt boyutu olan normlar alt boyutu cinsiyet değişkenine göre algıları anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t_{(98)} = 1,1180$ $p >,05$).

Devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermayenin alt boyutu olan yönetici ağları boyutu cinsiyet değişkenine göre algıları anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t_{(98)}= 1,732$ $p>,05$). Devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermayenin alt boyutu olan öğretmen ağları boyutu cinsiyet değişkenine göre algıları anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t_{(98)}= 1,822$ $p>,05$). Devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermayenin alt boyutu olan güven alt boyutu cinsiyet değişkenine göre algıları anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t_{(98)}= 1,884$ $p>,05$). Devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermayenin alt boyutu olan normlar alt boyutu cinsiyet değişkenine göre algıları anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t_{(98)}= ,478$ $p>,05$).

Tablo 4-16'dan elde edilen bulgulara göre, özel okullarda görev yapan kadın öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeyleri ile özel okullarda görev yapan erkek öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir ($p> 0,05$).

Benzer şekilde, devlet okullarında görev yapan kadın öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeyleri ile devlet okullarında görev yapan erkek öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Kadın ve erkek öğretmenlerin sosyal sermayenin alt boyutları olan yönetici ağları, öğretmen ağları, güven ve normlar boyutları ile ilgili algılarında anlamlı farklılık görülmediği tespit edilmiştir ($p> 0,05$). Elde edilen sonuçlar ışığında, hem özel okullarda hem de devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeyleri cinsiyet açısından farklılık göstermemektedir.

Özel okullarda ve devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermayeye ait algılarının yaş grupları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterip göstermediği ilişkisiz örneklem için tek faktörlü varyans analizi ile incelenmiştir ve tek faktörlü varyans analizi sonuçları Tablo 4-17'de gösterilmiştir.

Tablo 4- 17: Yaş Değişkenine Göre Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Algı Düzeylerine Ait Varyans Analizi Sonuçları

Okul Türü		Kareler Top.	sd	Ortalama Kare	F	p*
Özel	Gruplar Arası	376,817	3	125,606	,578	,631
	Grup İçi	20844,143	96	217,126		
	Toplam	21220,960	99			
Devlet	Gruplar Arası	95,492	3	31,831	,193	,901
	Grup İçi	15873,018	96	165,344		
	Toplam	15968,510	99			

*p<,05

Tablo 4-17 incelendiğinde; özel okullarda görev yapan öğretmenlerden belirlenen yaş aralıklarına göre oluşturulan gruplar arasında sosyal sermaye algı düzeyleri açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($F_{(3,96)} = ,578 p>,05$). Benzer şekilde, devlet okullarında görev yapan öğretmenlerden belirlenen yaş aralıklarına göre oluşturulan gruplar arasında sosyal sermaye algı düzeyleri açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($F_{(3,96)} = ,193 p>,05$).

Özel okullarda ve devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermayenin alt boyutları ile algı düzeylerinin yaş grupları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterip göstermediği tek yönlü varyans analizi ile incelenmiştir. Özel okullarda ve devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermayenin alt boyutlarının algılarının yaş gruplarına göre tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 4-18'de gösterilmiştir.

Tablo 4- 18: Yaş Değişkenine Göre Öğretmenlerin Sosyal Sermayenin Alt Boyutlarına Ait Algı Düzeylerine Yönelik Varyans Analizi Sonuçları

Okul Türü	Alt Boyutlar		Kareler		Ortalama		
			Toplamı	sd	Kare	F	p*
Okul	Yönetici Ağları	Gruplar Arası	238,041	3	79,347	1,210	,310
		Grup İçi	6294,469	96	65,567		
		Toplam	6532,510	99			
	Öğretmen Ağları	Gruplar Arası	47,316	3	15,772	,652	,584
		Grup İçi	2321,684	96	24,184		
		Toplam	2369,000	99			
Özel Okul	Güven	Gruplar Arası	46,648	3	15,549	1,137	,338
		Grup İçi	1312,742	96	13,674		
		Toplam	1359,390	99			
	Normlar	Gruplar Arası	6,468	3	2,156	,307	,820
		Grup İçi	673,532	96	7,016		
		Toplam	680,000	99			
Devlet Okulu	Yönetici Ağları	Gruplar Arası	15,501	3	5,167	,114	,952
		Grup İçi	4353,249	96	45,346		
		Toplam	4368,750	99			
	Öğretmen Ağları	Gruplar Arası	39,294	3	13,098	,845	,473
		Grup İçi	1488,896	96	15,509		
		Toplam	1528,190	99			
	Güven	Gruplar Arası	34,282	3	11,427	1,100	,353
		Grup İçi	997,508	96	10,391		
		Toplam	1031,790	99			
	Normlar	Gruplar Arası	12,311	3	4,104	,444	,722
		Grup İçi	886,649	96	9,236		
		Toplam	898,960	99			

*p<,05

Özel okullarda görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye ölçeğinin yönetici ağları alt boyutunun varyans analizi sonuçları incelendiğinde yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($F_{(3,96)}=1,210$ $p>,05$). Özel okullarda görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye ölçeğinin öğretmen ağları alt boyutunun varyans analizi sonuçları incelendiğinde yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($F_{(3,96)}=,652$ $p>,05$). Özel okullarda görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye ölçeğinin güven alt boyutunun varyans analizi sonuçları incelendiğinde yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($F_{(3,96)}=1,137$ $p>,05$). Özel okullarda görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye ölçeğinin normlar alt

boyutunun varyans analizi sonuçları incelendiğinde yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($F_{(3,96)}=,307$ $p>,05$).

Devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye ölçeğinin yönetici ağları alt boyutunun varyans analizi sonuçları incelendiğinde anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($F_{(3,96)}=,114$ $p>,05$). Devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye ölçeğinin öğretmen ağları alt boyutunun varyans analizi sonuçları incelendiğinde anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($F_{(3,96)}=,845$ $p>,05$). Devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye ölçeğinin güven alt boyutunun varyans analizi sonuçları incelendiğinde anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($F_{(3,96)}=1,100$ $p>,05$). Devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye ölçeğinin normlar alt boyutunun varyans analizi sonuçları incelendiğinde anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($F_{(3,96)}=,444$ $p>,05$).

Tablo 4-18 incelendiğinde, özel okullarda görev yapan öğretmenlerin belirlenen yaş aralıklarına göre oluşturulan gruplar arasında sosyal sermaye algı düzeyinin alt boyutları (yönetici ağları, öğretmen ağları, güven ve norm alt boyutları puanlarında) açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($p>,05$). Benzer şekilde, devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin belirlenen yaş aralıklarına göre oluşturulan gruplar arasında sosyal sermaye algı düzeyleri (yönetici ağları, öğretmen ağları, güven ve norm alt boyutları puanlarında) açısından anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>,05$).

Özel okullarda ve devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeylerinin kıdem grupları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterip göstermediği ilişkisiz örneklem için tek faktörlü varyans analizi ile incelenmiştir ve sonuçları Tablo 4-19’da gösterilmiştir.

Tablo 4- 19: Kıdem Aralığına Göre Oluşturulan Gruplara Göre Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Algı Düzeylerine Ait Varyans Analizi Sonuçları

Okul Türü		Kareler		Ortalama		
		Toplamı	sd	Kare	F	p*
Özel	Grp. Arası	975,987	3	325,329	1,543	,208
	Grup İçi	20244,973	96	210,885		
	Toplam	21220,960	99			
Devlet	Grp. Arası	292,616	3	97,539	,597	,618
	Grup İçi	15675,894	96	163,291		
	Toplam	15968,510	99			

*p<,05

Tablo 4-19 incelendiğinde; özel okullarda görev yapan öğretmenlerin belirlenen kıdeme göre oluşturulan gruplar arasında, sosyal sermaye algı düzeyleri açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($F_{(3,96)} = 1,543, p>,05$). Benzer şekilde, devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin belirlenen kıdeme göre aralıklarına göre oluşturulan gruplar arasında sosyal sermaye algı düzeyleri açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($F_{(3,96)} = ,597, p>,05$).

Özel okullarda ve devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeylerinin alt boyutları kıdem grupları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterip göstermediği tek yönlü varyans analizi ile incelenmiştir. Özel okullarda ve devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeylerinin alt boyutları kıdeme göre tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 4-20'de gösterilmiştir.

Tablo 4- 20: Kıdem Aralığına Göre Oluşturulan Gruplara Göre Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Algı Düzeylerine Ait Varyans Analizi Sonuçları

Okul Türü	Alt Boyutlar		Kareler		Ortalama			
			Toplamı	sd	Kare	F	p*	
Okul	Yönetici Ağları	Gruplar Arası	323,370	3	107,790	1,667	,179	
		Grup İçi	6209,140	96	64,679			
		Toplam	6532,510	99				
	Öğretmen Ağları	Gruplar Arası	134,607	3	44,869	1,928	,130	
		Grup İçi	2234,393	96	23,275			
		Toplam	2369,000	99				
	Özel Okul	Güven	Gruplar Arası	33,580	3	11,193	,810	,491
			Grup İçi	1325,810	96	13,811		
			Toplam	1359,390	99			
Normlar		Gruplar Arası	5,710	3	1,903	,271	,846	
		Grup İçi	674,290	96	7,024			
		Toplam	680,000	99				
Devlet Okulu		Yönetici Ağları	Gruplar Arası	215,802	3	71,934	1,663	,180
			Grup İçi	4152,948	96	43,260		
			Toplam	4368,750	99			
	Öğretmen Ağları	Gruplar Arası	25,852	3	8,617	,551	,649	
		Grup İçi	1502,338	96	15,649			
		Toplam	1528,190	99				
	Güven	Gruplar Arası	9,153	3	3,051	,286	,835	
		Grup İçi	1022,637	96	10,652			
		Toplam	1031,790	99				
	Normlar	Gruplar Arası	22,201	3	7,400	,810	,491	
		Grup İçi	876,759	96	9,133			
		Toplam	898,960	99				

*p<,05

Özel okullarda görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye ölçeğinin yönetici ağları alt boyutunun varyans analizi sonuçları incelendiğinde kıdeme göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($F_{(3,96)}=1,667$ $p>,05$). Özel okullarda görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye ölçeğinin öğretmen ağları alt boyutunun varyans analizi sonuçları incelendiğinde kıdeme göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($F_{(3,96)}=1,928$ $p>,05$). Özel okullarda görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye ölçeğinin güven alt boyutunun varyans analizi sonuçları incelendiğinde kıdeme göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($F_{(3,96)}=,810$ $p>,05$). Özel okullarda görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye ölçeğinin normlar alt boyutunun varyans analizi

sonuçları incelendiğinde kıdeme göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($F_{(3,96)}=,271$ $p>,05$).

Devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye ölçeğinin yönetici ağları alt boyutunun varyans analizi sonuçları incelendiğinde kıdeme göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($F_{(3,96)}=1,663$ $p>,05$). Devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye ölçeğinin öğretmen ağları alt boyutunun varyans analizi sonuçları incelendiğinde kıdeme göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($F_{(3,96)}=,551$ $p>,05$). Devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye ölçeğinin güven alt boyutunun varyans analizi sonuçları incelendiğinde kıdeme göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($F_{(3,96)}=,286$ $p>,05$). Devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye ölçeğinin normlar alt boyutunun varyans analizi sonuçları incelendiğinde kıdeme göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($F_{(3,96)}=,810$ $p>,05$).

Tablo 4-20 incelendiğinde, özel okullarda görev yapan öğretmenlerin belirlenen kıdeme göre sosyal sermaye algı düzeylerinin alt boyutları (yönetici ağları, öğretmen ağları, güven ve norm alt boyutları puanlarında) açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($F_{(3,96)}=1,667$, $p>,05$). Benzer şekilde, devlet okullarında görev yapan öğretmenlerden belirlenen kıdem aralıklarına göre oluşturulan gruplar arasında sosyal sermaye düzeyleri açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($p>,05$).

Özel okullarda ve devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermayeye ait algılarının eğitim durumları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterip göstermediği ilişkisiz örneklem t-testi ile incelenmiştir. Özel okullarda ve devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeyleri eğitim durumlarına göre t-testi sonuçları Tablo 4-21’de gösterilmiştir.

Tablo 4- 21: Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Ölçeği Puanlarının Eğitim Durumlarına Göre t-Testi Sonuçları

Özel Okul					Devlet Okulu					
Eğitim Durumu	n	$\bar{x}$	sd	t	p	n	$\bar{x}$	sd	t	p*
Lisans	66	91,07	98	2,496	0,014	80	92,38	98	2,973	0,004
Lisansüstü	34	83,07				20	83,30			
Toplam	100					100				

*p<.05

t-Testi sonucuna göre, özel okullarda görev yapan lisans düzeyinde eğitime sahip olan öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeyleri ($\bar{x} = 91,07$), özel okullarda görev yapan lisansüstü eğitime sahip öğretmenlere göre ($\bar{x} = 83,07$) daha yüksektir. Yapılan t-Testi'ne göre öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeyleri farklıdır ($t_{(98)}=2,496$ $p<,05$). Devlet okullarında görev yapan lisans eğitim düzeyine sahip öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeyleri ($\bar{x} = 92,38$), lisansüstü eğitim düzeyine sahip öğretmenlere göre ($\bar{x} = 83,30$) daha yüksek olarak tespit edilmiştir. Bu farklılık da istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t_{(98)}= 2,973$ $p<,05$).

Yapılan t-Testi sonucuna göre, hem özel okullarda hem de devlet okullarında görev yapan lisans ve lisansüstü eğitim düzeyine sahip öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeyleri birbirinden farklılık göstermektedir ve bu farklılık lisans düzeyinde eğitim düzeyine sahip öğretmenler lehinedir. Bir diğer ifadeyle, lisans düzeyinde eğitime sahip olan öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeyleri lisansüstü eğitime sahip olan öğretmenlerden daha yüksektir denebilir.

Özel okullarda ve devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermayeye ait algı düzeylerinin alt boyutları (yönetici ağları, öğretmen ağları, güven ve normlar) eğitim durumları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterip göstermediği ilişkisiz örneklem t-testi ile incelenmiştir ve sonuçları Tablo 4-22'de gösterilmiştir.

Tablo 4- 22: Eğitim Durumlarına Göre Oluşturulan Gruplara Göre Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Algı Düzeylerine Ait Bağımsız Örneklem t-testi Analizi Sonuçları

		Eğitim Durumu	f	$\bar{x}$	sd	t	p*
Özel Okul	Yönetici	Lisans	66	34,9091	98	1,655	,103
	Ağları	Lisans Üstü	34	32,0294			
	Öğretmen	Lisans	66	23,3939	98	2,006	,048
	Ağları	Lisans Üstü	34	21,3529			
	Güven	Lisans	66	15,3030	98	2,357	,020
			Lisans Üstü	34	13,5000		
Devlet Okulu	Normlar	Lisans	66	17,4697	98	1,442	,153
		Lisans Üstü	34	16,6765			
	Yönetici	Lisans	80	34,1250	98	2,718	,008
	Ağları	Lisans Üstü	20	29,7500			
	Öğretmen	Lisans	80	24,4750	98	2,989	,004
	Ağları	Lisans Üstü	20	21,6500			
Devlet Okulu	Güven	Lisans	80	17,0250	98	,835	,406
		Lisans Üstü	20	16,3500			
	Normlar	Lisans	80	16,7625	98	1,623	,108
		Lisans Üstü	20	15,5500			

*p<,05

Özel okullarda görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye ölçeğinin yönetici ağları alt boyutunun t-Testi sonuçları incelendiğinde eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($t_{(98)}=1,655$ $p>,103$). Özel okullarda görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye algılarının öğretmen ağları alt boyutunun t-Testi sonuçları incelendiğinde eğitim durumlarına göre aralarındaki fark anlamlıdır ($t_{(98)}=2,006$ $p>,048$). Özel okullarda görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye algıları güven alt boyutunun t-Testi sonuçları incelendiğinde eğitim durumlarına göre aralarındaki fark anlamlıdır ($t_{(98)}=2,357$ $p>,020$). Özel okullarda görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye ölçeğinin normlar alt boyutunun t-Testi sonuçları incelendiğinde eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($t_{(98)}=1,442$ $p>,153$).

Devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye ölçeğinin yönetici ağları alt boyutunun t-Testi sonuçları incelendiğinde eğitim durumlarına göre aralarındaki fark anlamlıdır ($t_{(98)}=2,718$ $p>,008$). Devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye ölçeğinin öğretmen ağları alt boyutunun t-Testi sonuçları incelendiğinde eğitim durumlarına göre aralarındaki fark anlamlıdır ($t_{(98)}=2,989$ $p>,004$). Devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye ölçeğinin güven alt boyutunun t-Testi sonuçları incelendiğinde eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($t_{(98)}=,835$ $p>,406$). Devlet okullarında

görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye ölçeğinin normlar alt boyutunun t-Testi sonuçları incelendiğinde eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($t_{(98)}=1,623$ $p>,108$).

Elde edilen bulgulara göre, özel okullarda görev yapan lisans düzeyinde eğitime sahip olan öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeyinin alt boyutu olan yönetici ağları boyutu, özel okullarda görev yapan lisansüstü eğitime sahip öğretmenlere göre öğretmen ağları ve güven alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı ($p<,05$) iken yönetici ağları algıları ve normlar alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamsızdır ($p>,05$). Bu anlamlılık ise, lisans düzeyinde eğitime sahip olan öğretmenler lehine tespit edilmiştir.

Tablo 4-22'den elde edilen sonuçlara göre, devlet okulunda görev yapan lisans düzeyinde eğitime sahip olan öğretmenlerin sosyal sermaye düzeyleri, özel okullarda görev yapan lisansüstü eğitime sahip öğretmenlere göre yönetici ağları algıları ve öğretmen ağları alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı ($p<,05$) iken güven ve normaler alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamsızdır ($p>,05$). Bu anlamlılık ise, lisans düzeyinde eğitime sahip olan öğretmenler lehine tespit edilmiştir.

Analiz sonuçları göz önüne alındığında, hem özel okullarda hem de devlet okullarında görev yapan lisans ve lisansüstü eğitime sahip öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeyleri bazı alt boyutlarda (özel okullarda öğretmen ağları ve güven, devlet okullarında yönetici ağları ve öğretmen ağları) farklılık göstermektedir ve bu farklılık lisans düzeyinde eğitim seviyesine sahip öğretmenler lehinedir. Bir diğer ifadeyle, lisans düzeyinde eğitime sahip olan öğretmenlerin sosyal sermaye düzeyleri lisansüstü eğitime sahip olan öğretmenlerden daha yüksektir.

BÖLÜM V: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. TARTIŞMA VE SONUÇ

Söz konusu araştırma özel okullarda ve devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeylerini ortaya koymak amacıyla ele alınmıştır. Bu doğrultuda sosyal sermayenin özel okullarda ve devlet okullarında hangi düzeyde yer aldığı, bazı demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediği, özel okulların ve devlet okullarının kendi aralarındaki sosyal sermaye algı düzeylerinde anlamlı bir fark olup olmadığı sorularına yanıt aranmıştır. Bu verilerle birlikte bu çalışmada, sosyal sermayenin yapılacak alternatif çalışmalara kaynak niteliğinde bir çalışma olması amaçlanmıştır.

Çalışmanın sonuçlarına göre;

1. Ölçek dört alt boyuta sahiptir.
2. Sosyal sermaye algı düzeyleri özel okullarda ve devlet okullarında cinsiyet değişkenine göre değişmemektedir.
3. Sosyal sermaye algı düzeyleri özel okullarda ve devlet okullarında yaş değişkenine göre değişmemektedir.
4. Sosyal sermaye algı düzeyleri kıdem aralığı değişkenine göre değişmemektedir.
5. Sosyal sermaye algı düzeyleri öğretmenlerin eğitim düzeyi değişkenine göre farklılık göstermektedir.
6. Sosyal sermaye algı düzeyi açısından maksimum değere yaklaşan özel okul öğretmenleri vardır.

7. Sosyal sermaye algı düzeyi açısından maksimum değere yaklaşan devlet okulu öğretmenleri vardır.
8. Devlet okullarında görev yapan öğretmenler ile özel okullarda görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeyleri değişmemektedir.
9. Devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeyleri yönetici ağları alt boyutundaki algı düzeyleri ortalamanın üzerinde yer aldığı almaktadır.
10. Devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeyleri öğretmen ağları alt boyutundaki algı düzeylerinin ortalamanın üzerinde olduğu tespit edilmiştir.
11. Devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeyleri normlar alt boyutundaki algı düzeyleri ortalamanın üzerindedir.
12. Devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeyleri güven alt boyutu ortalamanın üzerindedir.
13. Özel okullarda görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeyleri yönetici ağları alt boyutunun ortalamanın üzerinde olduğu tespit edilmiştir.
14. Özel okullarda görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeyleri öğretmen ağları alt boyutunun ortalamanın üzerinde yer aldığı görülmektedir.
15. Özel okullarda görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeyleri normlar alt boyutunun ortalamaya yakın olduğu görülmektedir.
16. Özel okullarda görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeyleri güven alt boyutunun ortalamaya yakın olduğu görülmektedir.
17. Devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeyleri ile özel okullarda görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeyleri

güven alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı iken; yönetici ağları alt boyutu, öğretmen ağları alt boyutu ve normlar alt boyutlarında anlamlı farklılık göstermemektedir.

18. Öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeyleri cinsiyete; özel okullarda görev yapan kadın öğretmenlerin ve özel okullarda görev yapan erkek öğretmenlerin algı düzeyleri arasında yönetici ağları, öğretmen ağları, normlar ve güven alt boyutlarının arasında anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir.
19. Öğretmenlerin sosyal sermaye ölçeği puanlarının cinsiyete göre bağımsız örneklem t-testi sonuçlarında; devlet okullarında görev yapan kadın öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeyleri ile devlet okullarında görev yapan erkek öğretmenlerin algı düzeyleri arasında yönetici ağları, öğretmen ağları, normlar ve güven alt boyutlarından elde ettikleri puanların hiçbirinde anlamlı bir farklılık görülmemektedir.
20. Öğretmenlerin sosyal sermaye ölçeği puanlarının yaş değişkeni açısından alt boyutlara göre algı düzeyi puanları incelendiğinde; özel okullarda görev yapan öğretmenlerin yaş değişkenine göre yönetici ağları, öğretmen ağları, normlar ve güven alt boyutları puanları arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir.
21. Öğretmenlerin sosyal sermaye ölçeği puanlarının yaş değişkeni açısından alt boyutlara göre algı düzeyi puanları incelendiğinde; devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin yaş değişkenine göre yönetici ağları, öğretmen ağları, normlar ve güven alt boyutları puanları arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir.
22. Öğretmenlerin sosyal sermaye ölçeği puanlarının yaş değişkeni açısından alt boyutlara göre algı düzeyi puanları incelendiğinde; özel okullarda ve devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin yaş değişkenine göre yönetici ağları, öğretmen ağları, normlar ve güven alt boyutları puanları arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

23. Özel okullarda görev yapan öğretmenlerin belirlenen kıdem aralıklarına göre oluşturulan gruplar arasında sosyal sermaye algı düzeyleri incelendiğinde; öğretmen ağları, yönetici ağları, normlar ve güven alt boyutlarından elde edilen puanlar itibari ile istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.
24. Devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin belirlenen kıdem aralıklarına göre oluşturulan gruplar arasında sosyal sermaye algı düzeyleri incelendiğinde; öğretmen ağları, yönetici ağları, normlar ve güven alt boyutlarından elde edilen puanlar itibari ile istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.
25. Özel okullarda ve devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin belirlenen kıdem aralıklarına göre oluşturulan gruplar arasında sosyal sermaye algı düzeyleri incelendiğinde; öğretmen ağları, yönetici ağları, normlar ve güven alt boyutlarından elde edilen puanlar itibari ile istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.
26. Eğitim durumlarına göre oluşturulan gruplara göre öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeylerine ait bağımsız örneklem t-testi sonuçları incelendiğinde; özel okullarda görev yapan lisans düzeyinde eğitime sahip olan öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeyleri, özel okullarda görev yapan lisansüstü eğitime sahip öğretmenlere göre öğretmen ağları ve güven alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Yönetici ağları ve normlar alt boyutlarında ise anlamlı bir farklılık görülmemektedir.
27. Eğitim durumlarına göre oluşturulan gruplara göre öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeylerine ait bağımsız örneklem t-testi sonuçları incelendiğinde; devlet okullarında görev yapan lisans düzeyinde eğitime sahip olan öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeyleri, devlet okullarında görev yapan lisansüstü eğitime sahip öğretmenlere göre öğretmen ağları ve yönetici ağları alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık

göstermektedir. Güven ve normlar alt boyutlarında ise anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

28. Eğitim durumlarına göre oluşturulan gruplara göre öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeylerine ait bağımsız örneklem t-testi sonuçları incelendiğinde; özel okullarda ve devlet okullarında görev yapan lisans ve lisansüstü düzeyinde eğitime sahip olan öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeyleri, bazı alt boyutlarda farklılık gösterirken, bu anlamlı farklılık lisans düzeyinde eğitime sahip öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeylerinin lisansüstü eğitime sahip olan öğretmenlerin algı düzeylerine göre daha yüksek olarak görülmektedir.

5.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Tartışma ve Sonuçlar

Özel okullarda görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeylerine ilişkin betimsel sonuçlar ele alındığında; toplam 26 maddeye verilen cevaplar; düzeyleri maksimum 130, minimum 26 puan olarak ortaya koymaktadır. Düşük puanlamaların olduğu gibi, yüksek puanların da yer aldığı sonuçlarda ortalama 88,52 olarak belirlenmiştir. Bu sonuç, orta noktanın üzerinde bir konumda yer almaktadır. Dolayısıyla sosyal sermaye algı düzeyleri açısından olumlu bir sonuç olduğu ifade edilebilir.

5.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Tartışma ve Sonuçlar

Devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeylerine ilişkin betimsel sonuçlar ele alındığında; devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin en düşük 62, en yüksek 128 puan düzeyine ulaştıkları tespit edilmiştir. Bu öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeylerine ilişkin ortalamaları ise 90,57'dir. Devlet okullarındaki öğretmenlerin ortalama olarak elde etmiş olduğu bu sonuçlar sosyal sermayenin, kurumda önemli bir biçimde kendini gösterdiğini ifade etmektedir. Ancak bu ortalamadan hareketle sosyal sermayenin tamamıyla ve eksiksiz gerçekleştiği söylenemez. Kahraman (2016), sosyal sermaye algı düzeyleri

iyi sonuçlar veren grupların sosyal sermayelerinin geliştirilmesine yönelik çalışmaların önemli olduğunu, bu grupların ulaşabileceği bir üst sınırın olmadığını, sürekli yenilenmenin önemli olduğunu belirtmiştir.

5.1.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Tartışma ve Sonuçlar

Öğretmenlerin sosyal sermaye ölçeğinin özel okullar ve devlet okulları açısından istatistiksel sonuçları ele alındığında; devlet okulu öğretmenlerinin sosyal sermayeyi algılama düzeyleri, özel okul öğretmenlerine göre daha yüksek düzeyde kendini göstermiştir. Özel okul öğretmenlerinin sosyal sermaye algı düzeyleri ortalaması 88,52 iken, devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeyi ortalaması 90,57'dir. Ancak istatistiksel olarak ortaya çıkan bu fark anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Kahraman'ın (2016, s. 126) araştırmasını ve sonuçlarını yarı deneysel olarak ele aldığı çalışmasında, cevap aradığı yanıtlardan biri de öğretmenlerin, okulun sahip olduğu sosyal sermaye düzeyi ile ilgilidir. Gerçekleştirilen ölçümler neticesinde ön test puanlarına göre sosyal sermayenin varlığına dair verilen yanıtlarda sosyal sermaye düzeyi 'çoğu zaman' gerçekleştiği aralığında çıkmıştır. Bu noktada sosyal sermayenin geliştirilmesine yönelik gerçekleştirilen bu öntest sonucunda, sosyal sermayenin zaten var olduğu ve daha da geliştirilemeyeceği ön düşüncesi son testler neticesinde son bulmuştur. Var olan sosyal sermaye düzeyi, öncesine göre artış göstermiştir. Bunun yanında Aydemir'in (2011, s. 131) sosyal sermaye düzeyini ortaya koyduğu çalışmasında araştırmacı, sosyal sermayenin orta düzeyde gerçekleştiği sonucuna varmıştır. Sosyal sermaye düzeyinin bu çalışmada yüksek düzeyde çıkmamasının bir nedeni, çalışmanın öğretmenlere yönelik olmamasına dayandırılabilir. Aydemir, örneklemini belirli bir meslek grubuna yönelik gerçekleştirilmemiştir. Dolayısıyla bu çalışmadan hareketle öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeylerine yönelik bir sonuca varmak doğru olmayacaktır.

Yine diğer bir sosyal sermaye araştırmasında Günkör (2011) öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeylerine ait sonuçlarını orta ve yüksek düzeyde bulmuştur. Özellikle son yıllarda gerçekleştirilen çalışmalarda sosyal sermaye algı düzeylerine

yönelik sonuçlara bakıldığında, sosyal sermayenin kurum içerisinde veya toplumlarda genellikle var olduğu görülmektedir. Orta veya yüksek düzeyde yer alan sosyal sermaye algı düzeyleri kurumlarda bir şekilde ortaya çıkarken bir başka yanılgıya düşmemek gerekir. Sosyal sermayenin bir yerde var olması, bu yaklaşımın kurumlarda oldukça etkili olduğu anlamına gelmemektedir. Sosyal sermaye sürekli olarak geliştirilebilir bir kavram olarak görülmelidir. Kahraman'ın (2016) çalışmasında zaten yüksek derecede etkisini gösteren sosyal sermaye düzeyi, geliştirilerek daha iyi bir düzeye gelmiştir.

Söz konusu sosyal sermaye algı düzeyi, niteliklerin artması ile doğrudan alakalıdır. Daha iyi neticelere ulaşmada niteliklerin geliştirilmesine yönelik çalışmalar, insanla doğrudan bağlantılı olduğundan sosyal sermayenin gelişimini sağlar (Töremen, 2004). Dolayısıyla sıra dışı durumların haricinde faaliyetlerini sürdüren kurum veya topluluklar sosyal sermayeyi en az ortalama düzeyde gerçekleştirmektedir. Söz konusu araştırmada da sosyal sermaye algı düzeyleri öğretmenler arasında yüksek denilebilecek bir düzeyde gerçekleşmektedir.

5.1.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Tartışma ve Sonuçlar

Yapılan analizler sonucu bu araştırmada öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeylerinin cinsiyete göre değişmediği görülmektedir. Alanyazın incelendiğinde; Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Araştırma Başkanlığı'nın yayınladığı güncel verilerde, ortaokul ve lise düzeyinde eğitim veren kurumlarda 2017-2018 eğitim döneminde görev yapan öğretmenlerin cinsiyete göre dağılımları; özel okullarda 32.416 erkek, 48.928 kadın; devlet okullarında 277.882 erkek, 298.164 kadın olarak verilmiştir (MEB, 2017). Püsküllüoğlu'nun (2015, s. 64) sosyal sermayeyi konu alan ve öğretmen algıları üzerine incelemelerini içeren araştırmasında 178 erkek; 183 kadın öğretmen araştırmaya konu olmuştur.

Toprak ve Bozgeyikli'nin (2011) 402 kadın, 218 erkek öğretmen adayı üzerine yapmış olduğu araştırmada, sosyal sermaye algı düzeylerinde cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir farklılığa rastlanmadığı belirtilmiştir.

Bu araştırmada yer alan sonuçlar itibari ile özel okullarda kadın öğretmenlerin, devlet okullarında ise erkek öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeyleri diğer cinsiyete göre daha yüksek çıkmıştır. Söz konusu oranların farklılığı minimum düzeydedir.

Ekinci ve Karakuş'un (2011, s. 551) öğretmenlerin sosyal sermaye düzeyini ele almış oldukları bir çalışmada öğretmenlerin kadın ya da erkek olmalarının sosyal sermaye düzeyinin buldukları ortamda gelişmesinde bir farklılık göstermediğini belirtmişlerdir. Namalır'ın (2015) çalışmasında; öğretmenlerin okullarında sosyal sermayenin gerçekleştiğine dair yanıtlarında cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gözlemlenmemiştir. Yine Ekinci (2008) çalışmasında da cinsiyet değişkenine göre sosyal sermaye algı düzeylerinde anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Ersözlü (2008)'in çalışmasında da cinsiyet değişkenine göre öğretmenlerin sosyal sermayeyi algılayış biçimlerinde anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Bu araştırmanın cinsiyet değişkeni açısından sunmuş olduğu istatistiksel veriler, diğer çalışmalar gibi anlamlı bir farklılığın olmadığını belirtmektedir.

Yapılan analizler sonucu bu araştırmada öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeyleri yaş değişkenine göre değişmemektedir. Alanyazın incelendiğinde; Püsküllüoğlu'nun (2015, s. 64) sosyal sermayeyi konu alan ve öğretmen görüşleri üzerine incelemelerini içeren araştırmasında 36 yaş altında olan öğretmenlerin sayısı 64; 36 yaş ve üstü olan öğretmenlerin sayısı 297 olarak verilmiştir.

Özellikle alanyazında yaş değişkeni açısından ileri yaşlara gidildiğinde karşılaştırmalarda anlamlı farklılıkların ortaya çıkabilme ihtimalinin olduğu bilgisi yer almaktadır. Kaasa ve Parts'ın bu söyleminden hareketle çalışmasında öğretim üyelerinin sosyal sermaye algı düzeylerine yer veren Günkör (2016), yaş değişkeni açısından öğretim elemanlarının sosyal sermaye algı düzeylerinde anlamlı bir farklılığın olmadığını belirtmiştir. Püsküllüoğlu'nun öğretmenler üzerine yapmış olduğu bahsi geçen araştırmasında, yaş değişkeni açısından anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Gerçekleştirmiş olduğumuz araştırmanın da gruplar arasında yaş

aralıklarına göre sosyal sermaye algı düzeylerinde anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmemiştir.

Yapılan analizler sonucu bu araştırmada öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeyleri kıdem aralığı değişkenine göre değişmemektedir. Alanyazın incelendiğinde; Püsküllüoğlu'nun (2015, s. 65) sosyal sermayeyi konu alan ve öğretmen görüşleri üzerine incelemelerini içeren araştırmasında 65 öğretmen 10 yıldan az; 296 öğretmen ise 10 yıldan fazla bir kıdem yılına sahiptir. Ekinci'nin (2008, s. 125) 969 öğretmen üzerine gerçekleştirmiş olduğu bir araştırmada kıdem düzeyi, 1-5 ve 6-10 yıl arası dilimin önemli bir çoğunluğu oluşturduğu görülmektedir. 653 öğretmen, 10 yıl ve altı kıdem yılına sahip olarak belirtilmektedir. Namalır'ın (2015) araştırmasında yer alan kıdem verilerine ait değerlendirmeler incelenecek olursa; öğretmenlerin % 40'ının 10 yıl altı bir tecrübeye sahip olduğu, % 60'ının da 10 yıl üstü bir kıdem yılına sahip olduğu söylenebilir.

Ekinci ve Karakuş (2011, s.551) öğretmenlerin sosyal sermaye düzeyi ile ilgili gerçekleştirdikleri bir çalışmada, öğretmenlerin okulda çalışmış oldukları zaman diliminin, sosyal sermayenin gerçekleşme durumunun önünde bir engel olmadığını ifade etmişlerdir.

Ekinci'nin (2008) genel liselerdeki sosyal sermaye düzeyinin öğrenci seçme sınavına etkisinin araştırıldığı çalışmada öğretmenlerin kıdem değişkenine göre okullarındaki sosyal sermaye düzeyine ilişkin sonuçlarda anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Kıdem değişkeninde özellikle 21 yıla kadar görev yapan öğretmenlerin alt boyutlara göre tercihleri orta düzeyde yoğunlaşırken, 21 yıl ve üstü görev yapan öğretmenlerin genel yaklaşımı sosyal sermaye algı düzeyleri açısından daha yüksektir.

Kıdem yılı açısından genel olarak bir benzerlik gözlemlenmezken, bazı durumlar kıdem yılı açısından önem taşımaktadır. Örneğin devlet okullarındaki devlet memuru olma durumu, özel okullarda öğretmen olma durumu ile karşılaştırıldığında, kıdem yılı olarak devlet okullarında kıdemli öğretmenlerin sayısının fazla olması muhtemel olarak görülebilir. Özel okulların memuriyet düzeni

ile ilerlememesi, sürekli yenilenme isteği, öğretmenlerin tutumları, düşük maaşlar, fazla mesai gibi etkenler özel okullarda çalışma süresini devlet okullarına göre düşürmektedir. Araştırmanın sonuçları bu doğrultuda incelendiğinde, özel okullarda görev yapan öğretmenlerin kıdem yılının 10 yıl ve üzeri olma durumu % 25 iken, devlet okullarında 10 yıl ve üzeri çalışma durumu % 58'dir. Araştırmada genel olarak birçok çalışmada olduğu gibi kıdem değişkeni açısından anlamlı farklılıklara rastlanmamıştır.

Yapılan analizler sonucu bu çalışmada öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeyleri eğitim durumu değişkenine göre farklılık göstermektedir. Alanyazın incelendiğinde; Püsküllüoğlu'nun (2015, s. 65) sosyal sermayeyi konu alan ve öğretmen görüşleri üzerine incelemelerini içeren çalışmasında 326 öğretmen lisans, 35 öğretmen ise lisansüstü eğitim düzeyinde çalışmaya katkı sağlamıştır.

Ekinci'nin (2008, s. 124) 969 öğretmen üzerine gerçekleştirmiş olduğu çalışmasında eğitim düzeyi olarak lisans ve lisansüstü veriler alınmıştır. Öğretmenlerin % 91.2'si lisans düzeyinde iken, % 8.8'i lisansüstü eğitim düzeyine sahiptir. Namalır'ın (2015) çalışmasında öğretmenlerin eğitim durumuna ait sonuçları lisans düzeyini % 93.6, lisansüstü düzeyini % 6.4 olarak vermektedir.

Ersözlü'nün (2008) öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeyleri ile ilgili çalışmasında eğitim düzeyleri değişkenine göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Ekincinin çalışmasında lisansüstü öğretmenlerin sayısı toplam sayının % 8.8'i kadardır. Bu noktadan hareketle diğer çalışmalarda olduğu gibi çoğunluğun lisans mezunu olduğu söylenebilir. Bu çalışmada da eğitim düzeyleri açısından sosyal sermayenin düzeyi açısından gruplar arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Tüm bu sonuçlardan yola çıkarak bu çalışmada örneklem olarak yer verilen öğretmenlerin % 25'i lisansüstü eğitim düzeyine sahipken, % 75'i lisans eğitim düzeyine sahiptir. Söz konusu diğer çalışmaların sonuçları incelendiğinde eğitim değişkeni açısından sonuçlar, tarafımızdan gerçekleştirilen çalışma sonuçları ile paralellik göstermektedir. Bu doğrultuda çalışmada lisans düzeyindeki öğretmenlerin sosyal sermayeyi algılama düzeyleri, lisansüstü eğitime sahip öğretmenlere göre yüksek çıkmıştır. Elde edilen bu farklılık istatistiksel olarak

anlamli bulunmuştur. Bu noktadan hareketle lisansüstü öğretmenlerin sosyal sermaye algı düzeylerinin diğerlerine göre düşük olmasının sebebi, hem akademik hem de performans olarak mesafe kat eden öğretmenlerin işleyiş ve performans anlamında daha çok sorgulamaları olarak düşünülmektedir. Diğer yandan araştırmada lisansüstü eğitime devam eden veya lisansüstü eğitimini tamamlamış öğretmenlerin oranının, bu alanda yapılan diğer çalışmalara göre daha yüksek olmasının sebebi; öğretmenlerin son yıllarda kendilerinden beklenen verimliliği yansıtmama, kariyer olarak yükselme, toplumun lisansüstü eğitim görenlere göstermiş olduğu saygınlık, üniversite sayısının çoğalması, yeni ve daha saygın iş imkânlarının olması, mezun sayısının çok olması için öne çıkma düşüncesi, mevcut işlerini kaybetmeme gibi etkenler olabileceği düşünülmektedir.

5.2. ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın sonucuna ve araştırmacılara yönelik önerilere yer verilmektedir.

Bu çalışma, devlet okullarında ve özel okullarda görev yapan ortaokul ve lise öğretmenlerinin sosyal sermaye algılarına ilişkin sonuçları içermektedir. Bu çalışmadan hareketle devlet okulları veya özel okullar kendi içinde tüm kademelerde (ilkokul, ortaokul ve lise) öğretmenlerin sosyal sermaye algılarına yönelik araştırmalar yapabilir.

Bu çalışmada İstanbul ili Bahçelievler ilçesi örneklem olarak alınmıştır. Bunun yanında farklı il veya ilçeler ve farklı örneklem grupları ile çalışma yapılabilir. Diğer yandan bu çalışmada öğretmenlerin sosyal sermaye algıları ele alınmıştır. Bir başka çalışmada yöneticilerin veya öğrencilerin sosyal sermaye algıları ele alınabilir.

Sosyal sermayenin okul kültürünü, örgüt iklimini, aidiyeti nasıl etkilediği üzerine çalışmalar yürütmek adına, okul paydaşlarının (öğretmen, öğrenci, hizmetliler, yöneticiler, veliler) birlikte olduğu sosyal etkinlikler (festival, yarışmalar, anma günleri) düzenlenebilir. Bu etkinlikler sonucunda okul içerisindeki değişimler sosyal sermaye çerçevesinde incelenebilir.

Mesleki eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin sosyal sermayeye bakışı veya kültür öğretmenleri ile meslek dersi öğretmenleri arasında karşılaştırma yapılabilir.

Sosyal sermaye ile ilgili alanyazın incelendiğinde uygulamaya dönük çalışmaların yok denecek kadar az olduğu görülmüştür. Uygulamaya dönük çalışmaların yapılması, sosyal sermayenin gelişimi açısından önem taşıyacaktır. Konu ile ilgili olarak; drama ile bütünleştirilmiş bir sosyal sermaye eğitimi tasarlanarak, farklı grupların sosyal sermaye algılarının geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılabilir. Eğitim sonrasında uygulanan son testlerle sosyal sermaye algısının katılımcılarda hangi ölçüde değiştiği sonucu elde edilerek sosyal sermayeye önemli ölçüde katkı sağlanabilir.

KAYNAKÇA

Abay, B. S. (2018). *Sosyal Sermaye, Sosyal Ağlar ve Sosyal Destek İlişkisi Sultanbeyli ve Kadıköy'de Sosyal Hizmet Merkezlerine Başvuranlara İlişkin Karşılaştırmalı Durum Çalışması*. Doktora Tezi. Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yalova.

Abdioğlu, H. ve Yavuz, S. (2013). İşletmelerde Sosyal Sermayenin Ölçümlenmesi ve Raporlanmasına Yönelik Bir Araştırma. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi*, c. 15, s.1.

Aga, S. (2018). *Arnavutluk'ta Sosyal Sermaye ve Öznel Refah*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Şehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Ağcasulu, H. (2017). Sosyal Sermaye Kavramı ve Temel Bakış Açılarının Karşılaştırılması. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, Sayı 17, ss:114-129.

Aktan, C. ve Çoban, H. (2008). Ekonomik Refaha Ulaşmanın Ötesinde Sağlıklı ve Güçlü Bir Toplum Oluşturmanın Altyapısı: Sosyal Sermaye. *Pazarlama ve İletişim Kültürü Dergisi*, 2008/2, Yıl 7, sayı 26.

Akyazı, T. (2014). *Girişimcilik Sürecinde Sosyal Sermaye ve Sosyal Ağlar ile İç Girişimcilik Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aksaray.

Alp, G. T. (2018). *Kadın Girişimciliği ve Sosyal Sermaye: Antalya'da Faaliyet Gösteren Kadın Girişimciler Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

Arslanoğlu, A. (2014). *Sosyal Sermaye Farkındalığı ile İlkokul ve Ortaokullarda Görev Yapan Öğretmenlerin İş Doyumu Arasındaki İlişki Diyarbakır İli Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Zirve Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

Avcı, Y. E. ve Yaşar, M. (2014). Kültürel Sermaye Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *International Journal of Social Science Research*, ISSN: 2146-8257, ss: 65-77.

Ayalp, B. (2010). *Sosyal Sermaye ve Değer İlişkisi: Özel bir lise örneği*. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Ayaz, M. (2012). *Hızla Gelişmekte Olan (BRIC) Ülkelerde Bilgi Toplumu ve Sosyal Sermaye Etkileşimi: Türkiye Karşılaştırmalı*. Yüksek Lisans Tezi. Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yalova.

Aydemir, M. (2011). *Toplumsal İlişkilerin Sosyal Sermaye Değeri (Topluluk Duygusu ve Sosyal Sermaye Üzerine Bir Araştırma)*. Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Aydın, H. İ. (2015). *Sosyal Sermaye – Ekonomik Kalkınma İlişkisi Avrupa Birliği Ülkeleri Üzerine Panel Regresyon Analizi*. Doktora Tezi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.

Babacan, M. (2012) *Toplumsal Paylaşım Ağlarında Sosyal Sermaye Pratikleri*. Doktora Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Bakan, U. (2014). *Bireysel Farklılıkların Sosyal Sermaye Oluşumuna Etkisi: Facebook ve LinkedIn Kullanıcıları Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz*. Doktora Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Baran, A. (2008) Yaşlılıkta Sosyalizasyon ve Yaşam Kalitesi. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, (2), ss. 86-97.

Baştürk, Ş. (2011). *Türk Toplumunda Sosyal Sermaye, Toplumsal Ağlar ve Sosyal Hareketlilik*. Doktora Tezi. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

Bayhan, İ. (2018). *Liderlik Davranışının Duygusal Emek ve Yenilikçi İklim Üzerindeki Etkisinde Sosyal Sermaye ile Entelektüel Sermayenin Aracılık Rolü: Otel İşletmelerinde Bir Araştırma*. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Bitmiş, G. (2014). *Öncülleri ve Sonuçları ile Psikolojik Sermaye: Sağlık Çalışanları Üzerine Bir Araştırma*. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. Richardson, J.G. (Ed.), *Handbook of theory and research for the sociology of education*. Westport: Greenwood. (s.241-258).

Büyüköztürk, Ş. (2004). *Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Çakar, M. (2008). *Ankara'ya Yerleşen Kosova-Prizren Göçmenlerinin İçsel ve Dışsal Sosyal Sermaye Kullanımları: Örnek Olay Çalışması*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Cohen, D. ve Prusak, L. (2001a). *Kavrayamadığımız Zenginlik – Kuruluşların Sosyal Sermayesi*. İstanbul: Mess Yayınları.

Cohen, D. & Prusak, L. (2001b). *In Good Company: How Social Capital Makes Organizations Work*, Harvard Business School Press, <http://hbswk.hbs.edu/archive/2296.html>.

Demir, N. Ö. (2016). *Sosyal Sermaye ve Hemşehrilik Maltepe, Gülsuyu ve Gülensu Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Devamoğlu, S. (2008). *Sosyal Sermaye Kuramı Açısından Türkiye'de Demokrasi Kültürü Açısından Bir Değerlendirme*. Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.

Dinler, Z. (1998). *İktisada giriş*. Bursa: Ekin Yayınevi.

Düzgün, A. (2018). *Stratejik Liderlik, Sosyal Sermaye ve Performans Arasındaki İlişkiler: ISO 500 İşletmelerinde Nitel Bir Araştırma*. Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Düzgün, A. N. (2018). *Türkiye'deki Suriyeli Göçmen Kadınların Savaş Öncesi ve Sonrası Sahip Oldukları Sosyal Sermaye Değişiminin Araştırılması*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Ebrahimi, H. (2018). *İstanbul'da Yükseköğrenim Gören Öğrenciler Örneğinde Sosyal Sermaye- Siyasal Katılım İlişkisi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Ekinci, A. (2008). *Genel Liselerdeki Sosyal sermaye düzeyinin Öss Başarısına Etkisi*. Doktora Tezi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

Ekinci, A. ve Karakuş, M. (2011). Okul Müdürlerinin Sosyal Sermaye Davranışlarının Öğretmenler Arasındaki Sosyal Sermaye Düzeyine Etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi 2011, Cilt 17 Sayı 4*, ss:527-553.

Erdem, S . (2015). *Üstün Yetenekli Çocukların Eğitim Süreçlerinde Kültürel ve Sosyal Sermaye: Ankara Bilsen Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Erden, V. Y. (2018). *Sosyal Sermayenin Çekiciliği: Sosyal Sermaye Kavramının Kavramsallaştırılmasının Analizi*. Yüksek Lisans Tezi. İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Erdenebat, B. (2006). *Avrupa'da Doğu'dan Batı'ya İşgücü Hareketliliği ve Sosyal Sermaye: 1990 sonrası*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Ergincan, S. (2012). *Sosyal Sermaye ve Türkiye'deki Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Dönüşümü, Yılmaz Redüktör Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Erselcan, F. (2009). *Sosyal Sermaye ve Ekonomik Kalkınma: Sivas, Kayseri, Yozgat Bölgesinde Bir Araştırma*. Doktora Tezi. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.

Ersözlü, A. (2008). *Sosyal Sermayenin Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin İş Doyumuna Etkisi (Tokat İli Örneği)* Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

Eşki, H. (2009). *Sosyal Sermaye, -Önemi, Üretimi ve Ölçümü- Üzerine Bir Alan Araştırması*. Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Faraş, M. (2014). *Performans Değerlendirmenin Sosyal Sermayeye Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Field, J. (2008). *Sosyal Sermaye*. (B. Bilgen ve B. Şen, Çev.) İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Fine, B. (2011). *Sosyal Sermaye Sosyal Bilime Karşı / Bin Yılın Eşiğinde Ekonomi Politik ve Sosyal Bilimler*. (A. Kars Çev). İstanbul: Yordam Kitap.

Fukuyama, F. (2005). *Güven: Sosyal Erdemler ve Refahın Yaratılması*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Goddard, R. D. (2003). Relational Networks, Social Trust, and Norms: A social Capital Perspective on Students' Chances of Academic Success. *Educational Evaluation and Policy Analysis*, Vol, 25, No 1, pp. 59-74.

Güngör, G. (2011). *İlköğretim Okullarının Öğretmen Görüşlerine Göre Sosyal Sermaye Düzeyleri ve Dezavantajlılıkları ile İlgili Değişkenler Arasındaki İlişki (Mersin İli*

Mezitli İlçesi Örneği). Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.

Gümkör, C. (2011). *Sosyal Sermaye Eğitim İlişkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Gümkör, C. (2016). *Öğretim Elemanlarının Sosyal Sermaye ve Eğitim Ortamına İlişkin Algıları: Gazi Eğitim Fakültesi Örneği*. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Hamad, A. (2017). *The Effect of Social Capital On Operational Performance: A Research In Erbil*. Yüksek Lisans Tezi. Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Hanifan, L. J. (1916). The Rural School Community Center, *Annals of the American Harraka, M.* (2013). Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community, by Robert D. Putnam. *Journal of Catholic Education*, 6(2).

Hızlı, E. (2016). *Siyasal Partilerin Sosyal Ağları: Partiler, Kadın Örgütleri ve Sosyal Sermaye*. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Hobikoğlu, E. (2011). Entelektüel Sermayenin Önem, Sınıflandırılması ve Ölçme Yöntemleri: Kuramsal Bir Çerçeve. *Sosyal Bilimler Dergisi* (1), ss: 86-99.

İnce, C. (2014). *Sosyal Sermaye ve Akademik Başarı Arasındaki İlişkinin Sosyolojik Bir Analizi: Şanlıurfa'da Bir Alan Araştırması*. Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

İnci, M. (2015). *Sermayenin Sosyal Doğası, Sosyal Sermaye ve Bireysel Çıkar: Muğla Sermaye Grupları Örneği*. Doktora Tezi. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.

İpek, M. E. H. (2018). *Müzik Öğretmenlerinin Okullardaki Sosyal Sermaye Algısının İş Doyumlarıyla İlişkisi Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.

Kaçanoğlu, E. (2015). *Evden Hırsızlık Olaylarının Önlenmesinde Komşuluk İlişkileri ve Sosyal Sermaye: Erzurum İli Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.

Kahraman, İ. (2016). *Sosyal Sermayeyi Geliştirmeye Yönelik Etkinliklerin Öğretmenlerin Sosyal sermaye düzeyine Etkisinin İncelenmesi*. Doktora Tezi. Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.

Kangal, N. (2013). *Sosyal Sermaye Teorileri ve Sosyal Sermaye Kalkınma İlişkisi: Türkiye Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Karabey, C. (2009). *Girişimcilikte Fırsat Tanımlamayı Etkileyen Bireysel Faktörler: Beşerî ve Sosyal Sermaye Perspektifi*. Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Karaçay, H. (2008). *Sosyo-Ekonomik Kalkınmada Fiziki, Beşeri ve Sosyal Sermaye: Vakıflar Genel Müdürlüğü Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Karagül M, ve Masca M. (2005). Sosyal Sermaye Üzerine Bir İnceleme. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, Bahar, 1*, ss: 37-52.

Karakuş, M. ve Çobanoğlu, N. (2013). İlkokullarda Entelektüel Sermayenin Ölçülmesi ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 6(4)*, ss: 158-181.

Karasar, N. (2006). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel.

Kardeş, E. (2015). *Türkiye'de Özel Sektörün Kültür Yatırımları ve Sosyal Sermaye: Yapı Kredi Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kaya, A. ve Balay, R. ve Demirci Z. (2014). Ortaöğretimde Görev Yapan Öğretmenlerin Psikolojik Sermaye Düzeylerinin İncelenmesi (Şanlıurfa İli Örneği). *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 13, Sayı: 48, ss:47-68*.

Kaya, Y. (2011). *Sosyal Sermaye Düzeyinin Belirlenmesi ve Sosyal Sermaye Düzeyini Etkileyen Faktörlerin Analizi: Gönüllü Teşekküller Bağlamında Kayseri Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.

Kayı, İ. (2012). *İstanbul'da Bir Aile Sağlığı Merkezine Kayıtlı Nüfusta Sosyal Sermaye ve Sağlık Davranışlarının Araştırılması*. Tıpta Uzmanlık. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi, İstanbul.

Keskin, A. (2011). Ekonomik Kalkınmada Beşeri Sermayenin Rolü ve Türkiye. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 25, Sayı:3-4, ss: 125-152*.

Keskin, F. F. (2018). *Türkiye'deki Teknopark Firmalarında Sosyal Sermaye, Bilgi Paylaşımı, Örgütsel Çift Yönlülük ve Firma Performansı Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Keskin, M. (2008). *Sosyal Sermaye ve Bölgesel Kalkınma: Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası Üyelerinde Sosyal Sermaye Düzeyi ve Belirleyicilerinin Analizi*. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Kılıç Doğan, E. ve Çorbacı, C. ve Kılıç, N. (2015). The Accumulation of Psychological Capital in Public Institutions with Regard to Staff of Provincial Directorate of Food Agriculture and Livestock in Sinop, Turkey. *Mitteilungen Klosterneuburg, ISSN:0007-5922, 65(2015) 5, ss:299-312*.

Kılıç Doğan, E. ve Sarı, O. (2017). *Uluslararası Eğitim Yönetimi Forumu Program Kitabı, EYFOR 8*. TOBB Ekonomi ve Teknoloji Enstitüsü, Ankara.

Kitapçı, İ. (2017). Sosyal Sermayenin Kamusalından Sosyal Sermaye Başarısızlığına: Teorik bir Perspektif, *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, Cilt 15, Sayı 1*, ss: 78-100.

Koebley, S. C. (2013). *Dimensions of Social Capital Among High School Mathematics Teachers*, Doctoral Thesis, Kent State University, ABD.

Kösemen, İ. (2010). *Sosyal Sermaye Kuramı Çerçevesinde Türkiye’de Özel Sektörün Kültür ve Sanat Yatırımları*. Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Köseoğlu, G. (2007). *TEKMER’lerde Firmalar Arası ve Firmalar ve Üniversite Arası Sosyal Sermaye Gelişimi: Türkiye’de Bir TEKMER Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Meçik, O. (2010). *Sosyal Sermaye ve Beşerî Sermayenin Bireysel Ekonomik Getirisi: Eskişehir İli Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.

Milli Eğitim Bakanlığı, (Eylül 2017). Erişim tarihi: 29 Mayıs 2018, https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/08151328_meb_istatistikleri_organ_egitim_2016_2017.pdf

Milli Eğitim Bakanlığı, (Mart 2017). Erişim tarihi: 5 Mayıs 2019, http://istanbul.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_04/12163411_2016-2017_Ystatistik_KitabY_Taslak.pdf

Namalı, M. (2015). *Okul Yöneticileri ve Öğretmenlere Göre Sosyal Sermayenin Okullarda Kullanılma Düzeyi*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Ocak, M. ve Güler, M. ve Basım, N. (2016). Psikolojik Sermayenin Örgütsel Bağlılık ve İş Tatmini Tutumları Üzerine Etkisi: Bosnaslı Öğretmenler Üzerine Bir Araştırma. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 1*, ss: 113-130.

OECD. (2001). *The Well-being of Nations, The Role of Human and Social Capital. Centre for Educational Research and Innovation.*

Özbay, B. (2006). *Sosyal Sermaye Açısından Ortaöğretimde Ders Geçme ve Kredi Sistemi'nin Analizi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Özcan, B. 2011. *Sosyal Sermaye ve Ekonomik Kalkınma*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özdemir, A. (2007). *“Sosyal Ağ Özellikleri Bakış Açısıyla Sosyal Sermaye ve Bilgi Yaratma İlişkisi: Akademisyenler Üzerinde Yapılan Bir Alan Araştırması*. Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özgören, Ö. (2014). *Sosyal Sermaye Eğitim ve Sivil Toplum İlişkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Polat, G. (2012). *Madde Bağımlısı Ergenlerin Tedavi Sonrası Toplumla Yeniden Bütünleşme Deneyimleri ve Sosyal Sermaye Yaklaşımı Temelinde Sosyal Hizmet Müdahalesi*. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Polatcan, M. (2017). *Okullarda Sosyal Sermaye ile Yenileşme İklimi Arasındaki İlişki*. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Püsküllüoğlu, E. (2015). *Öğretmen Görüşlerine Göre Lise Müdürlerinin Sosyal sermaye algı düzeyleri ile Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki*

İlişki(Muğla İli Örneği). Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla.

Putnam, R. & Goss, K.A. (2002). Introduction, *Democracies in Flux: The Evolution of Social Capital in Contemporary Society*, Oxford University Press, New York. Robert D. Putnam (Ed.).

Putnam, R. (1993a). The prosperous community: social capital and public life. *The American Prospect*, 13(4), 35-42.

Putnam, R. (1993b). *Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy*, Princeton University Press, New Jersey.

Şahin, C ve Akan, D. ve Başar M. (2014). Okullardaki Sosyal Sermaye ve Entelektüel Sermaye İlişkilerinin Düzeyinin Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler dergisi* 2014, 7/2.

Şahin, M. ve Ünal, Z. (2010) *Sosyal Sermaye Kuram, Uygulama, Eleştiri*. İstanbul: Değişim Yayınları.

Salkım, A. (2014). *Türkiye'de Kırsal Kalkınma Uygulamaları ve Sosyal Sermaye Bileşeni Çerçevesinde Manisa Salihli İlçesi Üzerine Yapılan Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.

Şan, M. K. ve Şimşek, R. (2011). Sosyal Sermaye Kavramının Tarihsel – Sosyolojik Arka planı, *Akademik İncelemeler Dergisi*, Cilt:6, Sayı:1.

Sarı, S. (2015). *Sosyal Sermaye ile Finansal Performans Arasındaki İlişki ve Bu İlişkide Uluslararası Çeşitlenmenin Aracılık Etkisi: Türkiye'deki İşletme Grupları Örneği*. Doktora Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.

Şavkar, E. (2011). *Sosyal Sermayenin Unsurları ve Ekonomik Kalkınmayla İlişkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.

Şenalp, E. (2013). *Türk Politikasında Sosyal Sermaye Oluşumu ve Hemşehri Dernekleri: Ankara Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Şimşek, R. D. (2013). *İlkokul ve Ortaokullardaki Sosyal sermaye düzeyi ile Öğretmenlerin İş Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Stewart, T. (1997). *Entelektüel Sermaye*, (N. Elhuseyni, Çev.), İstanbul: Mess Yayınları.

Suna, B. (2017). *Otel İşletmelerinde Sahip ve Yöneticilerinin Sosyal Sermaye Unsurlarından Sosyal Ağlarının Müşteri Teminine Etkisi Gaziantep Örneği*. Doktora Tezi. Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

Tatlı H. (2013). *Yoksulluk ve Sosyal Sermaye: TRB1 Bölgesinde (Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli) Bir Araştırma*. Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Temple, J. (2000). "Growth Effect of Education on Social Capital in the OECD Countries", *OECD Working p: 00/36*.

Timberlake, S. (2005). Social capital and gender in the workplace, *Journal of Management Development*, 24(1), 34-44.

Toprak, E ve Bozgeyikli, H. (2011). Öğretmen Adaylarının Sosyal sermaye algı düzeylerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi (Erciyes Üniversitesi Örneği). *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sayı:31, ss.125-147.

Töremen, F. (2002). Okullarda Sosyal Sermaye: Kavramsal Bir Çözümleme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*. sayı:32 ss.556-573. Elazığ.

Töremen, F. (2004). *İlköğretim Okullarının Sahip Oldukları Sosyal Sermaye Konusunda Öğretmen Görüşleri (Elazığ ili Örneği)*. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı (Sunulmuş Bildiri). İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Malatya.

Tösten, R. ve Arslantaş, İ. ve Şahin, G. (2017). Öğretmenlerin Pozitif Psikolojik Sermayelerinin Tükenmişliğe Etkisi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1). ss: 726-744.

Tösten, R. ve Özgan H. (2014). Pozitif Psikolojik Sermaye Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Ekev Akademi Dergisi*. Cilt: 18, Sayı: 59, ss: 429-442.

Tülüce N. (2013). *Sosyal Sermaye Faktörünün Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: Dinamik Panel Uygulaması*. Doktora Tezi. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Tuncay, N. (2016). *Yöneticilerin Liderlik Davranışlarının Sosyal Sermaye Üzerindeki Etkisi: Konya İşletmelerinde Bir Uygulama*. Yüksek Lisans Tezi. Karatay Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Turgut, E. (2013). *Sosyal Sermaye ve Bilgi Paylaşımı Davranışının Yenilikçilik İklimine Etkisi*. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Türk Dil Kurumu, (2006, 26 Eylül). Erişim tarihi: 26 Şubat 2018, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=SERMAYE

Uçar, M. (2010). *Üniversite Öğrencileri ve Üniversiteden Mezun Olan Bireylerin Sosyal Sermaye Düzeylerinin Benlik Biçimleri ve Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Urgan, S. (2018). *Sosyal Sermaye ve Pozitif Psikolojik Sermayenin Kültürel Zekâyyla İlişkisine Yönelik Sağlık Sektöründe Uluslararası Bir Çalışma*. Doktora Tezi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Uyanık, İ. K. (2018). *Ankara, Sincan'daki Dar Gelirli İşçiler Arasında Sembolik Sınırlar ve Sosyal Sermaye Mobilizasyonu*. Yüksek Lisans Tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Ünal, E. (2013). *Örgütsel Sosyal Sermaye Yatırımlarının Ön büro Çalışanları Üzerine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Wallerstein, I. (2002). *Tarihsel Kapitalizm*, Alpay N. (Çev.), İstanbul: Metis Yayıncılık.

Walterova, I. (2008). *Kadınların Kalkınma Projelerinde Yerel Katılım ve Sosyal Sermaye: Yurtiçi Ve Yurtdışı Finansman Kaynaklarının Türkiye'deki Sivil Toplum Örgütleri Üzerindeki Etkililikleri*. Yüksek Lisans Tezi. Bilkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Walters, W. (2002). Social capital and political sociology: re-imagining politics? *Sociology*, 36(2), pp:377-397.

Wolf, H. (2004). "Capital". George Ritzer (Ed.), *Encyclopedia of social theory*. London: Sage Publication.

Woolcock, M. & Narayan, D. (2000). Social capital: implications for development theory, research and policy. *World Bank Research Observer*, 15(2), pp:225-249.

Yawson, K. A. (2018). *Yüksek Öğretimde Sosyal Sermaye: Bölüm Liderliği ve Sosyal Sermaye Arasında Etkileşimini Soruşturması*. Yüksek Lisans Tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yayık, F. (2017). *Güç Mesafesinin Sosyal Sermaye Üzerine Etkisi: Tekstil Sektöründe Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

Yıldız, G. (2018). *Adölesanlarda Sosyal Sermaye, Fiziksel Benlik Algısı ve Fiziksel Aktivite Arasındaki İlişki: Eskişehir Kent Merkezi Örneği*. Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Yüksek Öğretim Kurumu, (2019, 10 Mayıs). Erişim tarihi: 10 Mayıs 2019, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

Zemin, B. (2014). *Sivil Toplum Kuruluşlarının Sosyal Sermaye Kapasiteleri: Adıyaman Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Türk Hava Kurumu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

EKLER

Ek 1. Özel Okullarda ve Devlet Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Normal Dağılıma Uygunluğuna İlişkin Analiz Sonuçları

Okul Türü	Cinsiyet		İstatistik	Standart Hata
Özel Okul	Erkek	Çarpıklık	,229	,414
		Basıklık	-1,269	,809
	Kadın	Çarpıklık	-,300	,291
		Basıklık	,131	,574
Devlet Okulu	Erkek	Çarpıklık	,229	,414
		Basıklık	-1,269	,809
	Kadın	Çarpıklık	-,300	,291
		Basıklık	,131	,574

Verilerin normal dağılıp dağılmadığını incelemek üzere cinsiyet açısından oluşturulan grupların çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiştir. İncelenen değerler göz önüne alındığında hem özel okullarda hem de devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin cinsiyet değişkeni açısından oluşturulan grupların puanlarının normal dağılımdan sapma göstermediği tespit edilmiştir.

Ek 2. Özel Okullarda ve Devlet Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Varyansların Homojenliği Testi.

Okul Türü	Levene İstatistiği	sd ₁	sd ₂	p*
Özel Okul	1,252	1	98	,246
Devlet Okulu	3,112	1	98	,076

*p<,05

Varyansların homojenliği için yapılan Levene Testinin sonucunda, hem devlet okullarında hem de özel okullarda cinsiyete göre oluşturulan gruplarda varyansın homojen olduğu tespit edilmiştir.

Ek 3. Özel Okullarda ve Devlet Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Normal Dağılıma Uygunluğuna İlişkin Analiz Sonuçları

Okul Türü	Cinsiyet		İstatistik	Standart Hata
Özel Okul	...-25	Çarpıklık	,349	,661
		Basıklık	-,065	1,279
	26-30	Çarpıklık	-,324	,350
		Basıklık	-,751	,688
	31-35	Çarpıklık	-,130	,491
		Basıklık	-,122	,953
	36+	Çarpıklık	,239	,501
		Basıklık	,028	,972
Devlet Okulu	...-25	Çarpıklık	-,070	,752
		Basıklık	-1,123	1,481
	26-30	Çarpıklık	-,036	,481
		Basıklık	,433	,935
	31-35	Çarpıklık	,548	,434
		Basıklık	-,578	,845
	36+	Çarpıklık	,607	,374
		Basıklık	1,326	,733

Tablo Ek 3 incelendiğinde, hem özel okullarda hem de devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin yaş aralıkları açısından oluşturulan grupların puanlarının normal dağılımdan sapma göstermediği tespit edilmiştir.

Ek. 4. Yaş Aralıklarına Göre Oluşturulan Grupların Sosyal Sermaye Puanlarına İlişkin Varyansların Homojenliği Testi.

Okul Türü	Levene İstatistiği	sd ₁	sd ₂	p*
Özel	,288	3	96	,834
Devlet	,448	3	96	,719

*p<,05

Varyansların homojenliği için yapılan Levene Testinin sonucunda, hem devlet okullarında hem de özel okullarda yaş aralıklarına göre oluşturulan gruplarda varyansın homojen olduğu tespit edilmiştir (Ek 4).

Ek 5. Özel Okullarda ve Devlet Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Puanlarının Kıdem Yıllarına Göre Normal Dağılıma Uygunluğuna İlişkin Analiz Sonuçları

Okul Türü	Kıdem Aralığı		İstatistik	Standart Hata
Özel Okul	1-3	Çarpıklık	-,125	,512
		Basıklık	-1,024	,992
	4-6	Çarpıklık	-,503	,374
		Basıklık	-,813	,733
	7-9	Çarpıklık	,323	,580
		Basıklık	,530	1,121
10+	Çarpıklık	,306	,464	
	Basıklık	-,219	,902	
Devlet Okulu	1-3	Çarpıklık	-,206	,616
		Basıklık	-,965	1,191
	4-6	Çarpıklık	-,100	,524
		Basıklık	-,786	1,014
	7-9	Çarpıklık	,489	,687
		Basıklık	,923	1,334
	10+	Çarpıklık	,491	,314
		Basıklık	1,165	,618

Tablo Ek 5 incelendiğinde, hem özel okullarda hem de devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin kıdem aralıkları açısından oluşturulan grupların puanlarının normal dağılımdan sapma göstermediği tespit edilmiştir.

Ek 6. Kıdem Gruplarına Göre Oluşturulan Grupların Sosyal Sermaye Puanlarına İlişkin Varyansların Homojenliği Testi.

Okul Türü	Levene İstatistiği	sd ₁	sd ₂	p*
Özel	,588	3	96	,624
Devlet	1,358	3	96	,260

*p<,05

Varyansların homojenliği için yapılan Levene Testinin sonucunda, hem devlet okullarında hem de özel okullarda kıdem aralıklarına göre oluşturulan gruplarda varyansın homojen olduğu tespit edilmiştir (Ek 6).

Ek 7. Özel Okullarda ve Devlet Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Puanlarının Eğitim Durumlarına Göre Normal Dağılıma Uygunluğuna İlişkin Analiz Sonuçları

Okul Türü	Eğitim Durumu	İstatistik	Standart Hata
Özel Okul	Lisans	Çarpıklık	-,270
		Basıklık	-,268
	Lisansüstü	Çarpıklık	-,457
		Basıklık	-,077
Devlet Okulu	Lisans	Çarpıklık	,206
		Basıklık	,141
	Lisansüstü	Çarpıklık	-,110
		Basıklık	,211

Tablo Ek 7 incelendiğinde, hem özel okullarda hem de devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin eğitim durumlarına göre oluşturulan grupların puanlarının normal dağılımdan sapma göstermediği tespit edilmiştir.

Ek 8. Eğitim Durumuna Göre Oluşturulan Grupların Sosyal Sermaye Puanlarına İlişkin Varyansların Homojenliği Testi.

Okul Türü	Levene İstatistiği	sd ₁	sd ₂	p*
Özel	,053	1	98	,819
Devlet	3,150	1	98	,079

*p<,05

Varyansların homojenliği için yapılan Levene Testinin sonucunda, hem devlet okullarında hem de özel okullarda eğitim durumlarına göre oluşturulan gruplarda varyansın homojen olduğu tespit edilmiştir (Ek 8).

Ek 9. Özel Okullarda ve Devlet Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Puanlarının Normal Dağılıma Uygunluğuna İlişkin Analiz Sonuçları

Okul Türü		İstatistik	Standart Hata
Özel Okul	Çarpıklık	-,037	,241
	Basıklık	-,535	,478
Devlet Okulu	Çarpıklık	,327	,241
	Basıklık	,212	,478

Tablo Ek 9 incelendiğinde, hem özel okullarda hem de devlet okullarında sosyal sermaye puanlarının normal dağılımdan sapma göstermediği tespit edilmiştir.

Ek 10. Özel Okullarda ve Devlet Okulunda Görev Yapan Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Puanlarına İlişkin Varyansların Homojenliği Testi.

Levene İstatistiği	sd ₁	sd ₂	p*
2,209	1	198	,139

*p<,05

Varyansların homojenliği için yapılan Levene Testinin sonucunda, varyansın homojen olduğu tespit edilmiştir (Ek 10).

Ek 11. Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Ölçeğinin Ortak Varyans Tablosu

Sosyal Sermaye ile İlgili Maddeler	Initial	Extraction
m1-yardım	1,000	,687
m2-selam	1,000	,572
m3-bilgi paylaşımı	1,000	,749
m4-deneyim paylaşımı	1,000	,752
m5-sorunları dile getirme	1,000	,563
m6-karar uygulama	1,000	,476
m7-öğretmen sorumluluğu	1,000	,620
m8-idareci sorumluluğu	1,000	,597
m9-yardımcı olmak	1,000	,709
m10-fikirlere saygı	1,000	,487
m11-öğrt. öğrt. çekinmesi	1,000	,828
m12-öğrt. yönt. çekinmesi	1,000	,775
m13-saygı	1,000	,602
m14-açık iletişim	1,000	,779
m15-net iletişim	1,000	,736
m16-destek olma	1,000	,724
m17-güven	1,000	,736
m18-iletişim	1,000	,748
m19-birliktelik	1,000	,721
m20-takım olma	1,000	,678
m21-kararları uygulama	1,000	,698
m22-toplantılar	1,000	,580
m23-güven	1,000	,672
m24-ortak etkinlik	1,000	,701
m25-aile ziyaretleri	1,000	,760
m26-problem paylaşımı	1,000	,662

Ek 12. Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Ölçeğinin Varimax Dik Döndürme Sonucunda Elde Edilen Faktör Bileşen Matrisi

Rotated Component Matrix^a				
Maddeler	Component			
	1	2	3	4
m14-açık iletişim	,854			
m18-iletişim	,835			
m15-net iletişim	,830			
m16-destek olma	,825			
m17-güven	,806			
m19-birliktelik	,761			
m20-takım olma	,715			
m5-sorunları dile getirme	,563			
m10-fikirlerle saygı	,479			
m8-idareci sorumluluğu	,474			
m4-deneyim paylaşımı		,847		
m3-bilgi paylaşımı		,837		
m1-yardım		,754		
m2-selam		,710		
m9-yardımcı olmak		,623		
m13-saygı		,467		
m25-aile ziyaretleri			,797	
m24-ortak etkinlik			,780	
m26-problem paylaşımı			,762	
m23-güven			,561	
m6-karar uygulama			,479	
m12-öğrt. yönt. çekinmesi				,729
m11-öğrt. öğrt. çekinmesi				,670
m7-öğretmen sorumluluğu				,477
m21-kararları uygulama				,476
m22-toplantılar				,428

Extraction Method: Principal Component Analysis.
Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.
a. Rotation converged in 5 iterations.

Ek 13. Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Ölçeğinin Toplam Açıklanan Varyansı

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
m1-yardım	8,569	32,959	32,959	8,569	32,959	32,959
m2-selam	3,041	11,695	44,654	3,041	11,695	44,654
m3-bilgi paylaşımı	1,880	7,231	51,885	1,880	7,231	51,885
m4-deneyim paylaşımı	1,703	6,552	58,437	1,703	6,552	58,437
m5-sorunları dile getirme	1,404	5,401	63,837	1,404	5,401	63,837
m6-karar uygulama	1,013	3,898	67,735	1,013	3,898	67,735
m7-öğrt. sorumluluğu	.953	3,666	71,401			
m8-idareci sorumluluğu	.901	3,467	74,868			
m9-yardımcı olmak	.742	2,852	77,720			
m10-fikirlere saygı	.669	2,573	80,293			
m11-öğrt. öğrt. çekinmesi	.578	2,222	82,514			
m12-öğrt. yönt. çekinmesi	.513	1,974	84,488			
m13-saygı	.470	1,807	86,295			
m14-açık iletişim	.411	1,580	87,875			
m15-net iletişim	.394	1,515	89,390			
m16-destek olma	.376	1,448	90,838			
m17-güven	.336	1,292	92,131			
m18-iletişim	.323	1,243	93,373			
m19-birliktelik	.283	1,089	94,462			
m20-takım olma	.269	1,034	95,496			
m21-kararları uygulama	.246	.948	96,444			
m22-toplantılar	.222	.855	97,299			
m23-güven	.215	.828	98,127			
m24-ortak etkinlik	.195	.748	98,875			
m25-aile ziyaretleri	.162	.622	99,497			
m26-problem paylaşımı	.131	.503	100,000			

Extraction Method: Principal Component Analysis.

ÖZGEÇMİŞ

1989 İstanbul doğumlu olan araştırmacı Türk Dili ve Edebiyatı mezunu olup Kamu Yönetimi ve Tarih Lisans eğitimini devam ettirmektedir. Uzun yıllar tiyatro ve drama eğitimi almış; bilgi ve tecrübesini çeşitli kurumlarda eğitmen olarak sürdürmüştür. Farklı kurumlarda edebiyat öğretmenliği yapmış, bunların yanı sıra eğitim ve yönetim danışmanlığı alanlarında Türkiye'nin önde gelen kurumlarında kendi geliştirdiği eğitim içeriklerini sunmuş ve uygulamıştır. Hali hazırda seminerlerine devam eden Sarı, diğer yandan kurucusu olduğu 'Okul Koçum' adlı danışmanlık şirketinde, beraberindeki öğretmen kadrosu ile öğrencilerin eğitim süreçlerine destek olmaktadır. Evli ve bir çocuk babasıdır.

Osman SARI
osmnsri@gmail.com

ÖĞRETMENLERİN SOSYAL SERMAYE ÖLÇEĞİ

1. Cinsiyet
( ) Erkek ( ) Kadın
2. Yaş
( ) ...-25 ( ) 26-30 ( ) 31-35 ( ) 36-40 ( ) 41 + ...
3. Çalıştığınız Okul
( ) Özel Okul ( ) Devlet Okulu
4. Eğitim Düzeyi
( ) Lisans ( ) Yüksek Lisans ( ) Doktora
5. Meslekteki Kıdem Yılı
( ) 1-3 ( ) 4-6 ( ) 7-9 ( ) 10+

1. Kesinlikle katılmıyorum 2. Katılmıyorum 3. Kısmen katılıyorum 4. Katılıyorum 5. Kesinlikle katılıyorum

		1	2	3	4	5
1	Öğretmenler okul içerisinde birbirlerine yardım ederler.					
2	Öğretmenler okula geldiklerinde birbirlerine selam verirler.					
3	Öğretmenler bilgilerini bilmeyenler ile paylaşırlar.					
4	Öğretmenler deneyimlerini bilmeyenler ile paylaşırlar					
5	Öğrenciler sorunlarını idarecilere rahatça dile getirebilirler.					
6	Okulda alınan kararları öğretmenlerin hepsi uygular.					
7	Okul içi kararların uygulanmasında öğretmenler sorumluluk sahibidir.					
8	Okul içi kararların uygulanmasında idareciler sorumluluk sahibidir.					
9	Öğretmenler göreve yeni başlayan meslektaşlarına yardımcı olurlar.					
10	Toplantılarda dile getirilen yeni fikirlere saygı duyulur.					
11	Öğretmenler, diğer öğretmenlerden çekindikleri için davranışlarını sınırlar.					
12	Öğretmenler, idarecilerden çekindikleri için davranışlarını sınırlar.					
13	Öğretmenler birbirlerine saygı gösterirler.					
14	Öğretmenler ve yöneticiler arasında açıkça dile getirilen bir iletişim vardır.					
15	Öğretmenler ve yöneticiler arasında net bir iletişim vardır.					
16	Yöneticiler öğretmenlere daima destek olacaklarını hissettirirler.					
17	Öğretmenler idarecilerin kararlarına güvenirler.					
18	Öğretmenler ile yöneticiler arasında olumlu bir iletişim vardır.					
19	Okul yöneticileri ve öğretmenler birlikteliği özendirirler.					
20	Okul yöneticileri ve öğretmenler okul içerisinde takım olmayı özendirirler.					
21	Öğretmenler okulda alınan kararları uygular.					
22	Okulda düzenli olarak toplantılar gerçekleştirilir.					
23	Öğretmenler birbirlerine güvenirler.					
24	Öğretmenler mesai saatleri dışında ortak etkinlikler yaparlar.					
25	Öğretmenler birbirlerine aile ziyaretlerinde bulunurlar.					
26	Öğretmenler birbirleri ile özel problemlerini paylaşırlar.					

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411-20-E.22115881
Konu : Anket ve Araştırma İzin Talebi

21/12/2017

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi: a) İstanbul Üniversitesi'nin 23.11.2017 tarih ve 293481 sayılı yazısı.
b) Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 22.08.2017 tarih ve 12607291 sayılı 2017/25 No'lu Genelgesi.
c) Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma ve Anket Komisyonu'nun 19.12.2017 tarihli tutanağı.

İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Osman SARI'nın "Devlet ve Özel Okullarda Görev Yapan Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Kavramına İlişkin Algıları" konulu tezi kapsamında; İlimiz İstanbul Bahçelievler ilçesindeki özel ve devlet okullarında görev yapan öğretmenlere; sosyal sermaye ölçeği uygulama isteği hakkındaki ilgi (a) yazı ve ekleri Müdürlüğümüzce incelenmiştir.

Araştırmacının söz konusu talebi; bilimsel amaç dışında kullanılmaması, uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarımıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılmaması koşuluyla, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Bakanlık emri esasları dâhilinde uygulanması, sonuçtan Müdürlüğümüze rapor halinde (CD formatında) bilgi verilmesi kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde Olur'larınıza arz ederim.

Ömer Faruk YELKENCİ
Millî Eğitim Müdürü

OLUR
21/12/2017
Ahmet Hamdi USTA
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek:1- Genelge
2- Komisyon Tutanağı

İl Millî Eğitim Müdürlüğü Binbirdirek M. İmran Öktem Cad.
No:1 Eski Adliye Binası Sultanahmet Fatih/İstanbul
E-Posta: sgb34@meb.gov.tr

Bilgi İçin: Y.YÜKSEL
Tel: (0 212) 455 04 00-239
Faks: (0 212)455 06 52

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 213b-e50e-3285-bfe6-2785 kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411-44-E.22372576
Konu: Anket Araştırma İzni

26.12.2017

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü)

- İlgi: a) 23.11.2017 tarih ve 293481 sayılı yazınız.
b) Valilik Makamı'nın 21.12.2017 tarih ve 22115881 Sayılı Olur'u.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Osman SARI'nın "**Devlet ve Özel Okullarda Görev Yapan Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Kavramına İlişkin Alguları**" konulu tezi hakkındaki ilgi (a) yazınız, ilgi (b) Valilik Onayı ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve araştırmacının söz konusu talebi; bilimsel amaç dışında kullanılmaması, uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarımıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılmaması koşuluyla, gerekli duyurunun araştırmacı tarafından yapılması, okul idarecilerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Valilik Onayı doğrultusunda uygulanması ve işlem bittikten sonra 2 (iki) hafta içinde sonuçtan Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Bölümüne rapor halinde bilgi verilmesini arz ederim.

M. Nurettin ARAS
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

EK:1- Valilik Onayı
2- Ölçekler

İl Millî Eğitim Müdürlüğü Binbirdirek M. İmran Öktem Cad.
No:1 Eski Adliye Binası Sultanahmet Fatih/İstanbul
E-Posta: sgb34@meb.gov.tr

Bilgi için: Y.YÜKSEL
Tel: (0 212) 455 04 00-239
Faks: (0 212)455 06 52

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 0313-d9a5-3f2f-9cc4-87c5 kodu ile teyit edilebilir.